

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

sabitfikir

49

MART 2015 /// GÜNCEL EDEBİYAT
idefix.com /// sabitfikir.com
FİYATI: 3,00 TL

HİKMET HÜKÜMENOĞLU

DİJİTAL ÇAĞDA YAZMA ALIŞKANLIKLARI

ISSN 2146-2127

9 772146 212005 >

sabitfikir

Yayın Türü: Aylık Yaygın Süreli Yayın
Sayı: 49 - Mart 2015
ISSN: 2146-2127

İmtiyaz sahibi: Doğan Müzik Kitap Mağazacılık Pazarlama A.Ş. adına
Bora Ekmekci

Genel Koordinatör ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Bora Ekmekci

Genel Yayın Yönetmeni
Ceyhan Usanmaz

Editör
Gökçe Gündüç

Düzeltili
İrem Ertuğrul

Kapak Tasarımı
Eren Erkalkan, Şerif Ali Ünal

Sayfa Tasarımı
Myra (Deniz Kurşunlu)

Sayfa Uygulama
Cansu Ortaç

Kapak İllustrasyonu
Selman Hoşgör

Reklam
Nalan Demircioğlu Yavuz
+90 216 554 16 00
ndemircioğlu@dr.com.tr

Basım Yeri
Görsel Dizayn Ofset Matbaacılık Tic. Ltd. Şti.
Atatürk Bulvarı Deposite İş Merkezi A5 Blok K: 4 No: 405
İkithelli OSB / Başakşehir / İSTANBUL
Tel: (0212) 671 91 00
Faks: (0212) 671 91 90
Matbaa Sertifikası No.:16269

SabitFikir, Idefix'in yayınıdır.

Yönetim Yeri:
Doğan Müzik Kitap Mağazacılık Pazarlama A.Ş.
Altunizade Mah. Kısıklı Cad.
No:47 Üsküdar / İstanbul
Telefon : (0216) 554 16 00 - Faks : (0216) 554 16 10

SABİTFİKİR'E NASIL ULAŞIRSINIZ?

Basılı isterseniz:
Tüm D&R'lardan 3 TL karşılığında
Tüm Idefix siparişlerinizden ücretsiz olarak

Dijital isterseniz:
Türkcell Dergilik'ten ücretsiz olarak
Idefix'ten 2 TL'ye satın alarak

Bizi takip edin!
www.facebook.com/sabitfikircom
www.twitter.com/SabitFikir

Ne düşündüğümüzü bilmek istiyoruz,
editor@sabitfikir.com'a yazın!

© Her hakkı saklıdır.
Bu deryide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve
illüstrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltma hakkı
Doğan Müzik Kitap Mağazacılık Pazarlama A.Ş. 'ye aittir. Yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

E-DİTÖRDEN

Şikayet etmekte haklılar, devam da edecek bu serzenişler ama artık kabul edebiliriz sanırım; mektubun yerini çoktan aldı e-posta, geri dönüş artık zor gibi. Nasıl ki başında “i” olan ürünleri daha çok kullanmaya başladık, bununla birlikte başında “e” olan teknolojilerle de daha çok haşır neşir oluyoruz – ister istemez. Bir diğer örnek de e-kitap hiç kuşkusuz...

Her ne kadar ABD kökenli bir internet alışveriş sitesi zaman zaman matbu kitaptan çok e-kitap sattığını açıklıyorsa da, genel olarak, posta ile e-posta arasındaki dengesizliğin bir benzerini henüz matbu kitap ile e-kitap arasında görmüyoruz; “direniş” sürüyor... Peki ya başına “e” koyabileceğimiz diğer okuma-yazma araçları? Mesela e-kalem, e-defter, hatta e-daktilo...

Yakın bir zaman önce, yine ABD kökenli büyük bir yazılım ve bilişim şirketinin CEO'su, 10 yıl içinde dolmakalemlerin artık kullanılmayacağını iddia etti. İlk bakışta kabul edilemez gibi duruyor bu söz ama soğukkanlılıkla bir düşünelim; en azından bir bilgisayarın aktif olarak kullanıldığı çoğu evde dolmakalem bulunmuyor olabilir gerçekten de.

Bir taraftan da, herhangi bir şey yazmak için bilgisayarlarımızın başına oturduğumuzda –ya da onları kucağımıza aldığımızda, ya da avcumuzun içine yerleştirdiğimizde– önümüzdeki söz konusu teknolojik aletin sunduğu diğer imkanlar aklımızı çelmeye, yazacağımız şeye odaklanmak konusunda bizi daha çok zorlamaya başladı. Bu sorunu aşmak için de artık yalnızca tek bir iş yapan özel teknolojik makineler ya da uygulamalar geliştiriliyor. Yani aslında tam da bir kalem ile boş bir sayfanın sağlayacağı “basitliği” vaat eden minimalist makineler veya uygulamalar; ama yine illa dijital...

İşte *SabitFikir*'in bu ayki dosya konusunda, Hikmet Hükümenoğlu, içinde bulunduğumuz dijital çağdaki yazma alışkanlıklarını mercek altına alıyor; bir başka deyişle, modern yazarın alet edevat çantasını karıştırıyor! Bir roman yazarının, tam da yeni romanını yazdığı bir süreçte “kaleme aldığı” bir deneyimleme yazısı olarak da nitelendirilebilir. “Ben romanların ve öykülerin ilk taslaklarında defter-kalemciyim. Sonra tüm o defter sayfalarını -noktasına virgülüne dokunmadan- bilgisayara geçiririm. İkinci, üçüncü, dördüncü vs taslakları bilgisayarda yazarım. Tüm düzeltmeleri bilgisayarda yaparım. İşe kağıt kalemle başlamak benim için sadece romantik bir tercih değildir. Pratikte de çok işe yarar. İçimdeki ‘takıntılı editör’ ile ‘gaddar eleştirmen’ karması Frankenstein’in parmaklarını Ctrl-X tuşlarından mümkün olduğu kadar uzak tutmak, benim için ilk taslağı bitirebilmenin belki de tek yolu. Dergi ve blog yazılarını ise (mesela şu anda bu dosyayı) tabletime yüklediğim uygulamalardan birinde yazarım. Sonra düzeltmeler için onu da bilgisayara yollarım. Özetle, teknolojik oyuncaklara lüzumundan fazla meraklıyım ama defterlerimden vazgeçmeye de hiç niyetim yok.”

Artık çoğunlukla uzun uzadıya okumaktan/araştırmaktan çok göz gezdirdiğimiz, kopyalayıp yapıştırdığımız, 140 karakterle sınırlandığımız, her şeyin bir görsellikle beraber sunulmasını beklediğimiz, hatta yalnızca görseller (emoji) kullanarak duygularımızı ifade ettiğimiz aşık. Okuma-yazma alışkanlıklarımızdaki bu ve benzeri değişikliklerin, edebi eserlere nasıl yansıtacağını kestirmek için ise vakit biraz erken gibi görünüyor. Belki de, bu “değişimin” içinde olduğumuzdan fark edemiyoruzdur.

Ceyhan Usanmaz
ceyhanusanmaz@gmail.com

MÜZİK 18

Bob Dylan'la başlamak

Hilmi Tezgör

ELEŞTİRİ 32

Suçlu ipucu bıraktı

küçük Iskender

ELEŞTİRİ 38

Doğa, Batı'ya karşı

Aysu Önen

ELEŞTİRİ 44

**Pınar Öğünç'ün yeni kitabı:
Ruhumuza çöken tortular**

Nazan Maksudyan

ELEŞTİRİ 54

**Sezgin Kaymaz'ın yeni kitabı:
Fırtınadan uzakta**

Melisa Kesmez

ELEŞTİRİ 56

Bir virüs olarak kitap

Hayati Roman

HABERLER 04

DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ BÜLTENİ 08

ÇİZGİ ROMAN 10

Bir Beckett anlatmak *Fisun Yalçinkaya*

KEŞFET 12

Cüneyt Cebenoyan öneriyor: Kral Oidipus

GÜNCEL 14

Edebiyatın (eski ama) yeni trendi: Özkurgu *Can Semercioğlu*

SİNEMA 16

Gerçeklerden uyarlanmamıştır *Hasan Cömert*

DOSYA 20

Modern yazarın alet edevat çantası *Hikmet Hükümenoğlu*

EDEBİYATDIŞI 28

Bunge ile söyleşi:

Duvara yazmanın siyaseti *Ayşe Çavdar*

KARARSIZ OKUR 30

Yazıdan kurtulabileceğinizi sanmayın! *Oylum Yılmaz*

ELEŞTİRİ 34

"Sanat silahtır" *Selçuk Uygur*

ELEŞTİRİ 36

İnsanlığın yok oluşunun şerefine! *Yankı Enki*

ELEŞTİRİ 40

Kahramanlar ihtiyarlar mı? *Burcu Arman*

ŞAHANEBİR KİTAP 42

Unutma, hayatı hatırla: Deniz Hüseyin Yusuf! *Oylum Yılmaz*

ELEŞTİRİ 48

Tarih, polisiye, siyaset *A. Ömer Türkeş*

DÜNYADAN 50

Bir Avrupa yazarı: Milan Kundera *Mert Tanaydın*

ELEŞTİRİ 52

Bir büyülü gezgin olarak Nikolay Leskov *Burcu Bayer*

ELEŞTİRİ 58

Victor Serge değirmene karşı *Ali Bulunmaz*

FİKRİ SABİT 60

"Türkiye giderek üzücü bir habere dönüşüyor!"

Taht Oyunları bu sezon çok canlar yakacak!

Taht Oyunları'nin yazarı George R. R. Martin ve dizinin senaristleri D.B. Weiss ve David Benioff'un, dizinin yeni sezonunda -kitapta yer almadığı halde- bazı karakterleri öldürmeyi planladıkları ortaya çıktı. *Comicbook*'ta yayımlanan habere göre, 15 Şubat gecesi düzenlenen Writers Guild West Ödülleri sırasında konuşan George R. R. Martin, "Bu sezon *Taht Oyunları* okurları bir hayli üzülecek. Herkes tetikte olsun. David ve D.B. fena halde kana susamış durumdadır," dedi. Yazar hangi karakterlerin öleceğiyle ilgili ise -tabii ki- bir açıklama yapmadı. *Taht Oyunları*'nin beşinci sezonu 12 Nisan'da başlıyor.

Harper Lee yeni romanını kendi isteğiyle mi yayımlıyor?

Harper Lee'nin *Bülbülü Öldürme* romanından 55 yıl sonra yeni bir romanla okurun karşısına çıkması, edebiyat çevrelerinde tartışmalara neden oldu. *Bülbülü Öldürmek*'ten daha önce yazılan *Go Set a Watchman* romanı, 14 Temmuz'da 2 milyon kopya halinde yayımlanacak yayımlanmasına ancak bir kısım edebiyatsever bu kitabın yayımlanması için 88 yaşındaki Lee'nin "manipüle edilmiş" olabileceğini söylüyor; nitekim *Bülbülü Öldürmek* sayesinde ani bir üne kavuşan Harper Lee, 55 yıldır köşesine çekilmeyi ve Monroeville'deki mütevazı yaşantısına devam etmeyi seçmiş; milyonlarca hayranından gelen ısrarlara rağmen bir kitap daha yayımlamamıştı.

Aralarında oyuncu Mia Farrow ve romancı Tracy Chevalier'in de bulunduğu edebiyatseverler, *Bülbülü Öldürmek* romanı bugüne dek toplam 40 milyon adet satan Harper Lee'nin yıllardır yayımlamamayı seçtiği ikinci romanının bir anda gündeme gelmesini şüphe verici buluyor ve yayıncıların ticari çıkarları uğruna Harper Lee'yi yönlendirdiklerini düşünüyor. Lee'nin yayıncısı HarperCollins ise Lee'nin bu konuda onayını aldıkları konusunda kendilerine "tamamen güvendiklerini" açıkladı.

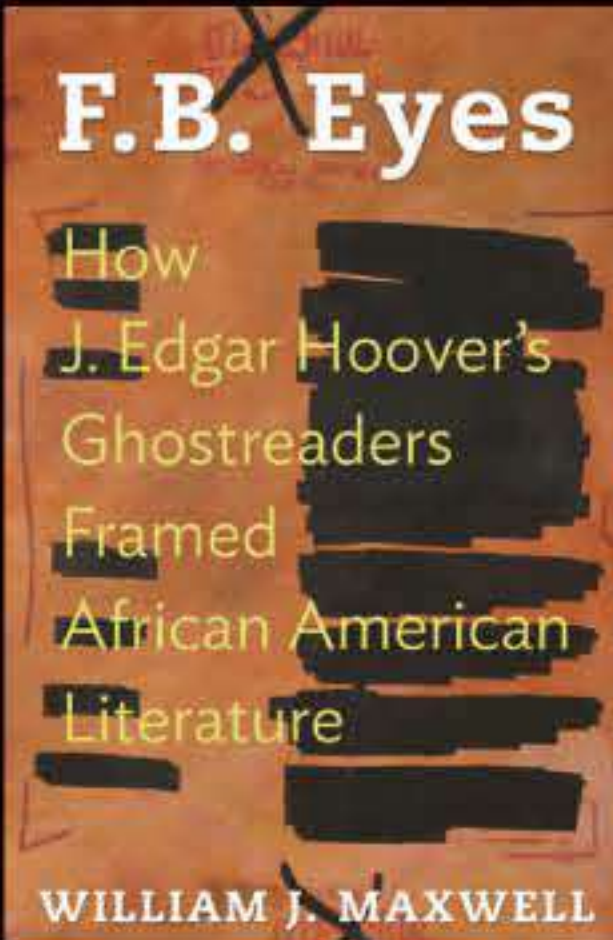
Başrol Jovovich'in!

George R. R. Martin'in kısa hikayelerinden oluşan *In the Lost Lands* sinemaya uyarlanıyor. Üç kısa hikayeyi birleştirerek senaryo haline getiren Constantin Werner, yönetmenlik koltuğuna da oturacak.

Almanya-Kanada ortak yapımı olacak filmin çekimleri 2015'in son aylarında başlayacak. Filmin başrolü ise *Resident Evil* serisiyle ünlü Milla Jovovich'e emanet. Jovovich'e Justin Chatwin eşlik edecek.

İlk hikaye mutsuz bir kraliçenin *Lost Lands*'e gidip orada bir kurtk adına dönüşmesi üzerine. İkinci öykü Sharra'nın ejderhalarla savaşıp sevgilisi Kaydar'a yeniden kavuşmasını, sonuncuysa genç bir kadının güzellik ve aşk büyüsüne tutulmasını konu ediniyor.

FBI siyahi yazarları izlemiş

ABD Federal Soruşturma Bürosu'nun (FBI) uzun yıllar boyunca Afrika kökenli Amerikalı yazarları izlediği ortaya çıktı. Akademisyen Milliam Maxwell'in yaptığı araştırmaya göre FBI -şimdilik bilindiği kadarıyla- 50'den fazla siyahi yazar hakkında toplam 14 bin sayfalık rapor hazırlamış. Bu raporlarda yazarların yaptığı seyahatlerden yazdıkları ve yayımladıkları her türlü yazıya dek çok detaylı bilgiler yer alıyor. Araştırmayı yapan Maxwell'e göre bu takibin nedeni Afrika kökenli bu siyahi yazarların Amerikan hükümeti tarafından Marksizm ve komünizm ile yakından ilişkili olarak görülmesi ve ayrıca "siyah radikalizmi" endişesi. Raporlar arasında, James Baldwin'ın 1966 yılındaki İstanbul ziyaretiyle ilgili bölümler de yer alıyor.

Maxwell'in bu araştırmasının tüm detaylarının yer aldığı *F.B. Eyes: How J. Edgar Hoover's Ghostreaders Framed African American Literature* kitabı, 18 Şubat'ta Princeton Yayınevi tarafından Amerika'da yayımlandı. FBI raporlarının bir kısmına ise şuradan ulaşmak mümkün: www.digital.wustl.edu/fbeyes

Sherlock Holmes 50 yıl tavan arasında gizlenmiş

Sir Arthur Conan Doyle'un kaleme aldığı ve 50 yılı aşkın bir süredir tavan arasında saklı kalan bilinmeyen bir Sherlock Holmes öyküsü bulundu. Doyle'un bir yardım etkinliği için kaleme aldığı öykü, 80 yaşındaki tarihçi Walter Elliot tarafından keşfedildi. Bu öyküde Sherlock Holmes, "çıkartım yapma sanatı"nın inceliklerini Dr. Watson'la paylaşıyor.

İskoçya'da bulunan Selkirk kasabasındaki tahta köprü, 1902'deki şiddetli yağmur ve seller nedeniyle tahrip olmuş, kasaba halkı 1904'te yeni bir köprü inşa edebilmek için para toplamak üzere üç gün süren etkinlikler düzenlemişti. Bu kapsamda, kasaba halkının kaleme aldığı öykülerden oluşan 48 sayfalık *The Book o' the Brig* adlı bir kitap da satışa sunulmuştu. Selkirk kasabasını sık sık ziyaret eden Sir Doyle, etkinliklerden bir gün önce, 1300 sözcükten oluşan "Sherlock

Holmes: Discovering the Border Burghs and, by deduction, the Brig Bazaar" başlıklı kısa öyküsüyle kitaba katkıda bulunmuştu. Tarihçi Walter Elliot konuya ilişkin, "Sir Conan Doyle bizzat buraya gelerek kitaba bir öykü bağışlayacak kadar kasabayı seviyordu herhalde," dedi.

Stieg Larsson'un Millenium Serisi tamamlanıyor

İsveçli yazar Stieg Larsson, 2004 yılında yaşamını yitirdiğinde, bilgisayarında roman taslakları bırakmıştı - ki bunlar mirasçıları arasında sonraki yıllarda epey tartışma yaratmıştı. Larsson uzun süredir beraber yaşadığı sevgiliyle evlenmediği için, *Ejderha Dövmeli Kız* başarı kazandıktan sonra, yazarın uzun süredir görüşmediği babası ile erkek kardeşi, kendilerinde sürece müdahil olma hakkını bulmuşlardı.

Bu taslaklardan tamamlanmamış olan sonuncusu, yazar David Lagercrantz tarafından kasım ayında yayına hazır hale getirildi. *That Which Will Not Kill* ("Öldürmeyen Şey") adlı kitap, ağustos ayında 35'ten fazla ülkede okurla buluşacak. Bu sayede, David Fincher ile Rooney Mara, kitapların sinemaya uyarlanması serüvenini de tamamlayabilecek gibi görünüyor.

Juliet, Romeo'yu hiç balkonda beklemedi

İngiliz edebiyatının en ünlü sahnesi deyince birçoğumuzun zihninde balkondaki Juliet ile bahçedeki Romeo'nun ay ışığı altındaki buluşmaları canlanır. Ama bu sahnede büyük bir problem var. Zira William Shakespeare'in kaleme aldığı *Romeo ve Juliet* metninde "balkon" kelimesi hiç geçmiyordu. Hatta Shakespeare'in hiçbir oyununda bu kelime yoktu çünkü Shakespeare böyle bir kelimenin varlığından haberdar değildi. *Oxford İngilizce Sözlüğü*'ne göre "balkon" kelimesi ilk kez 1618'de kullanılmıştı, yani Shakespeare'in ölümünden iki sene sonra.

Peki Romeo ve Juliet ile neredeyse özdeşleşen bu sahne nasıl ortaya çıktı?

En çok kabul edilen açıklama şu şekilde: Shakespeare'den yaklaşık 60 sene sonra yaşayan Thomas Otway, *Romeo ve Juliet*'teki karakterler ile olay örgüsünden etkilenerek, *Caius Marius'un Hayatı ve Düşüşü* isimli bir oyun yazdı. Ve bu oyun döneminin İngiltere'sinde *Romeo ve Juliet*'ten çok daha ünlü oldu. Otway'ın oyununda Marius -Romeo-, Lavinia'ya -Juliet- aşkını ifade ederken balkonu altında bahçede durmaktaydı. Bu mizansenden etkilenen dönemin tiyatro yönetmenleri Romeo ve Juliet'e de balkonu uygun gördüler ve o ünlü sahne böylece ortaya çıkıp yayıldı.

- Daha önce *Abluka* isimli kitabıyla "AKP'nin medya üzerindeki etkisini ve 'havuz medyası'nın temellerinin nasıl atıldığını" ele alan gazeteci Mustafa Hoş'un *Big Boss* kitabı hakkında toplatılması istemiyle dava açıldı. Hoş, kitabının toplatılması için açılan davayı Twitter adresinden duyurdu.

- Türkiye Yayıncılar Birliği'nin yürüttüğü "Yayınlama Özgürlüğü Yolunda Projesi" kapsamında yapılan toplantılara İzmir'deki paneller devam edildi. Toplantıda şair-yazar Akif Kurtuluş, Can Yayınları Genel Müdürü Can Öz ve *Cumhuriyet* gazetesi avukatlarından Tora Pekin yayınevlerinin, edebiyatçıların ve gazetelerin ifade özgürlüğü kapsamında yaşadıkları sıkıntıları ele aldılar. TCK 301. maddenin düşünce özgürlüğü önünde en büyük engellerden biri olmayı sürdürdüğünü anlatan Pekin, ona TCK 216 ve 299. maddelerin de eklendiğini belirtti. TCK 216'nın nefret suçunu önlemek için düzenlenmiş bir madde olduğunu hatırlatan Pekin; "ama uygulaması çoğunluğu korumaya yönelik. Türklüğü ve Müslümanlığı korumak için kullanılan bir madde" dedi.

- Mardin E Tipi Kapalı Cezaevi'ndeki PKK'lı tutuklular, cezaevi idaresinin keyfi biçimde Abdullah Öcalan'ın kaleme aldığı kitapların ve Hasan Cemal'in *Çözüm Sürecinde Kürdistan Günlükleri* isimli kitabının kendilerine verilmediğini savundu.

- Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme eski Bakanı ve Cumhurbaşkanlığı Başdanışmanı Binali Yıldırım, *Hırsız Vaaar!* adlı kitabında kendisine hakaret ettiği gerekçesiyle, Ali Emre Özsoy'a 20 bin TL talebiyle manevi tazminat davası açtı.

- Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığı, Karadeniz Postası ve Vira Trabzon siteleri yazarı ve *Cumhuriyet* gazetesi muhabiri Ahmet Şefik Mollamehmetoğlu hakkında TÜRGEV'e yapılan bağışlarla ilgili çıkan "99 milyon 999 bin 990 dolar"

başlıklı yazısı nedeniyle açılan soruşturmada takipsizlik kararı verdi.

- *Ötekilerin Postası* isimli internet haber sitesi, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın şikayeti üzerine "halkı kin ve nefrete alenen tahrik" suçlamasıyla açılan davanın ilk duruşmasında beraat etti.
- Uluslararası Şeffaflık Derneği ve Toplumsal Araştırma ve Eğitim Merkezi'nin cezasızlık ve cezasızlıkla mücadelede medyanın rolüne yönelik farkındalığı artırmayı amaçlayan "Türkiye'de Cezasızlık Araştırması"nın ön bulgularını açıkladı. Araştırmaya göre gazeteciler, Türkiye'de en çok sansürlenmiş haberlerin yolsuzlukla ilgili haberler olduğunu düşünüyor. Ayrıca ankete katılan gazetecilerin büyük çoğunluğu yolsuzluk haberi yapılırken işten çıkarılabileceğini, hakkında dava açılabilirliğini ve sözlü ya da yazılı tehdit alabileceğini düşünüyor.
- Diyarbakır'da geçen ay gözaltına alındıktan sonra serbest bırakılan Hollandalı gazeteci Frederike Geerdink hakkında "terör örgütü propagandası" yaptığı suçlamasıyla dava açıldı. Geerdink, Twitter hesabından yaptığı paylaşımlar nedeniyle beş yıla kadar hapis

istemiyle yargılanacak.

- DİHA muhabiri ve www.bitlisaktuel.com haber sitesinin genel yayın yönetmeni Sinan Aygül hakkında, yaptığı haberlerden dolayı son 10 ay içerisinde 70'e yakın soruşturma ve dava açıldı.

- Anayasa Mahkemesi, bir hükümlünün cezaevindeki kitap sınırlamasıyla ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik başvurusunda uygulamayla "ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine" karar verdi. Ankara 2 No'lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda hükümlü olan Özkan Kart, mevzuatta sınırlama olmadığı halde odasında on kitaptan fazlasını bulundurmadığını belirterek başvuruda bulunmuştu.

- Gazeteci Mine Bekiroğlu hakkında, Facebook hesabından yaptığı paylaşımlarında o dönem başbakanlık görevinde bulunan Recep Tayyip Erdoğan'a "hakaret" ettiği iddiasıyla 2 yıla kadar hapis cezası istemiyle dava açıldı.

- Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF) "2015 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi" raporunu açıkladı. Ekim ayına kadar meydana gelen gelişmelerin değerlendirildiği raporda önceki yıl 180 ülke arasında 154. sırada olan Türkiye, 2014 yılında 149. sırada yer aldı. Türkiye'nin beş sıra yükselmesinin nedeninin 2014 yılında tutuklu olan 40 gazetecinin cezaevinden çıkması olduğu belirtildi.

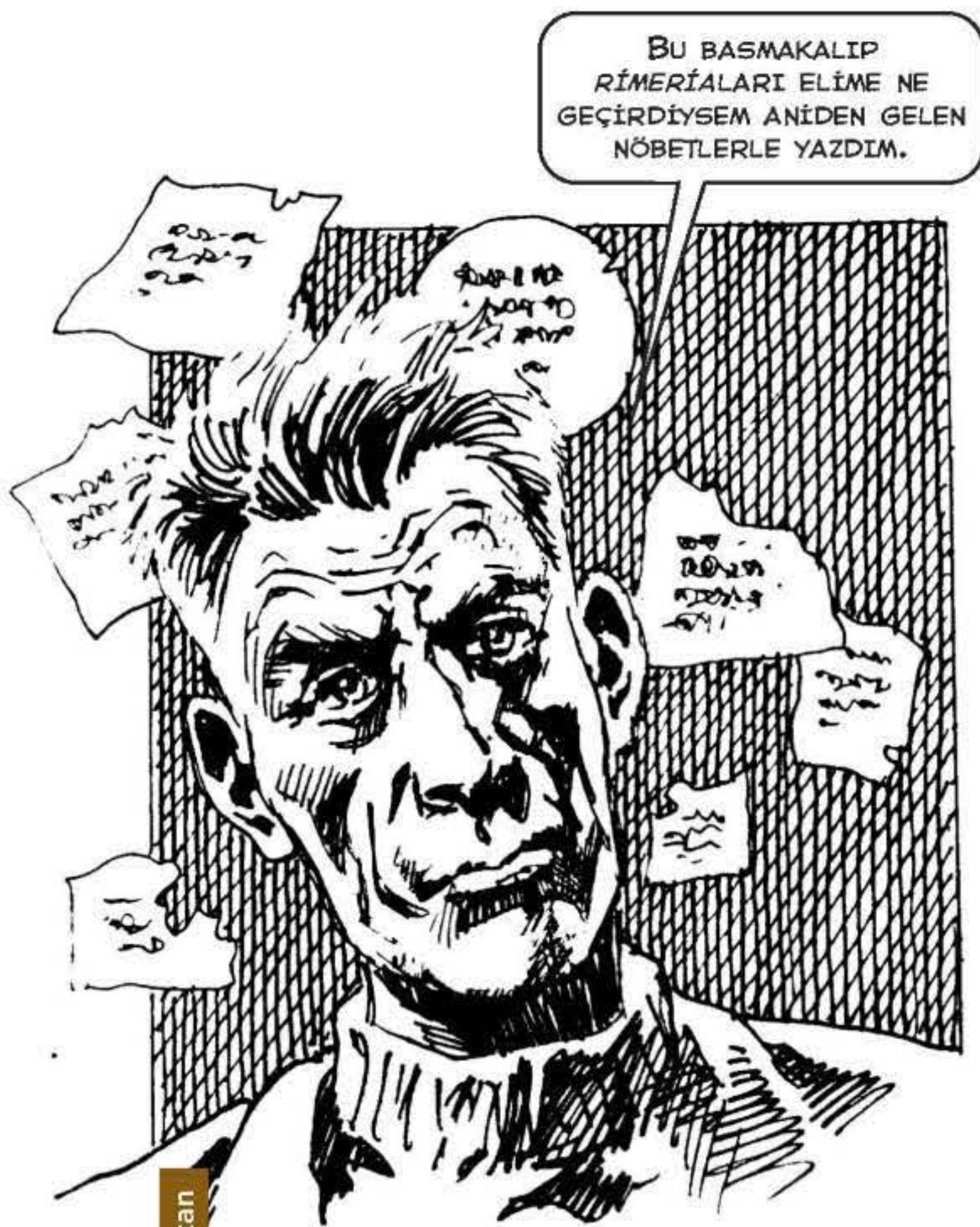
- Malatya'da yayın yapan Güneş TV ve malatyahabersaati.com.tr haber sitesi muhabiri Mehmet Yalman, Hrant Dink anması sırasında bir kişinin silahlı saldırı girişimini görüntüleyip haber ajanslarına sağladıktan sonra başlayan baskıların, İnönü Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin gerçekleştirdiği bir basın açıklamasını takip etmek için üniversiteye gittiği sırada terörle mücadele polislerince tehdit edilmesiyle sürdüğünü açıkladı.

KAYNAKLAR: *Antenna, Birgün, Evrensel, Cumhuriyet, Radikal*

BİR BECKETT ANLATMAK

“Samuel Beckett’a hayatımızda yer açmak ya da zihnimizde çoktan yer etmiş Beckett sahnelerine yenilerini eklemek için, bu kitap birebir.”

Kitaptan

Kitaptaki çizimlerin tek işlevi metinlere eşlik etmekmiş gibi duruyor daha çok.

Dünyaya düşmüş karakterleri ve dünyaya fırlatılmış haliyle Samuel Beckett, en iyi nasıl anlatılabilir? Hem de hiç Beckett okumamış ya da onun hiçbir oyununu izlememiş birine? Elbette bunun için birçok farklı yol bulmak mümkün ama yollardan belki de en eğlencelisi, yazarı çizgilerle anlatmak olabilir. Habitus Kitap da, bu doğrultuda, “Yeni Başlayanlar İçin” serisi kapsamında bazı “önemli” kişileri, onları hiç tanımayanlara çizgilerle anlatan kitaplar yayımlıyor. *Yeni Başlayanlar İçin Nietzsche* ve *Yeni Başlayanlar İçin Brecht* gibi kitaplar bu seriden çıkmıştı daha önce. Bu kez ise karşımızda, *Yeni Başlayanlar İçin Beckett* var.

Beckett’ın eserleriyle lise yıllarında, Haluk Yüce’nin sahneye koyduğu *Bir Beckett Oynamak* ile de Ankara’daki bir kukla tiyatrosunda tanışmış biri olarak diyebilirim ki, bu “çizgili kitap” sayesinde bildiklerimi tazelemekle kalmadım, yeni şeyler de öğrendim. Bu bağlamda kitap, Beckett’ı hiç tanımayanlar kadar, onu bir süredir takip edenlere de hitap ediyor.

20. yüzyılın yüksek umutlar ile sarsıcı hayal kırıklıklarının arasında savrulduğunu düşünürsek, Beckett’ın bu zamanın sesini, hayatını ve ruhunu zengin biçimde yansıttığını söyleyebiliriz. Kitapta yazarın hayat hikayesi, ailesi ve arkadaşlarıyla ilişkileri, eserlerinin incelikleri, çizimlerle ve felsefesine derinlemesine yaklaşan bir üslupla anlatılıyor; “Anne”, “Üçüncü Zaman”, “Unutulmaz”, “Üretim Aşamasındaki Eser” gibi başlıklarla... Onun dünyasına bazen biyografik parçalarla, bazen eserlerinden alıntılarla sokuluyoruz. Üstelik yazarın kitaplarından uyarlanan eserler de unutulmamış.

Kitabın yazarı Laura Cerrato, şiir üzerine çalışmaları bulunan bir akademisyen. “Konunun uzmanı” sözünü karşılayacak bir birikime sahip olduğu anlaşılıyor: Buenos Aires Üniversitesi’nde Samuel Beckett’ın eserleri üzerine araştırma projelerini yönetiyormuş. Ayrıca özellikle Beckett’ta yoğunlaşan bir derginin yazı işlerinde de çalışıyor. Öte yandan, *Yeni Başlayanlar İçin Beckett*’taki çizimlerin ise tek işlevi metinlere eşlik etmekmiş gibi duruyor. Oysa kitabın çizeri Enrique Alcatena, 1975’ten bu yana çizimler yapan, çizgi romanlara da imza atmış bir sanatçı. Ayrıca Eduardo Mazzitelli, Ricardo Barreiro gibi önemli çizerlerle ve çizgi roman dünyasının hemen hemen bütün büyük yayınevleriyle çalışmış bir isim. Ancak, belki de konunun çeşitliliği yüzünden, her sayfada aynı lezzet yakalanamıyor. Yine de Beckett’ı başarılı bir biçimde tasvir eden, “duvara asılmaya layık” çizimler de yok değil.

Beckett’a hayatımızda yer açmak ya da zihnimizde çoktan yer etmiş Beckett sahnelerine yenilerini eklemek için, bu kitap birebir. ■

YENİ BAŞLAYANLAR İÇİN BECKETT

Laura Cerrato

Habitus Kitap

Çeviren: Saliha Nilüfer

CÜNEYT CEBENOYAN ÖNERİYOR: KRAL OİDİPUS

Sevgili cüneyt cebenoğlu
Sabit fikir okurları bu ay
hangi kitabı keşfetsin?

SOPHOKLES
"KRAL OİDİPUS"

Peki neden bu kitap?

Hepimiz biraz
Oidipus'uz, ondan

Hangi müzik eşlik etmeli
sence bu kitaba?

"The End"
DOORS

Bize bu kitaptan tadımlık
bir cümle yazar mısın?

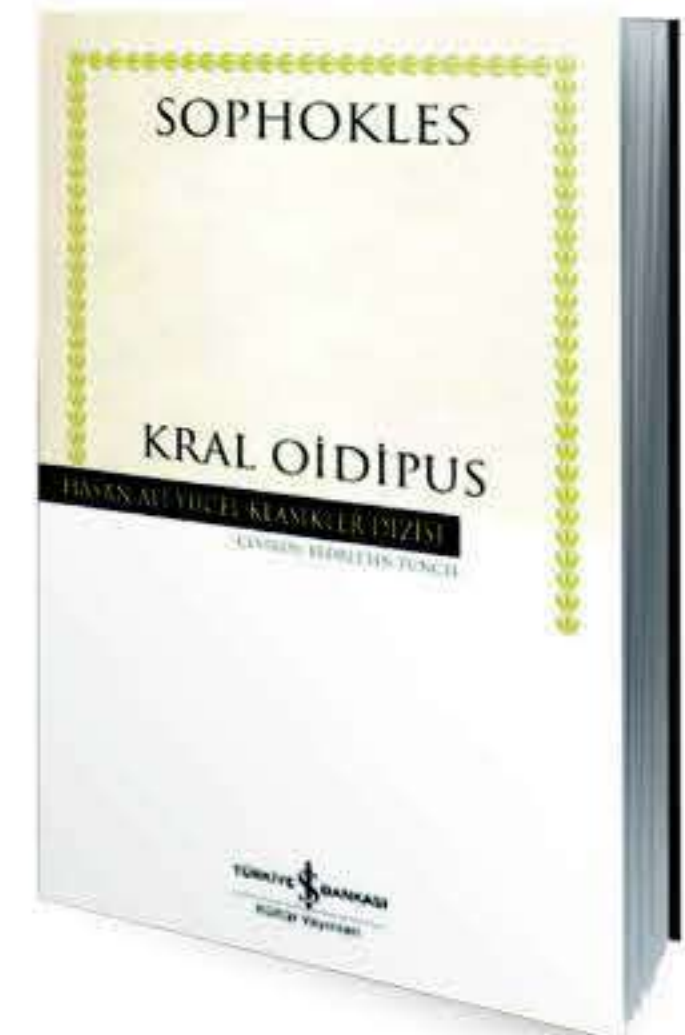
"Ey gün ışığı, bu seni
son görüşüm olsun!
Doğurmameliydi beni doğuran,
birleşmemeliydim birleştiğimle,
öldürmemeliydim öldürdüğümü"

Baska hangi kitap vardı
aklında?

RINAR ÖBÜNCÜ
"AKSI GİBİ"

Tesekkür
ederiz!!

Rica ederim:)

KRAL OİDİPUS

SOPHOKLES

İş Bankası Kültür Yayınları
Çeviren: Bedrettin Tuncel

EDEBİYATIN (ESKİ AMA) YENİ TRENDİ: ÖZKURGU

“Özkurgunun 2010’lardan itibaren edebiyat ve eleştiri dünyasında sık sık gündeme gelmesinin sebebini ortaya koymak şimdilik çok kolay değil. Tek bildiğimiz Batı dünyasında hızla yükselişe geçtiği...”

Batı’da romancılık dünyasında “özkurgu” sesleri yankılanıyor. Özkurgu, ilk olarak 1970’lerde Fransız yazar Serge Doubrovsky’nin kendi romanı *Fils*’i tanımlamak için kullandığı bir terim. Özkurguyu, yazarın kendi yaşamını bir kurgu biçiminde anlatması, yaşamının belirli bir dönemine veya belirli bir olayına odaklanarak ve o dönem ya da olaya kurgu ekleyerek veya onu kurgu haline getirerek aktarması olarak tanımlamak mümkün. Ancak kısa ve net bir tanıma kavuşturmak şimdilik mümkün görünmüyor. Sözgelimi, özkurgu kesinlikle “otobiyografik özellikler taşıyan” bir roman değildir. Tam tersine roman özelliği taşıyan bir otobiyografidir. Yazarın gerçek gerçekliğinin kurguyla birleştirilerek anlatılmasıdır özkurgu. Joe Bunting’e göre, özkurgu “kurgulanmış bir otobiyografidir.” (“Fact, Fiction or Autofiction”, www.thewritepractice.com)

Özkurgunun 2010’lardan itibaren edebiyat ve eleştiri dünyasında sık sık gündeme gelmesinin sebebini ortaya koymak şimdilik çok kolay değil. Tek bildiğimiz Batı dünyasında hızla yükselişe geçtiği: Norveçli yazar Karl Ove Knausgaard’ın -adıyla Hitler’in *Kavgam*’ını çağrıştıran- *Min Kamp*’ı, Iris Smales’in *Iris Has Free Time*’i, Ben Lerner’in *10:04*’u, Nell Zink’in *The Wallcreeper*’i özkurgu türünün şu sıralar en ünlü ve en çok satan kitaplarından.

Aslında özkurguyu son birkaç yılın bir ürününden ziyade, edebiyatta eskiden beri karşılaştığımız bir yazma biçimi olarak görmemiz gerekiyor. Eskilerden çok tanıdık örnekler vermek mümkün: Jack Kerouac’ın *Yolda*’sı, J. G. Ballard’ın *Güneş İmparatorluğu* adlı kitabı, Anne Frank’ın *Anne Frank’ın Hatıra Defteri* isimli

Özkurguyu, yazarın kendi yaşamını bir kurgu biçiminde anlatması, yaşamının belirli bir dönemine veya belirli bir olayına odaklanarak ve o dönem ya da olaya kurgu ekleyerek veya onu kurgu haline getirerek aktarması olarak tanımlamak mümkün.

Özkurguyu edebiyatta eskiden beri karşılaştığımız bir tür olarak görmemiz gerekiyor. Bu bağlamda çok tanıdık örnekler vermek de mümkün: Jack Kerouac'ın *Yolda'sı*, J. G. Ballard'ın *Güneş İmparatorluğu* adlı kitabı ve elbette Marcel Proust'un *Kayıp Zamanın İzinde'si* bu türün eski örnekleri arasında sayılabilir.

eseri ve elbette Marcel Proust'un *Kayıp Zamanın İzinde'si*... Ayrıca Philip Roth'tan Vladimir Nabokov'a ve George Orwell'a kadar uzun bir liste de hazırlanabilir. Liste uzun olsa da 20. yüzyılda özkurgunun yaygın değil, nadir olduğunu belirtmek gerek. Günümüzde ise özkurgunun başarılı sonuçlar doğurmasında köklerinin 20. yüzyılda sağlamlaşmasının payı çok büyük.

Özkurgunun okura vermiş olduğu tat, örneğin Proust'tan bahsetmek gerekirse, *Kayıp Zamanın İzinde'si* de bugün aşına olmadığımız bir toplumsal hayata ait olan jestlere değil, çok benzer bir temanın günümüz gerçekliği içinde okur için somut bir yere oturmasından kaynaklanıyor. Özkurguyla Proust isminin sürekli birlikte anılması ise asla bir tesadüf değil: *The Wallcreeper* ve *Iris Has Free Time*, yoğun Proust etkisi taşıyan kitaplar. Bu anlamda özkurgunun okura bir "kolay okuma" fırsatı sunduğu söylenebilir. Kolay okunma fırsatı sunsa da, özkurgunun bize günümüz çok satan polisiye veya fantastik-bilimkurgu romanlar gibi sunduğu sıradışı hiçbir şey yok. Tamamen olağan ve sıradan öyküler okuyoruz özkurguda. Okurun içine düştüğü durum karmaşık olsa da, gerçekliğe en yakın roman deneyimini günümüzde en iyi sunabilen tür, özkurgudan başkası değil.

POSTMODERNİZM

Özkurgu bir romancılık faaliyeti olmanın yanı sıra, edebiyat eleştirisi alanında da önemli bir yer tutuyor. Konuyla ilgili yazılmış tezlerin ve makalelerin yanı sıra autofiction.org isimli bir web sitesi tamamen özkurguya adanmış bir alan. Tartışma ve araştırmalara genel olarak baktığımızda ise kaynak dilin İngilizce değil, Fransızca olduğunu görüyoruz.

Özkurgu hakkındaki önemli konulardan biri, bu türün postmodernizme dahil olup olmadığı üzerine.

Popüler olduğu için adeta postmodernizmin ortasına doğmuş gibi görünen özkurgunun postmodernizmle ilişkisinin sorgulanması rastlantı değil. Özkurgunun postmodern romanın özelliklerini büyük ölçüde taşıdığı söylenebilir. Zaten postmodernizmden değil, postmodernizm"ler"den söz edildiği günümüz dünyasında bir etikete sahip olmak tamamen değil, ucundan kıyısından, kısmen mümkün olabiliyor; doğru olanın da bu olduğu öne çıkarılıyor. Dolayısıyla özkurguyu da tam anlamıyla kişiselleştirilmiş bir tür postmodernizm olarak tanımlamaktan doğal ne olabilir?

Oysa diğer taraftan özkurgu ile postmodernizm arasında bir karşıtlık kurmak da mümkün. Örneğin Jonathan Sturgeon özkurguyu "postmodern romanın ölümü" nidasıyla tanıtıyor. ("2014: The Death of the Postmodern Novel and the Rise of Autofiction", www.flavorwire.com) Özkurgu postmodernizmi öldürmüş müdür, yoksa ikisi de birbirine paralel midir, bilinmez; ancak özkurgu ve postmodernizm arasındaki karşıtlığı bir bakıma gerçeklik ve kurgu arasındaki karşıtlık olarak ele almanın daha doğru olacağı söylenebilir. Elbette burada, postmodernizm kurgunun tarafındayken, özkurgu gerçeğe daha yakın. Belki de özkurguyu postmodernizme dahil etmekle ondan büsbütün ayırma çabası gerçeklik ve kurguya ayrı ayrı tahammül etme eşiğine bağlıdır.

KİŞİSELLEŞTİRİLMİŞ ROMANCILIK

Özkurgunun bize sunmuş olduğu bireysellik, aslında onun günümüzde neden hızla yükselişe geçtiğini ve günümüz için neden biçilmiş kaftan olduğunu açıklıyor. İyimser ya da kötümser bir anlam atfetme gereksinimi duymaksızın, zamanımızın aşırı-bireysellik zamanı olduğu tanımı doğrudan yapılabilir. Aldığımız herhangi bir ürün bize kişiselleştirilmiş olarak sunuluyor. İnternet de kişiselleştirilmiş olanın dışında neredeyse bir alan bırakmamışa benziyor. Sürekli birey olmamız gerektiği salık veriliyor. İnternette çok farklı kimlikler inşa ediyoruz; hepsi şu ya da bu şekilde kendi yaşamımızla bağlantılı. İdeal ve kurgusal benliklerimizle bir biçimde var oluyoruz. Bu cümlelerin yukarıda tanımladığımız özkurguyla olan benzerliğini vurgulamaya gerek bile yok. Dolayısıyla özkurgu, günümüz dünyasında şaşırtıcı ve sıradışı olan bir türü değil, tam tersine doğal olanı, hatta olması gerekeni bize sunuyor.

İnternete bağlı okur yaşamı ile özkurgu arasındaki paralellik, okunmaya değer özkurgunun ne olduğu ve yazarların yaşamının neden "okunabilir" olduğu sorusunu ortaya çıkarıyor. Söz konusu bir "tür" olduğundan, özkurguda önemli olanın gerçekliğin kurgulanma biçimi olduğunun altını çizmek gerek. Bu tartışmaların listesi oldukça uzatılabilir, ancak özkurgunun bize kişiselleştirilmiş bir roman deneyimi yaşattığını kim reddedebilir ki? Yaşadığımız hayatları tüm sıradanlığıyla ve hatta sıkıcılığıyla kurgu olarak okumak şimdilik gayet güzel. Özkurguyla birlikte güzel olmaya en azından bir süre daha devam edecek. ■

GERÇEKLERDEN UYARLANMAMIŞTIR

“Tüm dünyada biyografik-otobiyografik romanlarda ve filmlerde gözle görülür bir artış söz konusu. Amerikan sineması bu “hikayelerin” pazarlanması bakımından merkez olmaya ve örnek teşkil etmeye devam ediyor.

Herkes hikayesini anlatmak istiyor. “İşte benim hikayem”, “Hikaye sensin” sloganlarıyla ilham dağıtma, bir şeyleri pazarlama, başarı, kariyer, mutluluk satma çağındayız. Büyük, olağanüstü hayat hikayelerine gerek kalmadı artık. Kişisel ve spiritüel gelişim fikir ve ürünlerinin artışının/ yayılmasının da etkisiyle her türlü hikaye birer ihtiyaç nesnesine dönüşmeye başladı. Sosyal medyanın etkisi de aşikar. Evet, herkesin bir hikayesi var. Sokakta gördüğümüzden daha fazlasına klavye başında ulaşmak mümkün artık. Bu hikayeler bize ulaşana kadar gerçekliğini ne kadar koruyor bilmiyoruz. Ya da gerçeğin ne kadarı, hikayenin ne kadarı ulaşıyor bize? Açıkçası, okuduklarımızın, izlediklerimizin doğru olup olmamasıyla çok ilgilenmiyoruz. “Gerçek” diye belirtilmesi yetiyor. Ezelden beri gerçek hayat hikayelerinin sevildiği, katharsis için şart olduğu yazılı olmayan bir kural zaten. Diğer taraftan kurmacada bile “gerçek” şeylerin peşine düşüyoruz. Yazarın dünyası ve gerçek-kurmaca ayrımı, gerçeğin kurmacadaki payı roman var olduğundan beri tartışılıyor. Muhabirlerin favori sorusu hiç değişmiyor:

Her Şeyin Teorisi'nde Hawking'i canlandıran Redmayne, en iyi erkek oyuncu dalında Oscar kazandı.

Levent Y. İnce

“Kendi hayatınızın ne kadarı var romanda?”, “Çocukluğunuzun izlerini görmek mümkün mü filminizde?” Bu böyle sürecektir, kaçış yok. Gerçek denmesi yetiyor bize çünkü.

Tanıtımında ya da jeneriğinde o sihirli notu daha sık görmeye başlıyoruz: “Gerçek hayattan uyarlanmıştır.”

(Gerçeklerden uyarlanmasına gerek yok, sadece gerçek hayattan olması yetiyor.) Tüm dünyada biyografik-otobiyografik romanlarda ve filmlerde gözle görülür bir artış söz konusu. Amerikan sineması bu “hikayelerin” pazarlanması bakımından

merkez olmaya ve örnek teşkil etmeye

devam ediyor. Hikaye-senaryo sıkıntısı çektiği için edebiyata daha sık sarılan Hollywood’a ve özellikle bu üretimin taçlandırıldığı Oscar ödüllerine bakıldığında bunu açıkça görmek mümkün.

Bu yıl en iyi film dalında aday gösterilen dokuz filmde dördü, *Keskin Nişancı* (*American Sniper*), *Enigma* (*The Imitation Game*), *Her Şeyin Teorisi* (*The Theory of Everything*), *Özgürlük Yürüyüşü* (*Selma*) ve diğer dallarda adaylıkları bulunan *Foxcatcher*, *Unutma Beni* (*Still Alice*) ve *Yaban* (*Wild*) biyografik filmler. Bunlardan *Foxcatcher* ve *Özgürlük Yürüyüşü*

haricindekiler roman uyarlaması. Yine ana dallardan en iyi erkek oyuncu dalındaki dört karakter de gerçek kişiler olarak dikkat çekiyor. Aslında geçmişe baktığımızda bunun değişmeyen bir eğilim olduğunu, biyografik filmlerin ve uyarlamaların her zaman hem gişede hem de ödüllerde karşılığını bulduğunu görebiliyoruz. Bunun herkesin bildiği gibi temel sebepleri var. Jenerikte “yaşanmış bir hikayeden uyarlanmıştır” ibaresi filmi satmak için güçlü bir neden. İkinci olarak bu hikayeler dramatik anlamda seyirciyi etkileyecek özelliklere sahip. Hayatı aktarılan kişinin alanında çok başarılı, ünlü olması, mucizeler yaratması veya fiziksel, zihinsel bir hastalığının, engelinin olması yahut haksızlığa uğraması, haksız bir şekilde yaşamına son verilmesi gibi uzun bir liste. Zaten oyuncuya makyajın altında yıldızlaşma, gösterişli performans sunma fırsatı veren, “tanıyamadım, ne kadar değişmiş” dedirten rollerin hep bu şablonlardan çıkması boşuna değil. Sinema tarihinin en iyi oyuncularının da, tek bir rolle ciddiye alınan popüler isimlerin de Oscar’a hep o bildik formüllerle ulaşması da tesadüf değil elbette. (Örneğin Julianne Moore, *Boogie Nights*, *The End of the Affair*, *Far From Heaven*, *The Hours*’taki muhteşem performanslarıyla değil, Alzheimer hastalığına yakalanan bir profesörü canlandırdığı *Still Alice*’teki formüllere dayalı rolü ile Oscar kazandı maalesef.) Deforme olmuş suratlarıyla, 20-25 kiloya kadar alıp-verdikleri diyetlerle veya herhangi bir hastalığı gösterebilmek için tanınmayacak hale soktukları fizikleriyle, kısaca gerçek bir karaktere dönüştükleri o gösterişli değişimle alkışı, ödülü, hayranlığı kazanıyorlar. Bu yıl en iyi erkek oyuncu dalında Oscar kazanan Eddie Redmayne, bu değişimin en taze örneği. *Her Şeyin Teorisi*’nde Stephen Hawking’i canlandıran Redmayne, fiziksel olarak büyük değişim gerektiren rolünün altından kalkıyor elbette ama bu rolün henüz kağıt üzerindeyken bile Oscar’a yürümeye başladığına kimse itiraz etmez sanırım.

POLİTİK SOSLU DRAMALAR

Politik konuların dramaya sos edildiği “gerçek” hikayeler de başka bir formül. “Mesele” geçmişte kaldıysa –geçmişte kaldıysa, diyorum, çünkü sektör güncel ve yanı başındaki ayrımcılık ve insan hakları ihlallerini görmeyip, dile getirmekten çekinip, geçmişte yaşanmış, artık sahiplenilmesi, konuşulması zararsız hikayeleri sövmürmeyi seviyor- tarihe olumlu ya da olumsuz anlamda yön vermiş kişiler ve olaylar konvansiyonel bir sinemayla perdeye geldiği sürece seyirciyi çekiyor. Ava DuVernay imzalı, Martin Luther King’in öncülük ettiği protesto yürüyüşlerini konu alan *Özgürlük Yürüyüşü*’nün adaylığına bu açıdan bakılabilir.

Diğer yandan, bazı hikayeler ne kadar geçmişte kalırsa kalsın hâlâ “rahatsız edici” kısımlar törpülenip, çarpıtılarak sunulabiliyor ancak. Yine bu yılın adaylarından *Enigma* tam da böyle bir film. İkinci Dünya Savaşı’nda Almanların kullandığı Enigma

Tarihe olumlu ya da olumsuz anlamda yön vermiş kişiler ve olaylar konvansiyonel bir sinemayla perdeye geldiği sürece seyirciyi çekiyor.

şifrelerini çözen, dâhi matematikçi Alan Turing’in hikayesini anlatan film sinemasal zayıflığının yanı sıra Turing’in hayatını son derece yanlış bir şekilde uyarlıyor. Eşcinsel olduğu için yargılanan ve zehirlenerek ölen (!) Turing’in eşcinselliğini gösterirken homofobik olmayı başardığı gibi, devletin Turing’in ölümündeki payını iki-üç devlet görevlisi üzerinden göstererek meseleye dair hiçbir şey söyleyememiş oluyor. *Enigma*, gerçek bir hikayenin farklı bakış açısıyla yeniden üretilebildiğinin, dezenformasyona uğratıldığında kitlelere başka bir gerçek olarak satılabileceğinin “iyi” bir örneği. Fazlası değil.

Oscar adayları içerisindeki en yakın tarihli biyografik hikayelerden biri de *Keskin Nişancı*. Clint Eastwood’un Irak’ta 200’e yakın kişiyi öldüren paralı asker Chris Kyle’ı perdeye getirdiği film, Amerikan seyircisinin her zaman sevdiği ama özellikle 11 Eylül’den sonra yükselişe geçen milli duyguları okşayan militarist sinema kategorisinin “leş” örneklerinden; ABD’ye dair her şeyi kutsallaştırırken ırkçılık yapan, Chris Kyle’ı gözü kapalı bir şekilde kahramanlaştırırken gerçekleri çarpıtan öldürmeye dair bir güzelleme adeta. *Keskin Nişancı*, gerçeğin kısıtlı bir çerçeve dışına çıkarılmadan duyguları yönlendirmek için kullanılmasından ve ucuz bir propagandaya alet edilmesinden başka bir şey değil.

Hem Amerikan sinemasına hem de genel eğilimlere dair birçok şey söyleyen bu örneklerin tam karşısında yer alan bir diğer Oscar adayı film Bennett Miller imzalı *Foxcatcher* ise perdedeki gerçeğin uyarlanma biçimiyle ne kadar alakalı olduğunu gösterirken hangi gerçeklerin görülmek istenmediğini de etkileyici bir şekilde özetliyor aslında. Beş dalda adaylık alsa da Oscar kazanamayan *Foxcatcher*, bir milyoner ve iki şampiyon güreşçinin arasındaki karanlık ilişki üzerinden son derece soğuk ve sert bir hikaye anlatırken, ABD’nin üzerine inşa edildiği fikirleri ve kapitalist sistemin “milli duygu”larla olan bağına eşine az rastlanır bir alegorik anlatımla perdeye getiriyor. Miller, gerçek bir hikayeyi yeniden üretirken kişileri en küçük detayına kadar kurmaca bir karaktere çeviriyor ve olayların kendisinden çok arkasındaki gerçekle ilgileniyor. *Foxcatcher*, yazıda bahsi geçen diğer bütün filmlerden her açıdan farklı bir yerde duruyor. Özellikle, “hiçbir şey görüldüğü gibi değil” duygusunu taşıdığı ve gerçeği göstermeye çalışmayıp seyircisini gerçek üzerine düşünmeye davet ettiği için. Bu davetin değeri paha biçilemez. ■

BOB DYLAN'LA BAŞLAMAK

“Bob Dylan ve onun hazinesiyle yeni tanışan genç bir kuşak var bugün.

Dün de vardı, yarın da olacak. Bob Dylan'la başlamak her koşulda iyidir.

Dylan'a soracak olsak, o da Frank Sinatra'yla başlamak iyidir diyecektir.

İyi hatırlıyorum, Patti Smith'in 1999'daki İstanbul konserinde önümde iki kız oturuyordu. 14 -15 yaşlarındaydılar. Sahnede Patti Smith enfes bestelerini çalıp çok iyi bir performans gösterirken, ikisi bir türlü yerlerinden kalkamıyor, heyecanlanamıyor, “coşamıyorlardı.” Bunun farkına vardım, çünkü *Because The Night* başlayınca birden durum değişiverdi. İkisi de ayağa fırladılar ve şarkıya eşlik ederek neşeyle dans ettiler. Ben de içimden, *Because The Night*'ı yorumlayarak tekrar gündeme taşıyan ve milyonlarca insana -ve anlaşılan bu gençlere de- ulaştıran 10,000 Maniacs grubuna teşekkür ettim. Patti Smith biliniyor, uzaktan seviliyor ve konsere gelince de gidiliyordu elbet ama müziğini iyi bilmek, tanımak o kadar kolay değildi. Zaman ayırmak, emek harcamak lazımdı. Üstelik bu bestenin bir de ortağı vardı: Bruce Springsteen.

Ama bu işler böyledir... Bir şarkıya vurulursun, onu söyleyen şarkıcı ya da gruba hayranlığın başlar ve bu durum aşka dönüşerek sürüp gidebilir. Açıp, o vurulduğun şarkının kimin tarafından bestelendiğine bakmayabilirsin. Olur bu.

Tam zamanlı heavy metal dinleyicisiyken (şimdi yarı zamanlıyım) Judas Priest'e ait olduğunu sandığım *Diamonds and Rust*'a bayılırdım. Dev sesli Rob Halford “da-ya-mıns, da-ya-mıns end raaast” derken ona bağıra bağıra eşlik ederdim ama şarkının Joan Baez'e ait olduğunu bilmezdim. Hikayesini ise hiç...

Örnekleri çok. Müzik dinlemekten vazgeçmediğin sürece, ne kadar bilirsen bil, bir gün faka basarsın. Leos Carax'ın *Holy Motors* (2012) filmindeki o meşhur akordiyonlu beste için Yann Tiersen'in mı acaba diye düşündüm ama bir blues çıktı: R.L. Burnside'in *Let My Baby Ride*'i.. Bu, benim için son örnek sanırım.

DYLAN'IN NOBEL'E İHTİYACI VAR MI?

Kanındaki alkol oranı her daim yüksek Galli şair Dylan Thomas'la Bob Dylan'ı dinlemeden önce tanışmış biri olarak “usulca” diyebilirim ki: “Her iki Dylan da büyüktür.”

Anne tarafından Kağızman kökenli şairin yeni albümü *Shadows in the Night*, ki bu 36. stüdyo albümü oluyor, Frank Sinatra'yla popüler olmuş “standartlar”dan oluşuyor. Yaşayan efsane, aksi şövalye, suratsız ve büyük ozan Dylan, “Sinatra tırmanmamız gereken bir dağdır,” diyor albümün

Özlem Isıyel

Yaşayan efsane, aksi şövalye, suratsız ve büyük ozan Dylan...

Bob Dylan'ın yeni albümü *Shadows in the Night*, ki bu 36. stüdyo albümü oluyor, Frank Sinatra'yla popüler olmuş "standartlar"dan oluşuyor.

çıktığı 3 Şubat 2015'ten hemen önce verdiği bir söyleşide. "Yolu tamamına erdiremeseniz bile... Bu nedenle şarkıları kayıt ederken Frank hep aklımızdaydı. O, şarkıların içine nüfuz eder. O, şarkıyı doğrudan 'size' söyler." Albümde yer alan şarkıların gömülmüş halde olduklarını ve onları mezardan kaldırıp gün ışığına çıkardıklarını da ekleyen Dylan'a, Sinatra şarkıları yorumlamanın riskli olup olmadığı sorulduğunda ise ondan beklenebilecek bir cevap geliyor hemen: "Riskli mi? Yani mayın dolu bir tarlada yürümek, ya da zehirli gaz fabrikasında çalışmak gibi mi?.. Albüm kaydetmenin riskli hiçbir yanı yoktur."

Bob Dylan ismi 1996'dan beri Nobel Edebiyat Ödülü -ve başka edebiyat ödülleriyle- birlikte anılıyor ama ödül ona verilmiş değil (henüz). Bu konu yıllardır tartışılıyor da tabii: "Almalı mı, almamalı mı?", "Ödülü hak ediyor mu?", "Şairin buna ihtiyacı var mı?" (Yoksa Nobel'in mi Dylan'a ihtiyacı var?) Tüm bunların, ozanın pek umurunda olduğunu sanmıyorum. Alsa ne olacak? Belki de son İstanbul konserinde olduğu gibi ayağa kalkıp, elleri belinde öylece dikilecek bir süre.

Galli şair Dylan Thomas'la Bob Dylan'ı dinlemeden önce tanışmış biri olarak "usulca" diyebilirim ki: "Her iki Dylan da büyüktür."

Dylan ve onun hazinesiyle yeni tanışan genç bir kuşak var bugün. Dün de vardı, yarın da olacak. Ve şimdi, örneğin olağanüstü güzellikteki *Autumn Leaves*'i -ki sözleri Fransız şair Jacques Prévert'indir- bazıları Dylan'la tanıyacak, onunla hayranlıkları artacak, şarkıları yaşadıklarıyla bütünleşecek ve günün birinde bu şarkının Frank Sinatra'ya ait olduğunu anlayacaklar. Ne önemi var ki? Dylan'la başlamak her koşulda iyidir. Dylan'a soracak olsak, o da Frank'le başlamak iyidir diyecektir. ■

YALNIZ DEĞİLSİNİZ, DESTEK VAR!
yayınlari

MUSTAFA HOŞ BIG BOSS

Gerçeğe dokunmaya hazır mısınız?

Her sayfa çevrildiğinde karşınıza bir başka Tayyip Erdoğan çıkacak.

MODERN YAZARIN ALET EDEVAT ÇANTASI

“*Yeni teknolojilerle birlikte yepyeni bir okuma evreninin içerisinde bulduk kendimizi. Okuma alışkanlıklarımız değişirken yazma alışkanlıklarımız da değişiyor mu peki? Yazar, blogcu, öğrenci, avukat ya da ev kadını, günümüzde cümlelerini nereye, nasıl yazıyor? Gerçek bir defter ve kalemin hissini, rahatlığını ve hızını hiçbir şeye değişmem. Microsoft’un CEO’su Nadella’nın, yakın bir zaman önce, “Dolmakalem 10 yıl içinde yok olacak,” dediğine bakmayın siz. Bir yandan da ben dahil, çoğumuzun aklının köşesinde şöyle bir endişe vardır: Ya defterimi kaybedersem? Ya henüz bilgisayara aktarmaya fırsat bulamadığım sayfalar uçup giderse? Yangın çıkarsa, sel basarsa, hırsız girerse? Ya çantamı takside unutursam?***”**

HİKMET HÜKÜMENOĞLU

www.hikmethukumenoglu.com

Dijital iletişim çağında okuma alışkanlıklarımızla ilgili gelişmeler gündemden hiç düşmüyor. E-kitaptan tutun, Twitter gibi sosyal ağların hayatımıza soktuğu 140 karakterlik kısacık metinlere, yayınevlerine gerek duymadan kendi kendimize bastığımız kitaplara, Amazon gibi dev dağıtım ağlarına, bloglara, internet gazetelerine vs uzanan yepyeni bir okuma evreninin içerisinde bulduk kendimizi. Okuma alışkanlıklarımız değişirken yazma alışkanlıklarımız da değişiyor mu peki? Kaç sayfalık romanlar yazdığımızdan bahsetmiyorum, o bambaşka bir tartışmanın konusu. Yazarken daktilolardan dolmakalemlere, oradan da dizüstü bilgisayarlara ve şimdi de tabletlere doğru değişen yazma sürecimizden bahsediyorum. Çünkü günümüzde metinlerin çoğu, hatta belki de tamamı, dijital evrende yer bulduğu için, kalemler ve daktilolarla iş bitmiyor artık. Yazar, blogcu, öğrenci, avukat ya da ev kadını, günümüzde cümlelerini nereye, nasıl yazıyor? Buyurunuz, başlayalım.

İKLİMLER, TOPRAKLAR VE BİTKİ ÖRTÜSÜ

Yazmak her açıdan kişiye özel bir uğraştır. Bir odaya kapanıp saatlerce, haftalarca, bazen yıllarca tek bir metin üzerinde çalışıp durursunuz. Yanınızda elinizi tutacak, size yol gösterecek birisi olmaz. Dahası, o odanın içinde sizin kurallarınız ve alışkanlıklarınızdan oluşan, tamamen size özgü bir dünya vardır. Başka bir yazarın dünyasında yeşeren bitki örtüsü, sizin toprağınıza ekildiğinde belki iki günde solup ölür.

Yine de çoğumuz kendimizi, “Başkaları nasıl yazıyor” diye meraklanmaktan alıkoyamayız. (Sadece yazarlar değil, okurlar da alıkoyamaz.) Kim bilir, belki yalnız olmadığımızı hissetmek için, belki hayran olduğumuz yazarları daha iyi anlayabilmek için, belki de yazma eylemini kurcalamayı, büyüsunü çözmeyi sevdiğimiz içindir bu karşı koyulmaz merak.

Kurcaladıkça görürüz ki her yazarın huyu suyu farklıdır. Günün hangi saatinde yazmayı tercih ettiği, penceresinin nasıl bir manzaraya açıldığı, kahvaltıda ne

Selman Hoşgör

Çoğumuz kendimizi, "Başkaları nasıl yazıyor" diye meraklanmaktan alıkoyamayız. (Sadece yazarlar değil, okurlar da alıkoyamaz.)

yediği, yazarken ne giydiği yazardan yazara değişir. Doğal olarak yazarken kullandığı araçlar da farklı olur. Defter ve kalemde şaşmayanlar da vardır, aklına gelen sözcükleri doğrudan bilgisayara geçirenler de...

Ben romanların ve öykülerin ilk taslaklarında defter-kalemciyim. Sonra tüm o defter sayfalarını -noktasına virgülüne dokunmadan- bilgisayara geçiririm. İkinci, üçüncü, dördüncü vs taslakları bilgisayarda yazarım. Tüm düzeltmeleri bilgisayarda yaparım. İşe kâğıt kalemle başlamak benim için sadece romantik bir tercih değildir. Pratikte de çok işe yarar. İçimdeki "takıntılı editör" ile "gaddar eleştirmen" karması Frankenstein'in parmaklarını Ctrl-X tuşlarından mümkün olduğu kadar uzak tutmak, benim için ilk taslağı bitirebilmenin belki de tek yolu. Dergi ve blog yazılarını ise (mesela şu anda bu dosyayı) tabletime yüklediğim uygulamalardan birinde yazarım. Sonra düzeltmeler için onu da bilgisayara yollarım. Özetle, teknolojik oyuncaklara lüzumundan fazla meraklıyım ama defterlerimden vazgeçmeye de hiç niyetim yok.

Defterler ve kalemler başka bir dosyaya kalsın, bu seferlik konumuz teknolojik oyuncaklar.

HER YAZAR ELBET BİR GÜN...

Eğer ucundan kıyısından profesyonel yazarlık yapıyorsanız, ne kadar inat ederseniz edin, işinizin en azından son safhasında bilgisayarla haşır neşir olmak durumundasınız. Aslında bilgisayarla haşır neşir olmak tek başına o kadar kötü bir şey değil. Çok daha kötüsü var, adına da Microsoft Word diyoruz. Ne yazık ki her yazarın yolu, bir gün Microsoft Word'e düşecektir. Çünkü yayınevleri, gazeteler ve dergiler, standart metin dosyası olarak Word dosyasını kabul ediyorlar ve kısa vadede bu durumun değişme olasılığı pek yok.

Diyeceksiniz ki, "Word'ün ne zararını gördün? Sana ne yamuk yaptı ki böyle ileri geri konuşuyorsun?" Bu soruya rasyonel bir cevap vermem çok zor. Bana göre Word, bozuk floresanlı muhasebe ofislerine ait bir yazılım. Romanınızın içine bir sunum dosyası, ya da üçe sekiz bir hesap tablosu iliştmek istediğinizi hiç sanmıyorum. Tamam, Jennifer Egan ilişti ve ortaya gerçekten çok şahane bir roman çıktı (*İt Kopuk Takımı*), ama o numarayı ikinci defa yapmaya hiç gerek yok. "Kelime işlemcisi" lafı bile insanı geriyor zaten.

Uzun lafın kısı, mecbur kalmadıkça elimi Word'e sürmek istemem. Tamam, günün sonunda yazdıklarımızı bir Word dosyası haline getirmemiz lazım, bunda kaçış yok ama işin bu aşamasını mümkün oldukça geciktirmemiz mümkün. O zaman ilk olarak daha şık, daha kullanışlı, daha sevimli metin yazma programlarına bakalım.

Can Çetinkaya

Küt uçlu plastik bir çubuğu kalem gibi kullanarak tabletinizin ekranına el yazısı yazdığınız "sanal defter" uygulamalarını kullanıp memnun kalanlar var ama ben onlardan biri olamadım.

ABD’de yaygın olan fakat memleketimize neyse ki henüz ulaşmamış bir endüstri var. Buna, “Siz de on günde çoksatan bir roman yazabilirsiniz,” endüstrisi diyorum.

Scrivener (www.literatureandlatte.com): Uygulamayı geliştiren şirketin isminin güzelliğine bakar mısınız lütfen: “Edebiyat ve latte”. “Scrivener” da malum, Melville’in kült kahramanı Bartleby’nin mesleği, yani yazman, ya da katip. Scrivener, yazarlar için tasarlanmış ürünlerin arasında en tepeye oturmuş durumda ve yıllardır yerinden kımıldamıyor. Sanırım bunun sebebi, kullanıcılarının bu şahane uygulamaya tutkuyla bağlı olması.

Peki nedir bu uygulamanın marifeti? Öncelikle dosyalarınız var, diyelim ki roman dosyalarınız bunlar. İçlerine romanınızın bölümlerini oluşturan alt dosyalar yerleştirebiliyorsunuz, onların da içine metinler, resimler, notlar, artık canınız ne isterse... Her şeyin sırasını istediğiniz gibi değiştirebiliyorsunuz, araya başka dosyalar ekleyip çıkarabiliyorsunuz.

Diyelim ki romanınızı yazarken bir de araştırma dosyası tutmak istiyorsunuz. Ve o dosyadaki ıvır zıvrı da bir mantar panonun üzerine dizmek istiyorsunuz. Hani *X-Files* dizisinde Fox Mulder’ın ofisinde vardı ya, veya *True Detective* dizisinde neredeyse her duvar o görevi görüyordu ya, işte öyle panolar yapmanız mümkün Scrivener’in içinde. Hatta panonuzdaki kırpıntıların tek bir dosya halinde çıktısını alıp otobüste, metrobüste okumanız da mümkün.

Scrivener, hangi sözcükleri hangi sıklıkta kullandığınızı hesaplamaktan tutun, karakterlerinize rastgele isim ve soyadı türetmeye kadar (ne yazık ki Türkçe isimler yok ama eğer azimliyseniz kendi veri tabanınızı oluşturabilirsiniz) size her konuda yardımcı oluyor. İş romanınızı ya da öykünüzü yazmaya geldiğinde, tüm fazlalıkları tek bir tuşla yok edip önünüzde boş bir ekranla ve sözcüklerinizle baş başa kalıyorsunuz. Projenize son noktayı koyduktan sonra ise kullanacağınız tüm metinleri tek bir dosya halinde Word’e paslıyorsunuz.

Bu uygulamanın tek eksisi, bazı özelliklerini tıpkı o büyük bir hevesle aldığınız mutfak robotu gibi hiç kullanmayacak olmanız. Bir de benim gibi yazı karakteri, satır aralıkları, ekran renkleri gibi detaylar konusunda takıntılıysanız, roman yazacağınıza saatlerinizi mükemmel çalışma ortamınızı hazırlamak için harcayabilirsiniz.

MINİMALİST UYGULAMALAR

Kendi kendinizi sınırlamak, yani önünüzdeki seçenekleri azaltmak yaratıcılığın vitaminidir derler. Ben denedim ve doğru söylediklerine inandım. Bazen önümde bembeyaz bir ekran ve tek tip yazı karakteriyle kafamı kaldırmadan saatlerce çalışabiliyorum. Aklımı çecek, değiştirmeye kalkacağım hiçbir şey olmuyor karşımda.

İşte böyle durumlar için “minimalist uygulamalar” var. Şık bir ekran, iyi ayarlanmış bir tipografi, en basitinden kes-kopyala-yapıştır fonksiyonları... Üç aşağı, beş yukarı hepsi bu kadar. Bu tarz uygulamalar hem bilgisayarınızda hem de tabletinizde rahat rahat çalıştığı için evde yazmaya başladığınız blog yazısına, mesela öğlen bir kafede ya da gece yatağınızda devam edebiliyorsunuz. Metinleriniz her an, her yerde cebinizde ya da çantanızda sizi bekliyor oluyor. Dosyayı kaydettim, bilgisayarıma yolladım, hay Allah nereye kaydetmişim gibi dertler yok. Aklınıza estiğinde açın, yazın, kapatın.

Çok talep gören bir piyasa olduğundan bu tarz onlarca uygulama var ve çoğunun işlevleri aynı. Bazıları daha önce düşünülmemiş bir kullanım kolaylığıyla öne çıkmaya çalışıyor. Ve de gayet hesaplı uygulamalar bunlar, servet yatırmak zorunda olmadığınız için bir-iki tane alıp hoşunuza gideni kullanmanız mümkün. Bir güzellikleri de, çoğunun artık vazgeçilmez sayılan Markdown sistemi ile uyumlu olmaları. (Markdown, son yıllarda pek popüler olan bir metin işaretleme dili. Özellikle HTML kodlama bilmeyen teknoloji özürü blog yazarları kolayca yazı yazabilsinler diye geliştirilmiş. Bu terminoloji size çok yabancıysa hiç kafaya takmayın. Metinlerinizde başlıkları # işareti ile, italik yapmak istediğiniz sözcükleri tek yıldız ile, bold yapmak istediklerinizi ise çift yıldız ile işaretliyorsunuz, hepsi bu. Gerisini Markdown ile çalışan uygulamalar hallediyor. Eğer dipnotlarla, görsellerle vs. çalışıyorsanız aklınızda tutmanız gereken bir iki işaret daha var ama inanın çok kolay.)

Ben denediklerimi hemen sıralayayım:

Ulysses ve tablet için küçük kardeşi Daedalus (www.ulyssesapp.com): Bakın, yine yazar dostu isimler! Ulysses en sık kullandığım uygulama, defterlerim kadar alıştım artık. Minimalist olmakla az sayıda seçenek sunmak arasında benim ruhuma çok uyan bir noktada duruyor. Yani arada sırada farklı

Her yazarın huyu suyu farklıdır. Defter ve kalemde şaşmayanlar da vardır, aklına gelen sözcükleri doğrudan bilgisayara geçirenler de...

bir tema seçip ekran görüntüsünü ya da yazı tipini değiştirebiliyorum ama seçenekler son derece sınırlı. Daedalus'un bazen gıcıklik yaptığı oluyor ama yine de seviyorum bu ikiliyi. Ulysses'in hem bilgisayarda hem de tablette çalışan yeni sürümü çok yakında çıkacakmış ve Daedalus aramızdan ayrılacakmış. Dört gözle bekliyoruz.

Byword (www.bywordapp.com): Ulysses'e bu kadar alışmış olmasam, sürekli kullanacağım program bu olurdu. En sade ekran görüntüsüne ve en kolay okunan yazı tipine sahip uygulama kesinlikle Byword. Detaylar o kadar temiz ve iyi tasarlanmış ki, yazdıklarınızı Byword'de okurken kendinizi galiba biraz daha iyi hissediyorsunuz. Mutlaka deneyin.

iA Writer Pro (www.ia.net/products): Eskiden çok seviyordum ama sonra tuhaf özellikler edindi ve artık aramız açıldı. Yazma, okuma ve düzeltme yapmak için üç farklı arayüz kullanmak gibi bir hevese kapıldı. Düzeltme fonksiyonları İngilizce gramer kurallarına dayalı olduğundan zaten Türkçe yazarların pek işine yaramıyor.

1Writer (www.1writerapp.com): Geçenlerde bir öğlen yemek yerken, "Hadi şunu da bir deneyeyim," dedim ve aldım. Şimdi tabletimin tozlu bir köşesinde duruyor. Herhangi bir kusuru var diye değil, aksine son derece şık ve kullanışlı görünüyor. Ben alışamadım sanırım. Kısadan hisse: Öğlen yemek yerken kullanmayacağınız uygulamaları indireceğinize kitap filan okuyun, zamanınızı daha iyi değerlendirin.

YAZAMAYANLAR İÇİN

ABD'de yaygın olan fakat memleketimize neyse ki henüz ulaşmamış ve hiç bulaşmamasını umduğum bir endüstri var. Buna, "Siz de on günde çoksatın bir roman yazabilirsiniz," endüstrisi diyorum. On günde on kilo verebilirsiniz, on günde on milyon dolar kazanabilirsiniz, on günde on tane sevgili bulabilirsiniz temalı benzerlerinden bir farkı yok. Kendinize ve sisteme inanmanız, önünüze konan birtakım basit kurallara uymanız ve bir miktar para harcamanız, iddia ettiklerine göre başarıya ulaşmak için yeterli! Bırakın çalışıp yorulmayı, oturduğunuz yerden kalkmanıza bile lüzum yok. On gün sonra baktınız olmadı, demek ki yeteri kadar inanmamışsınız. Bir miktar para karşılığı farklı bir yöntem denemeye ne dersiniz?

İşte bu mantığa dayalı kitaplar ve kurslar olduğu gibi, roman (öykü, senaryo) yazma uygulamaları da var piyasada. Belki bazıları bu kadar aşağılanmayı hak etmiyordur. Hiçbirine elimi sürmediğim için bilmiyorum. Ama fedakar dosya yazarınız olarak her türlü zorluğa göğüs gerdim ve internette saatlerce dolanıp (yalan) söz konusu uygulamaları sizin için araştırdım (sadece tanıtım sayfalarındaki ilk birkaç satırı okudum). Çoğu aynı mantık üzerine kurulu: Basit bir şablonun içindeki boşlukları doldur, karton karakterler ve klişe olay örgüleri oluşturun, giriş-gelişme-sonuç bölümünü yaz, buyurunuz size bir

roman! Aralarında Dramatica Pro gibi sadece bir bilgisayar programı olmakla kalmayıp size komple bir anlatı teorisi (!) sunanlar bile var. Bu Dramatica Pro'nun ekran görüntüleri bana anlatı teorisinden çok insan kaynakları departmanlarının iç yazışma formlarını anımsattı ama yine de siz bilirsiniz. Diğer seçenekleriniz arasında Persona, A Novel Idea, Story Mill, Story Weaver ve NewNovelist 3 gibi uygulamalar yer alıyor.

HAYAL GÜCÜNÜZÜ HAREKETE GEÇİRMEK İÇİN

Bunlara ciddi bir uygulamadan çok, sevimli birer oyuncak gözüyle bakmak lazım. Bir önceki kategorinin aksine, sizi hiçbir kalıba sokmaya çalışmayan, anlamsız vaatlerde de bulunmayan küçük eğlenceler. Yazarken bir anda tikanıp kaldığınızı hissettiğinizde ya da saatlerce duvara bakıp "Ne hakkında yazsam?" diye düşündüğünüzde belki yardımcı olabilirler. Burada anahtar sözcük "belki." En kötü ihtimalle çocuklarınızın hayal gücünü geliştirecek oyunlar (birlikte öyküler uydurma, masal yazma vs.) oynamak için kullanabilirsiniz.

Rory's Story Cubes (www.storycubes.com): Her yüzeyinde farklı bir imge olan dokuz zardan oluşan fiziksel bir oyuncağın sanal uygulaması. Aramızda kalsın, benim cep telefonumda duruyor, arada sırada açıp oynuyorum. Rastgele resimlerin hangi düzende karşınıza çıktığına bakarak mini bir öykü kurgulamak ya da normal şartlarda aklınızın ucundan bile geçmeyecek bir roman sahnesi yazmak için hiç fena değil. Aslına bakarsanız biraz fal bakmaya benziyor: "Tepetaklak duran bir çöp adam görüyorum, yanında bir arı var, demek ki üç vakte kadar şaşırtıcı bir haber alacaksın..."

Basit bir şablonun içindeki boşlukları doldur, karton karakterler ve klişe olay örgüleri oluşturun, giriş-gelişme-sonuç bölümünü yaz, buyurunuz size bir roman!

The Brainstormer (www.tapnik.com/brainstormer) ve Inspiro (www.inspiroapp.com): Bu ikisi aynı mantık üzerine kurulu: zar atıp resimlere bakmak yerine çarkıfelek tarzı bir sistemle size rastgele "öykü fikirleri" sunuyor. Seçenekler neredeyse sonsuz. Sonuçlar ise çoğu zaman komik, bazen de anlamsız ama hayal gücünüzü biraz zorlamayı göze alıyorsanız neden işe yaramasın? Hem zaten "çağırışım" denen şey çok acayip değil midir?

NASIL YAZIYORLARDI, NASIL YAZIYORLAR?

Georges Simenon:

Çoğunlukla önce dolmakalem, ardından daktilo kullanmasına rağmen masasının üzerinde bulundurduğu bir kalemlikte çok sayıda sivri yontulmuş kurşunkalemler sıralanmadıkça tek satır yazamazmış.

Vladimir Nabokov:

Romanlarının taslaklarını çıkarırken her zaman Eberhard Faber Blackwing 602 kalemini kullanırmış.

Ernest Hemingway: Yazı yazarken kalem kağıt ve daktilo arasında gidip gelen yazarlardan...

Jack Kerouac'ın favorileri cep boyu defterler ve eski usul kompozisyon defterleriymiş... Bu defterleri edebiyatla ilgili çeşitli notlar almak için kullanan yazar, genç yaşlarda tek başına uydurduğu ve oynadığı hayali spor müsabakalarının sonuçlarını not almak için de kullanıyormuş.

Neil Gaiman: Yazılarını dolmakalem kullanarak yazıyormuş. 2012 yılında verdiği bir röportajda, 60'a yakın dolmakaleminin olduğunu, yazarken ve imza günlerinde kitaplarını imzalarken de bu kalemleri kullandığını söylüyor Gaiman ve ekliyor: "Mürekkep renklerini değiştirmeyi seviyorum, bu bana günde kaç sayfa yazdığımı da gösteriyor."

Mark Twain: Gözbebeği, kendi tasarladığı deri kaplı defterleriymiş... Kalem tercihini ise Conklin Csescent Filler'dan yana kullanmış çünkü bu kalem, masaya konduğunda yuvarlanıp düşmüyormuş. Twain'in romatizması yazı yazmasını güçleştirdiği için bir süre sonra yazar, başkasına söyleyerek yazdırmaya başlamış öykülerini.

Kaynak: Flavorwire

Alper Canıgüz: Bilgisayarla yazıyorum. Ortaokulda, çok isabetli bir kararla, daktilo dersi almış olmasam ve F klavyeyi on parmak yazabiliyor olmasam çok muhtemeldir ki hiçbir zaman başladığım bir romanı bitiremezdim.

Altay Öktem: Eskiden daktiloya kağıdı takıp da yazmaya başlayamazdım, şimdi de doğrudan bilgisayarda yazamıyorum. Önce kağıda yazıp sonra bilgisayara geçiriyordum. Dolmakalem hiç kullanmadım, hep basit tükenmez kalemlerle yazdım ama son yıllarda bir kurşunkalem takıntısı başladı! Kurşunkalem koleksiyonu yapıyorum, çok değişik kurşunkalemler topluyorum ve kurşunkalemle yazıyorum. Gezmeye yurtdışına gittiğimde bile oralardan kurşunkalem alıyorum. Şiir

yazdığım kurşunkalemlerim ayrı, roman ya da deneme yazdıklarım ayrı. Tabii çeşit çeşit de kalem tıraşım var.

Elif Key: Yanımda her zaman taşıdığım bir iki tane defterim var. Onlara sonradan -bazen hiç anlamayacağım- notlar alıyorum. Bazen sadece bir kelime, bazen upuzun cümleler. Kalem rengi hep lacivert, kırmızıyla ya da siyahla yazamıyorum, sebebini bilmiyorum. Yazıları ise bilgisayarda yazıyorum. Times New Roman ve 16 puntuyla, 14'te yazamıyorum, bunun da sebebini bilmiyorum.

Hakan Bıçakçı: İlk aşamada kısa kısa, kesik kesik; bazen sonradan anlayamayacağım kadar özensiz, bazen epey ayrıntılı notlar alıyorum. O dönem kullandığım deftere veya bağımsız kağıtlara. İkinci aşamaysa bu kısa notları bilgisayarda uzun uzun yazmak oluyor. F klavyede, beyaz zemin üzerine, 12 punto, siyah, Times New Roman yazı karakteriyle. İçlerinde sadece F klavyenin bir mantığı ve anlamı var, diğerleri alışkanlık...

Nermin Yıldırım: Yazmaya başladığım dönemde bilgisayar henüz hayatımıza girmemişti. Daktiloda yazıyordum. Bir de defterler doldurup duruyordum. Kolay silinip

Mehmet İnanır

dağıldığı için genellikle kurşunkalem tercih etmezdim. Tek nüshayla çalışıyorsanız yazdıklarınızın uçup gidivermesini istemezsiniz. Ben de pilot kalem, tükenmez kalem filan kullanırdım. Dolmakalem fazla fiyakalıydı o yaşlarım için. Derken bilgisayarla tanıştım. Bir süre evvela defterlere yazıp sonra bilgisayara geçerek çalıştım. Yazarken sağladığı kolaylıkları görünce zamanla tamamen bilgisayara yöneldim. Şimdi daktiloyla münasebetim arada bir tuşlarına basıp sesini dinlemekle sınırlı. Hâlâ defterler taşıyorum ama sadece yolda izde not almak için. Bir romanı baştan sona deftere yazmayı hayal bile edemiyorum artık.

Yekta Kopan: Çok sayıda defter... Kurşunkalemler... İlk notlar oluşturu bile. Küçük not kağıtları, yapışkanlı not kağıtları ve daha neler neler. Sıra geldi dolmakalemlere... Farklı renklerde mürekkeplerle, yıllardır yanımdan ayırmadığım ve bağlı olduğum markalarda dolmakalemler devreye girdi. Defterlerin boyutları değişti. Artık bilgisayara geçme zamanı... Times New Roman, Calibri ya da Cambria... Kurmaca bir metin ile gazete-dergi yazıları arasında fark var. Anlaşıldığı üzere Macintosh kullanıyorum.

Hemingwrite,
Usbtypewriter,
Hanx Writer,

Bu satırları yazarken bir yandan da sizin için bir deneme yapıyorum: Şu anda Inspiro'yu açtım, kapı zilini andıran "ilham perisi" tuşuna bastım ve karşıma şu çıktı (orijinali maalesef İngilizce): "Uzay boşluğunda esrarengiz bir şekilde dolanan kuğulara rastlamak." Bir rüya sahnesi için çıkış noktası olabilir belki. Bir defa daha deniyorum: "Bir kaplanla arkadaşlık eden karate hocası." Hmm...

DAKTİLODAN VAZGEÇEMEYENLER İÇİN

Daktilodan vazgeçemeyenler bence daktilo kullanmalı, böyle bir kategori de hiç olmamalı ama ne yazık ki var. Bazı cin fikirli girişimciler, antika daktilo görünümlü klavyeler tasarlamışlar. Kağıt yerine tabletinizi takıyorsunuz, böylece yazdıklarınız kağıda değil, tabletinizin belleğine yollanıyor. Daha ürünün tanıtımını okurken içimi bir sıkıntı kaplamıştı, bir de resmini görünce sahiden dehşete kapıldım. (www.usbtypewriter.com)

"Herhangi bir daktilo olmaz, ben Hemingway'in daktilosunu isterim ama şöyle yanar-döner bir şey olsun, tam da daktiloya benzemesin," diyorsanız gözünüz aydın, sizi de düşünmüşler. Hem de tablete filan ihtiyaç yok, bu şahane nesne tek başına çalışıyor. Üstelik kağıt mendil paketi büyüklüğünde gri bir ekrana bakarak yazdığınız metinleri nereye isterseniz gönderiyor. Tanıtım sayfasında, "Şahane *retro* tasarım" demişler, ben yorum yapmayı reddediyorum. (www.hemingwrite.com)

Ne yazık ki dahası da var: Ünlü aktör Tom Hanks'ın fikir babası olduğu *Hanx Writer* isimli tablet uygulaması. Bu sefer daktilonun tuşları da dahil olmak üzere her şey tabletin ekranının içinde. Birkaç dolara farklı daktilo modelleri satın alabiliyorsunuz. Anladığım

kadarıyla çıkardığı seslerden tutun harflerin kusurlarına varana kadar hakiki antika daktilolara sadık kalmışlar. Eminim oyuncak olarak eğlenceli bulanlar çıkacaktır. (www.hitcents.com/b2b/work/hanx)

DEFTERDEN VAZGEÇEMEYENLER İÇİN

Küt uçlu plastik bir çubuğu kalem gibi kullanarak tabletinizin ekranına el yazısı yazdığınız "sanal defter" uygulamalarını kullanıp memnun kalanlar var ama ben onlardan biri olamadım. Denedim ve olamadım. Gerçek bir defter ve kalem hissi, rahatlığını ve hızını hiçbir şeye değişmem. Hem o çubukla yazdığım yazılar benim normal el yazıma hiç benzemiyordu. Microsoft'un CEO'su Nadella'nın, yakın bir zaman önce, "Dolmakalem 10 yıl içinde yok olacak," dediğine bakmayın siz.

Bir yandan da ben dahil, çoğumuzun aklının köşesinde şöyle bir endişe vardır: Ya defterimi kaybedersem? Ya henüz bilgisayara aktarmaya fırsat bulamadığım sayfalar uçup giderse? Yangın çıkarsa, sel basarsa, hırsız girerse? Ya çantamı takside unutursam?

Adı "M" ile başlayan çok sevdiğimiz bir defter markası, bu soruna yaratıcı bir çözüm bulmuş. Kısaca "Siz alışkın olduğunuz şekilde normal bir defter sayfasına normale bir kalemle yazın, biz gerisini hallederiz," diyorlar. Kalem aslında akıllı bir kalem, defterin sayfaları da akıllı sayfalar. Yazdıklarınız kendiliğinden şirketin bu iş için geliştirdiği uygulamanın içine aktarılıveriyor.

Aslında özel defterlere ve kalemlere gereksinim duymadan da aynı işi görebiliyorsunuz. Cep telefonunuzun kamerasını tarayıcı olarak kullanan, defter sayfalarınızı pdf dosyası olarak dijital ortama aktaran uygulamalar var ve bazen hayat kurtarıyorlar. Sadece defter sayfası taramak için değil, örneğin bir kitaptan uzun bir alıntı yapmam gerektiğinde de çok işime yarıyor bu tarayıcı uygulamalar. Ben Scanner Pro diye bir uygulama kullanıyorum.

ÖNEMLİ OLAN OTURUP YAZMAK

Sevgili yazarlar, yazar adayları, içindeki yazarı yaşatmak isteyenler ve meraklı okurlar, yazmaktan kaçmak için kendi kendimize mazeretler üretmekte üstümüze yoktur. Hepimiz yaparız bunu. "Önce en iyi uygulamayı bulayım, ondan sonra hayallerimi süsleyen o muhteşem romanı yazacağım," deriz. Oysa bir yazarın hayatında teknolojinin çare olamayacağı temel ihtiyaçlar da var. Örneğin hiçbir tablet uygulaması, bir kedinin ya da köpeğin yerini tutamaz. Ya da bol miktarda çayın ve kahvenin.

Benim naçizane önerim, teknolojinin sunduğu kolaylıkları göz ardı etmemeniz ama seçeneklerin arasında kaybolup çok da zaman harcamamanız. Bir de nereye giderseniz gidin, yanınızda basit bir defter ve bir kalem bulundurmaya ihmal etmemeniz.

Önemli olan oturup yazmak. Gerisi teferruat. ■

BUNGE İLE SÖYLEŞİ:

DUVARA YAZMANIN SİYASETİ

“Duvara belli bir politik slogan bile yazılacak olsa, yazılacak yerden yazma şekline kadar şehri dinlemek veya şehrin dikte ettiklerine karşı koymak gerekiyor. Her şekilde şehirle yakın ilişkide olmak anlamına geliyor bu.”

Dosya sayfalarında değişen yazma alışkanlıkları konuşuluyor ya, burada da yazma hallerine edebiyat dışından alabildiğine politik bir ses verelim istedim. Çok okunan, okuyanı da tıpkı yazan gibi anonimleştiren, bu arada yazma eyleminin kendisini alabildiğine politikleştiren bir yazma haline, duvara yazma haline... Bana öyle geliyor ki, “Ali, Fatma’yı seviyor” yazıldığında bile, duvara yazmak siyasal bir eylem. Peki bu nasıl oluyor da oluyor? Amsterdam’da süren “Bunghuis işgali”nden bir duvar yazarıyla konuştuk. Kendisine bu röportajda Bunge diyeceğiz. Bunghuis ne mi? Amsterdam Üniversitesi’nin Beşeri Bilimler Binası... Ne zamandır, daha fazla özgürlük ve ticarileşmemiş eğitim hakkı talep eden öğrencilerin işgali altında. Bugün yarın bitecek bu işgal, ama akılda hep bir ihtimal olarak kalacak...

Duvarlara yazı yazmak, üstelik bunu anonim kalarak yapmak neden bu kadar cazip geliyor şehirli rahatsız?

Kamusal alanların gün geçtikçe daraldığı, tüketim odaklı şekillendirildiği, hareketlerimizin güvenlik ve ahlak adına olabildiğince kısıtlandığı şehirde duvarlar görece bir özgürlük alanı olarak beliriyor. Duvara derdini anlatmak, izini bırakmak, üstelik bunu da anonim yapmak, sokakta var olmanın ve başka insanlarla iletişime geçmenin yerleşik kodlarını yeniden tanımlamak, ipleri eline almak anlamına geliyor biraz da. Anonim kalmak kişiye bir yandan koruma sağlıyor, evet, ama diğer yandan da üretimin kolektif haline, kişinin ismi ile sınırlanmamış bağımsızlığına da işaret ediyor. Belki biraz da şehre hediye ediyor imgeyi, şehrin ve onu görenlerin kılıyor.

Peki neden aşağı yukarı bütün muktedirler duvarlara yazı yazılmasını engellemeye çalışıyor?

Muktedirler şehri şehirde yaşayanlardan, kamusal alanı kamudan korumaya çabaladıkları için basıyorlar griyi duvar yazılarının üstüne. Ender ikonikleşen sokak sanatı işleri dışında, şehrin turistik değerine zarar vereceğinden, yoksulluğu görünür kılacağından, muhalif ses ve imgeleri ortaya saçacağından ve benzeri bir dizi nedenden dolayı korkutuyor duvar

Bir beyaz tahta kalemi taşıyarak asansörde, tuvalette yazı yazmak aslında hiç de zor değil.

yazıları, sokağı düzenlemeye ve baskılamaya çalışan muktedirleri. Ama bir yandan da iktidarın veya reklamcılarının da duvarı bir mecra olarak kullanmaya gayret ettiğini unutmamak gerek. Özellikle şirketlerin yasadışı olanı yasallaştırarak, muhalif olanı ehilleştirerek sokağı taklit ettiği, zaman zaman bunu yaparken sokak sanatçıları da işin içine kattığı birçok örnekle karşılaştık yakın geçmişte.

Duvarlar kalıcı da olsa, duvar yazıları bir şekilde geçici, bu geçicilik nasıl bir berekete, yani ne türden imkanlara tekabül ediyor?

İster düzenli olarak “temizlendikleri,” ister doğal sebeplerden yok oldukları için duvar yazıları geçici olmaya mahkum. Ama dediğin gibi, iyi tarafından bakarsak, bu geçicilik duvarı bir yandan da dinamik bir alan kılıyor, duvarlarda sürdürülen muhabbeti çoğaltıyor. Bir yandan da, duvardaki izin şeyleşmesini, alınıp satılabilir hale gelmesini de engelliyor. Gerçi Banksy’nin işlerinin olduğu duvarların yerinden sökülüp satıldığı bir zamandayız, o yüzden genellemek çok da mümkün değil.

Malum, İstanbul artık duvardan yana çok zengin, ama galiba o duvarlar üzerine yazılabilecek kadar cömert değil. Güvenlik açısından bakarsak, nelere dikkat etmesi gerekir bir yazıcının?

İstanbul'da, genelde yoksulun evini çevreleyen birçok duvar hızla yıkılırken daha yüksek ve daha ayırıcı başka duvarlar yükseliyor gerçekten de. Güvenliği aşmanın en iyi yöntemi -Gezi örneğinde olduğu gibi- şehir mekanını kendinin kılmak herhalde; o zaman duvarlar gazetenin, günlüğün, mizah dergisinin, politik manifestonun ve aşk mektubunun yerini alıyor zaten. Ama diğer bir yandan da, bir beyaz tahta kalem taşıyarak asansörde, tuvalette yazı yazmak aslında hiç de zor değil.

Başka bir sürü memlekette de gezdiğini biliyorum. Duvarlara yazılan yazılar, çizilen resimler açısından en verimli işleri hangi şehirlerin yazıcıları çıkartıyor? Bu konuda bir standart var mı?

Birbirlerinin tag'lerinin üzerini tag'lemeyen grafiticiler gibi, görünür bir birbirini kollama hali ve bazen de birbirine cevap verme, anonim bir muhabbet sürdürme hali var duvar yazıcılarının arasında sanki. Bir yandan da, şehrin sunduğu malzemeleri kullanmak şehre karşı geliştirilen etik bir sorumluluk gibi, yarısı okunmayan tabelaları dönüştürmek, her köşeden bağırarak reklamları "düzeltmek," duvarda hali hazırda bulunan gedik, çatlak veya sözlerin üzerine inşa etmek, tüm bunlar şehirle girilen ilişkinin göstergeleri.

Çoğu zaman şehir yönlendiriyor insanı.

Yazılacak olan belli bir politik slogan bile olsa, yazılacak yerden yazma şekline kadar şehri dinlemek veya şehrin dikte ettiklerine karşı koymak gerekiyor, ama her şekilde şehirle yakın ilişkide olmak anlamına geliyor bu. Politik bir söz söyleme fırsatını, özellikle de böylesine baskılanmış bir ortamda, kaçırmak istememe hali var bir de, özellikle de dönüştürülmeyi bekleyen imgeler varsa: Duvarda "Tanrı

Türk'ü Korusun" mu yazıyor, kim tutar onu "Tanrı Türk'ü Okusun"a çevirmekten? ■

Emre Karacan

Birbirlerinin tag'lerinin üzerini tag'lemeyen grafiticiler gibi, görünür bir birbirini kollama hali ve bazen de birbirine cevap verme, anonim bir muhabbet sürdürme hali var duvar yazıcılarının arasında sanki.

Nereye yazılır?

Yazıdan kurtulabileceğinizi sanmayın!

Zaman değişir; dil değişir, okuma alışkanlıkları değişir de yazı değişmez: mîl'î ya da daha doğrusu, yazan değişir de yazılan değişmez mîl'î. Baş bin yıllık uzun bir öykü, yazanın serüveni. Başlangıcında dil ve sesin olduğu, içine taş, toprak, çivi, ağacı, yaprak, kağıdı, kalem, kurşun, boya, mürekkebi alan ve geldiğimiz noktada yoluna ruhsatlarla, nano teknolojiyle, elektronik mürekkeplerle devam eden bir serüven bu. Yazanın, yazanın ve onu okuyanların yolunda değişen teknikler, bu değişikliklerin kültürel, gündelik alışkanlıklara yansımaları, edebiyattan sanata ve estetiğe, felsefeden kriptel gelişime yazanın öyküsü nereden tutarsanız bütününü olutuyor. Siz yaberi okumaya ve yazmaya nereden başlayacağınızı karar verin. Kararız: Okur'un okuma labirentlerinde bu ay kaybolmak mümkün değil, çünkü nereye giderseniz gidi'n yazı elinizden tutuyor.

Yazı değişir, yazmak değişir ve değiştirir

SUÇLU İPUCU BIRAKTI

“Coğrafyamızın zengin kaynakları korku edebiyatı alanında hâlâ bakir. Bradbury bu konuda iyi bir rehber; benden söylemesi.”

Korku ile siyasi, toplumsal ve dini olarak disiplin altına alınan insanoğlunun asıl alt etmesi gereken, endişe ve tereddütlerden oluşmuş stres illetidir. Bu stres günlük koşuşturmalardan nem kapın ruhun panik atak kapılarında sürünmesi anlamının çok üstünde, bir varlık engelidir. Zaferin galipten çok, mağdur üzerinden kurgulandığını şu İngilizce kelime oyunundan da çıkartabiliriz: victim (kurban) + story (hikaye) = victory (zafer).

Mağdur olanın çaresizliğinin korkuya dönüşme olasılığı sıfırdır; çünkü korku bir koruma /korunma içgüdüsünün sonucudur. Mağdur kişinin koruyacağı bir şey kalmadığı için artık korkmaz, tam tersine pervasız bir cesaretle yok olma karşısında direnç gösterir. Ancak taşıdığı hale hâkim şey, stres yani gerilimdir. Endişe ve tereddüt kuşatması altındadır. Güvensizlik, kafa karışıklığı, ani gelişen olaylar, kötü sürprizlerden oluşan çember daralmaktadır.

Mağdur, tam olarak anlayamadığı için karşı koyamadığı, o güne kadar inandığı şekilde akıp gideceğini sandığı zamanın kırılması ile adsız bir yoksunluğa teslimiyet yolundadır.

Hepimizi yaralayan, hırpalayan, sinirlendiren o belirsizlik ve sonuçsuzluk, ruhun derinliklerinden sinsice çıkıp bedeni de yutmaya karardır belli ki. Tüm manevi ve fizyolojik hazinesini kaptırıp kaptırmama telaşındaki insan eğer bu bir cezaysa suç, eğer bu bir haksızlıksa gaddar arama arayışına girer. Öldürülme ihtimali taşıyan kişinin katil olma tercihindeki zayıflığın küçümsenmemesi gerektiği tabiatın sorumluluğuna girer artık.

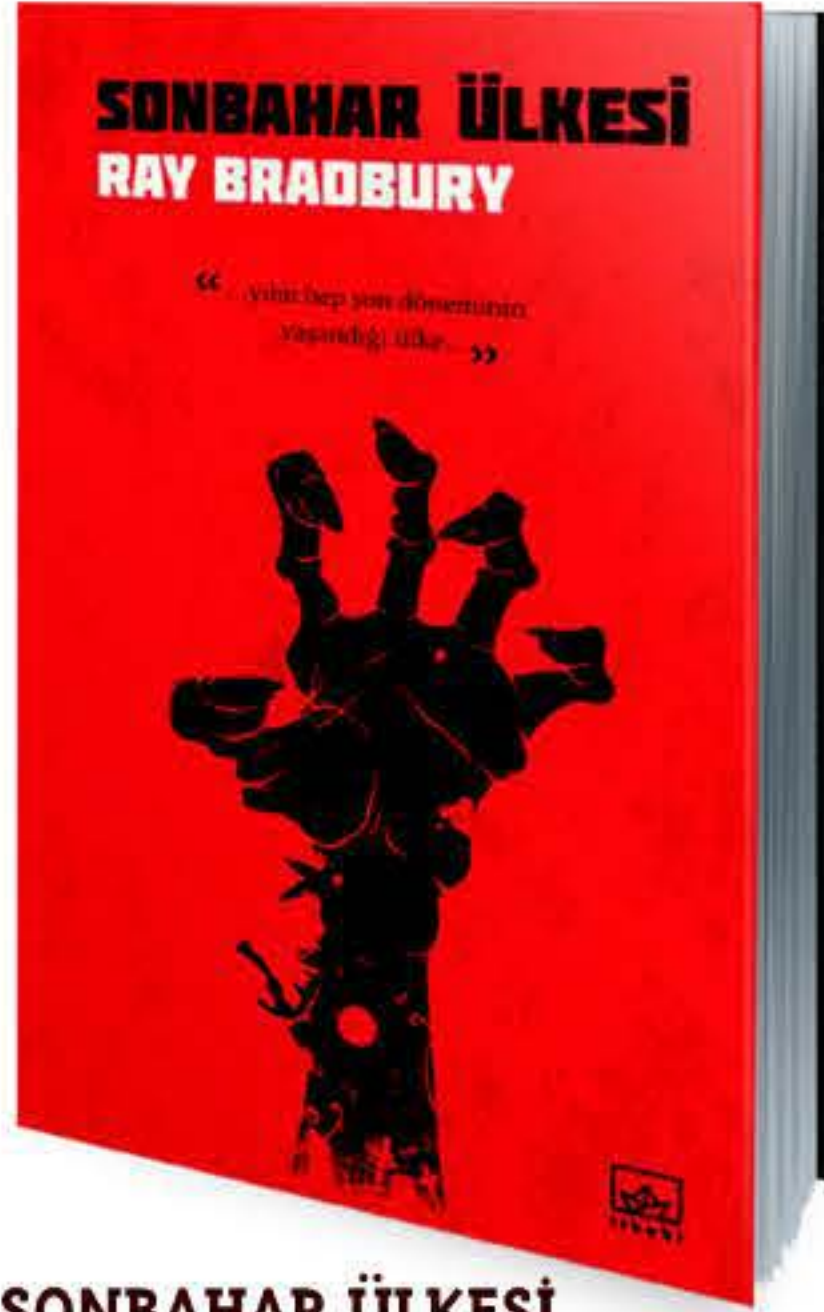
Mağdur, daima bir başka insan yüzünden bu duruma düştüğünü de düşünmemelidir aslında. Dayatılan ve gitgide benimsediği, desteklediği koşullar oku ona çevirdiyse, kendi küstahlığının ve ukalalılığının kurbanı olduğu kadar hizmet ettiği ve bedelini alacağını konusunda kandırıldığı uygarlığın da kurbanıdır bundan sonra. Uygarlık, sadece insan ölümleri üzerine inşa edilmez; öldürülen/taciz edilen ruhlardır asıl malzeme.

Yaşama hakkı elinden alınan canlının azot döngüsünde bir yeri varsa da öldürülen/taciz edilen ruhun geri dönüş şansı hiç yoktur. Ruh tedavi edilemez, belki teskin edilebilir - o da geçici bir uyuşmadır topu topu.

Sonbahar Ülkesi'nde, Ray Bradbury'nin 26 yaşına gelmeden önce kaleme aldığı öyküleri toplanmış çoğunlukla.

Modern toplum/modern devlet bireyden koşulsuz sadakat ve itaat beklerken sokağa inmez, halk arasına karışmaz, böylece de zaaflarını, sırlarını paylaşmayarak gücünü sinatmaz. Eğer bir güç sınaması gerekecekse de stresten çok korkuyu silah olarak seçer ve indiği sokakta halkı kendi içinde bölerek kırar. Modern toplum/modern devlet'in korkmuş vatandaşa değil,

SONBAHAR ÜLKESİ

Ray Bradbury

İthaki Yayınları

Çeviren: Mehmet Morali

mağdur vatandaşa ihtiyacı onun devamı ve iktidarı için şarttır.

Mağdurun bir siyasi figür olarak sunulması, egemenliğin sonsuzluğunun önünü açacaktır. Oysa mağdur şekillendirildiğinin bilincine varırsa mantığının kontrolünü yeniden ele geçirecek, ancak tek olmanın dezavantajıyla bu kere o strese daha dibe, derine gömülecektir. Bu kısırdöngü

dünyanın yönetim mekanizması, ne yazık ki bizim de gerçeğimizdir. Bazı bilimsel gerçeklere doğu toplumları kader demeyi akıl ettiyse de ironinin kimseye faydası dokunmaz.

Ray Bradbury korku, bilimkurgu ve düşsel tasarım konusunda oldukça üretken bir yazardı. Yine aynı türde üretilmiş televizyon dizilerinde senaristlik yaptığı gibi, anlatıcı rolü üstlenmekten de kaçınmadı. 1920'de doğup 92 yaşında öldüğünde ardından yetişen birçok yazara da, başta Stephen King olmak üzere, öncülük etmişti. Hitchcock eserlerinde zekayı, aşırı zeki geçinmenin belalarını ve psikolojik öğeleri öne çıkartırken Bradbury daha çok mağdurun mizacından ve bilinmeyen/ne yapacağı kestirilemeyen durumundan beslenir. Bu "her an hepimizin başına gelebilir" ya da "ilerde, yıllar sonra insanlık böyle bir şeyle yüzleşebilir" endişe ve tereddüdü kahramanımız mağdur için ideal pozisyonudur.

Bradbury daha çok mağdurun mizacından ve bilinmeyen/ne yapacağı kestirilemeyen durumundan beslenir.

*Sonbahar Ülkesi'*nde, Ray Bradbury'nin 26 yaşına gelmeden önce kaleme aldığı öyküleri toplanmış çoğunlukla. Elbette yazar bu kitap için öyküleri gözden geçirmeyi ihmal etmemiş. Hem türün meraklılarına seslendiği için çok başarılı hem de bu türde yoğunlaşmak isteyen genç yazarlar için bir ders kitabı mahiyetinde.

Coğrafyamızın zengin kaynakları korku edebiyatı alanında hâlâ bakir. Bradbury bu konuda iyi bir rehber; benden söylemesi. ■

Dünyanın önde gelen mimarlık kuramcılarından K. Michael Hays'ın, 1970'lerin ileri düzey mimarlık uygulamalarının genel karakterini ortaya çıkarmayı amaçladığı başyapıt...

MİMARLIĞIN ARZUSU: GEÇ AVANGARDI OKUMAK

K. MICHAEL HAYS

ÇEVİRİ: VOLKAN ATMACA
BAHAR DEMİRHAN,
14,5x20,5 cm, 200 SAYFA,
RENKLİ, KARTON KAPAK

Kaderinin geri dönülmez şekilde değişmesinin planlandığı günlerde İstanbul'un bugünü ve geleceği üzerine, konularının uzmanı dokuz önemli ismin çarpıcı bilgi ve görüşleri...

İSTANBUL KONUŞMALARI

FİKRET TOKSÖZ - DOĞAN KUBAN - KADİR ERDİN - İLHAN TEKELİ
AHMET CEMAL SAYDAM - ALİ ARTUN - MUSTAFA SÖNMEZ
TAVİT KÖLETAVİTOĞLU - BETÜL ÇOTUKSÖKEN

YEM YAYIN - İSTANBULSMD,
14,5x20,5 cm, 168 SAYFA,
RENKLİ, KARTON KAPAK

YEM Yayın Tüm Seçkin Kitabevlerinde ve Özel Satış Noktalarında

BEYAZADAM Kitabevi
Bakırköy

Tel: 0212 543 90 00

HOMER Kitabevi
Ankara

Tel: 0312 426 07 77

DADA Kitabevi
Beşiktaş

Tel: 0212 260 10 10

İMGE Kitabevi
Kadıköy

Tel: 0216 348 60 58

GERGEDAN Kitabevi
Erenköy

Tel: 0216 609 55 46

TASARIM Bookshop&Cafe
Kadıköy

Tel: 0212 296 67 58

HOMER Kitabevi
Beyoğlu

Tel: 0212 249 59 02

YEM Yayın
www.yemyayin.com

facebook.com/YEMYayin

Genel Dağıtım: **YEM Kitabevi**

Online sipariş: **www.yemkitavebi.com**

twitter.com/YEMYayin

“SANAT SİLAHTIR”

“Orkestra Şefi tarihi atmosferden de, edebi temelden de ödün vermeyen, son derece başarılı bir çalışma.”

Sarah Quigley'nin *Orkestra Şefi* isimli romanına geçmeden, sanırım öncelikle Leningrad Kuşatması'na giden yolda zamanı geriye alıp tarihte ufak bir yolculuğa çıkmamız gerekiyor. 1920'lerin ortalarında; Birinci Dünya Savaşı'ndan mağlup çıkmış, Versay Antlaşması'nın zincirleri altında kanlar içinde yatan Almanya'nın sokaklarına açlık, hayal kırıklığı, nefret ve kaos hâkim... Yer Münih, Baviera; sahnede 1.70 boylarında, kumral, griye çalan hipnotize edici gözlerindeki öfkenin yarattığı anaförlerin seyirciyi adeta içine çektiği tekinsiz bir adam var. Bürgerbräukeller birahanesinde evvela gerilimin tırmanması için kısa bir sessizlik oluyor; ve sahnedeki eski onbaşından çekingen bir giriş... Melodik sayılmasa da canlı ve dokunaklı, dalgali ve varyasyonlu bir diksiyon. Cümleler adeta bir “staccato” gibi patlıyor, hemen ardından kilit noktayı vurgulamak için iyi zamanlı bir “rallentando” geliyor... Tutkulu cümlelerin kıvılcımları alev aldıkça eller hızlı ve histerik hareketlerle, bir orkestra şefi gibi, söyleve eşlik ediyor ve dinleyicilerin ayağa fırlayıp avuçlarını patlatırcasına alkışlamalarına sebep olan “crescendo” ile salonda kitlesel bir histeri krizi vuku buluyor.

O kriz ki, yakında tüm Almanya, ardından da bütün dünyayı saracak... Hitler'in 20'lerden başlayarak 30'larda senfoniye dönüştürdüğü bestedeki staccato'lar tanklara, rallentando'lar toplara, crescendo'lar ise tuzla buz olmuş kentlere ve altlarında kalmış ceset yığınlarına dönüşecek. Zira müzik, onu dinleyip de duymayanlar için en başından beri tek bir hedefi gösteriyordu: Lebensraum. Hitler henüz 1925 yılında, *Kavgam* isimli siyasi deklarasyonunda Almanya'nın Sovyetler Birliği'ni işgal etmesi gerektiğini kaleme almış; lakin kulaklar yalnızca dinlemiş, duymamışlardı. Hans Grimm'in 1926'da yazdığı ve adı politik bir slogan haline gelen romanı *Volk ohne Raum* gibi, yani “Topraksız Millet” olan Almanlar, yoksulluk, sefalet, açlık ve aşırı nüfusla Töton Şövalyeleri'nin izinden gidip, Slavların hüküm sürdüğü bereketli tarım topraklarını ıslah ederek baş edeceklerdi.

22 Haziran 1941'de Alman Nasyonal Sosyalizmi, teorisinin en temel kaidesini pratiğe döküyor: Askeri tarihte benzeri görülmemiş bir “başarıyla” 1939 Eylül'ünden 1941 Haziran'ına

kadar Danimarka, Hollanda, Belçika, Fransa, Norveç, Yugoslavya, Polonya ve Yunanistan'ı işgal ediyor. Önceki yıllarda Batı ile Hitler'e karşı ittifak yapılmasını savunan Maxim Litvinov'u koltuğundan ederek yerine Almanya ile işbirliğini savunan Molotov'u getiren Stalin Rusya'sı; Polonya, Baltık Devletleri, Finlandiya ve Besarabya'yı ilhakının ardından bu kez işgal edilen tarafta. Panzerler kadim Novgorod topraklarını titretiyor. Töton Şövalyeleri'nin

Şostakoviç'in bestesi, dosta da düşmana da adeta şunu ilan etmektedir: Leningrad yaşıyor!

hayaletlerinin gölgesinde adını Kutsal Roma Cermen İmparatoru'ndan alan Barbarossa Operasyonu başlamıştır. Drang nach osten! Doğu'ya doğru! Almanya, 600 yıl önce Alexander Nevsky'nin engel olduğu işi bu kez bitirecek, Rusya'da Marksizm üzerinden zuhur eden Yahudi hâkimiyetine son verecek, böylece Rusya'nın da bir devlet olarak sonu gelecektir.

Alman kuvvetleri 3 milyon asker ve 3 bin 400 tankın eşliğinde üç ordu grubuyla ilerliyor. "Biz kapıya bir darbe vuracağız ve bütün bina çökecek," diyor Hitler, lakin binayı çökerteceğine inanılacak etki üç aşamadan oluşuyor. Güney Ordular Grubu Kiev'e, Merkez Ordular Grubu Moskova'ya, Kuzey Ordular grubu ise Büyük Petro'nun kurdurduğu, Kuzey'in Venedik'i, Dostoyevski'nin *Beyaz Gece*'lerinin yaşandığı Petersburg'una, devrimden sonraki adıyla Leningrad'a yürümektedir. 29 Eylül'de Leningrad'ı kuşatan Alman karargahına gelen emir şöyledir: "Sovyet Rusya'nın yenilgisinden sonra bu bölgenin varlığını sürdürmesi için bir sebep yoktur. Şehrin kuşatılmasını müteakiben tüm teslim teklifleri reddedilecektir zira nüfusun yeniden yerleştirilme ve beslenmesi sorunu bizim tarafımızdan çözülmeyecektir. Varlığımızın kaidesi olan bu savaşta bu büyük nüfusu muhafaza etmekte çıkarımız yoktur." (Anna Reid, *The Epic Siege of World War II, 1941-44*, s. 134-135) Almanların biçtiği kefen bellidir, Neva Nehri'nin kuzeyi Finlere verilecek, şehir ise yeryüzünden silinecektir.

Orkestra Şefi'nin hikayesi, işte tam bu noktada başlıyor. Alman savaş makinesinin gece gündüz havadan ve karadan dövdüğü, nüfusunun üçte biri hayatını kaybetmiş, açlıktan ve soğuktan kırılan şehir dizlerinin üzerindedir. Fakat Rus otoritelerinin gidişatı kabullenme lüksü yoktur. Cephedeki savunmanın yanı sıra sanatın üstün gücüyle hem Leningradlıların moralini yükseltmek hem de Almanlara meydan okumak için ünlü besteci Şostakoviç bir beste yapmakla görevlendirilir; ve 9 Ağustos 1942'de Yedinci Senfoni, Radyo Orkestrası tarafından seslendirilir. Müziği cephedeki ön hatlara, hem Almanlara hem de Ruslara ulaştırmak için güçlü hoparlörler kullanılır. Bu majestik beste dosta da düşmana da adeta şunu ilan etmektedir: Leningrad yaşıyor! Duydunuz mu? Leningrad yaşıyor!..

Orkestra Şefi hem tarihi atmosferden hem de edebi temelden ödün vermeyen, son derece başarılı bir çalışma. Bu hususta kahramanın bir asker ya da Şostakoviç'in kendisi değil, annesiyle yaşayan silik

karakter Karl Eliasberg olmasının da büyük rol oynadığının altını çizmek gerek. Tarihte yaşandığı üzere romanda da, Eliasberg ve ikinci sınıf Radyo Orkestra'sından, Şostakoviç'in senfonisini imkansızla yakın bir zaman ve şartlarda seslendirmesi istenir. (Zira şehrin kültürel elitini teşkil eden Birinci Sınıf Filarmoni Orkestrası

çoktan tahliye edilmiştir.) Fakat üyelerinin kimisi cephe, kimisi ölmüş, kimisi de çalışamayacak kadar perişan vaziyette

olan Radyo Orkestrası, Eliasberg'in azmiyle, başarılı olacaktır. Şostakoviç sonunda şehri terk etmeye ikna edildiğinde Eliasberg kötü durumdaki bir ruh olarak öne çıkar. İyi bir şeftir, fakat Şostakoviç gibi bir dâhi olmaktan uzaktır. Quigley, kitap boyunca karşımıza katı ve soğuk bir karakter olarak çıkan Elisberg'in altında yatan tutku ve zaafları gösterir.

Konserin verileceği ana sahneye gelmeden önce Quigley, okuyucuya konseri verecek insanların günlük hayatından lezzetler de sunuyor. Elbette romanın başından itibaren kurguda hâkimiyetini kuran zor, saplantılı ve dâhi bir figür olarak resmedilen Şostakoviç'in aile, sanat ve iş yaşantısı çerçevesindeki portresi de cabası. Şostakoviç'in arkadaşı, -kurgu ürünü olan- Nikolai ise besteci ile orkestra şefi arasındaki köprü görevini görmekte; bu köprü'nün üzerinde ise Nikolai'nin kızının hayatı için duyduğu endişenin yanı sıra, seven ve sevilenlerin savaşın acımasız doğasında katlandığı fiziksel ve zihinsel çileler resmediliyor. (Şostakoviç'in güzel balerin Nina Bronnikova ile olan ilişkisi ise, belki de kurguda ikna edici olmaktan uzak olan yegane motiflerden biri.)

Orkestra Şefi'nin bir roman olarak en temel özelliği, insan ruhunun açığa çıkan derinliklerine; her eylemin bağlamını aşan sonuçlarının olduğu, yapılan en ufak bir hayrın mucizelere, en ufak bir şerrin ise felaketlere gebe kaldığı zamanlara keşfe çıkması. Çorba yapmak için kaynatılan derilerden ısınmak için ateşe atılan hazinelere, kaldırımdan taşan cesetlerden sanatın yıkımla mücadelesine kadar modern tarihin en dramatik kuşatmasını çarpıcı bir şekilde ele alan *Orkestra Şefi* akıllara hem edebi, hem müzikal hem de tarihsel bağlamda Konrad Wolf'un şu çarpıcı sözünü getiriyor: "Sanat silahtır!" ■

ORKESTRA ŞEFİ

Sarah Quigley

Kırmızı Kedi Yayınevi

Çeviren: İlknur Özdemir

İNSANLIĞIN YOK OLUŞUNUN ŞEREFİNE!

“Uygarlığın bir maskeden oluştuğunu anlatmak için sayısız öykü kaleme alan Giovanni Papini’yi ve eserini övmek için yapabileceğimiz en manidar hareket, şapkamızı değil maskemizi çıkarmak olurdu herhalde.”

Bize, “Yaşadığınızı hatırlayın, medeni hayvanlar!” diye seslenen, öykülerindeki absürt ve eşi benzeri olmayan kahramanlarla, fantastik mekanlarla, akla hayale sığmayacak fikirlerle, hiçliğe, ölüme ve yok olmaya dair karamsar felsefesiyle bizi ters köşeye yatıran Giovanni Papini, modern insana tokat atan kurgucuların başında gelir. Dostoyevski’den Maupassant’a, Oscar Wilde’dan Joris-Karl Huysmans’a kadar birçok yazarın attığı tokatlardan en sertini yüzümüze çarpar Papini. Çökmekte ve yok olmakta olduğu gibi bunun farkına varmamakta da ısrarcı olan insanlığın son nefesi duyulur onun öykülerinde. Bazen sıradan yaşamın ne kadar anlamlı olduğunu da anlatır birkaç yumuşak ve hafif öyküsünde, ama yaşama, benliğimize, uygarlığımıza sahip çıkmamız gerektiğini hatırlatan öyküleri, en karanlık, en ölümcül ve kimi zaman da en mizahi olanlardır.

“İtalya’nın Poe’su”, “düzyazının Dante’si” yakıştırmaları yapılan Giovanni Papini’yi nasıl tanımlarsak tanımlayalım, kelimeler yine de yetersiz kalıyor. Geçmişini yeniden kurgulayarak anlatan çılgın bir tarihçi mi, gelecekte haber veren ve modern insanı uyanık bir kahin mi...

Burak Dak

Kendine özgü iğneleyici ve mizahi bir eser olan Gog’un da yaratıcısı olarak tanıdığımız Giovanni Papini’nin 1900’lü yılların başından 1950’li yılların ortasındaki ölümüne kadar yazdığı 110 öyküye sahne olan iki ciltlik *Düşsel Konçerto*, yazarın elli yıllık edebiyat kariyerinin ve öykücülüğünün bir manifestosu niteliğinde. 2012’de yayımlanan ve yazarın yirmili yaşlarında kaleme aldığı 40 öykünün bulunduğu ilk cildin ardından geçtiğimiz günlerde yayımlanan ikinci cilt, ilkinde göre daha kalın bir eser değilse de 70 öykü barındırıyor. Bu da bize bu tuhaf ve üretken yazarın yaşlandıkça daha kısa öyküler yazdığını kanıtlıyor. Öyküler kıalsa da, Papini’nin alaycı, mizahi, eleştirel, karamsar tutumunun değişmediğine ve yazarın yirmi yaşındaki sözünü esirgemeyen tutumunun yetmiş yaşında da devam ettiğine tanık oluyoruz.

“İtalya’nın Poe’su”, “düzyazının Dante’si” yakıştırmaları yapılan Giovanni Papini’yi nasıl tanımlarsak tanımlayalım, kelimeler yine de yetersiz kalıyor. Geçmişini yeniden kurgulayarak anlatan çılgın bir tarihçi mi, gelecekte haber veren ve modern insanı uyanık bir kahin mi, yoksa bugün aramızdaymışçasına ama yeraltından yazan hayalperest bir gerçekçi mi? Peki ya *Düşsel Konçerto* için ne diyebiliriz? Bir tuhaf karakterler ansiklopedisi ya da acayip diyarlar rehberi mi?

Papini’nin eseri, tekrar tekrar okunabilecek bir derleme, çünkü genellikle bir fikir çevresinde yazılmış öykülerden oluşuyor. Birbirine bağlı olayların peşinden gitmekten ziyade, son derece tuhaf ve ters köşeye yatıracak bir fikir bulup onu işliyor Papini. Bu nedenle de öyle kolay unutulacak öyküler değil bunlar; bir süre sonra tekrar okuyup adeta kaynak bir kitap olarak

başvurabileceğimiz anekdotlar. Kültür tarihine eleştirel yaklaşan denemeler olarak da bakabileceğimiz bu öykülerin işlediği konular, bize son derece renkli ama nihayetinde karanlık bir uygarlık portresi çiziyor. Onun kahramanları, uyumadığımız bir dünyayı düşlüyor, şairlere karşı yasa geliştirip şiirlerin yayımlanmasını yasaklamaya girişiyor, çocukların haklarını savunmak ya da görgü kurallarımıza karşı çıkmak için örgüt kuruyor, bir kediye insan gibi düşünmeyi öğretmeye çalışıyor, hayvanları yok etmek için dernek kuruyor, istediği şekilde bulutlar yaratıp gökyüzüne salabiliyor...

Düşsel Konçerto için ne diyebiliriz? Bir tuhaf karakterler ansiklopedisi ya da acayip diyarlar rehberi mi?

Bir de öykülerinin kahramanı olan fantastik mekanları var Papini'nin. Armuria adasında mutsuz olmak, Karseni krallığında ise sürekli birlikte yaşamak yasak. Giovaria'da alfabe ve yazı kullanmayan insanlar yaşıyor. Lausia şehrini bir şair, bir papaz ve bir filozof yönetiyor ve herkes, birbirinin aynısı olan maskeler takmak zorunda. Başka bir öyküdeyse herkesin ağladığı ama kimsenin bunun farkında olmadığı, umursamadığı bir dünyayı resmediyor Papini.

Papini'nin "Bir Hayaletle Söyleşi", "İlk Marslı Raporu" ya da "Pallas ve Sentor" gibi öykülerinde fantastik unsurlar da yer alıyor, ama *Düşsel Konçerto*'yu bir fantezi edebiyatı eseri olarak görmek yanlış olur. Eğer illa bir kategoriye sokmamız gerekecekse, mizahın, yer yer melankolinin ama özellikle dekadan edebiyatın daha çok yer kapladığı bir eser olduğu söylenebilir. Uygarlığın, modern Batı dünyasının çirkinliğini, yozlaşmışlığını aşırı uç örneklerle tasvir eden Papini, insanın çöküşünü müjdeleyen durumları anlatmayı o kadar seviyor ki, adeta yok oluşumuzun şerefine kaleme almış bu öyküleri. Onun anlattığı dünya kesinlikle fantastik değil, tam tersine rahatsız edici derecede gerçekçi. Mutsuzların, katillerin, akıl ve ruh hastalarının, dengesizlerin, korkakların, sapkınların, insan görünümüne medeni hayvanların, takıntılı insanların, öldürmek için alet icat edenlerin, maskesiz sokağa çıkamayanların çoğunlukta olduğu bir dünya bu. Bu dünyanın tanıdık olmadığını ya da abartılı olduğunu kim söyleyebilir ki?

BİRTAKIM AKADEMİK AVANTAJLAR

Kırk yıla yayılan bir süreçte yazılmış 70 öykünün yer aldığı bir derlemede, her öykünün de aynı derecede kayda değer olması beklenemez elbette. *Düşsel Konçerto*'da belli başlı öyküler, dil ve üslup temelinde

olmasa da etkileyicilik söz konusu olduğunda diğerlerini geride bırakıyor. "Uyku Düşmanı", "Şairlere Karşı Yasa", "Çocukların Ayaklanması", "Görgü Reformu", "Tembellik Kahramanı", "En Büyük Yazar", "Unutulan Centilmen", "Son Ders", "Grili Kahin" gibi öyküler bu konçertonun öne çıkan bölümlerinden bazıları.

Papini, uygar insanın içindeki yok edici canavarı her fırsatta eleştiren bir yazar olmasına rağmen, hayatıyla ilgili bazı gerçekler de onun bu entelektüel tutumuna gölge düşürüyor. Dönemin İtalyan faşistlerine yakın duruşu, eserlerinden birini Mussolini'ye ithaf edişi, hatta bu sayede birtakım akademik avantajlara sahip olduğuna ilişkin iddialar, Papini'nin edebi gücünü sarsacak nitelikte olsa da, bu ayrı ve uzun bir tartışma gerektiren bir konu.

Siyasi düşünceleri bir yana, Papini'nin *Düşsel Konçerto*'su karşısında şapkamızı çıkardığımızı söylersek, "Görgü Reformu" öyküsüne bakılırsa, Papini'yi mezarında ters döndürebiliriz, ki o da buna karşı çıkmazdı büyük ihtimalle. Uygarlığın bir maskeden oluştuğunu anlatmak için sayısız öykü kaleme alan bu yazarı ve eserini övmek için yapabileceğimiz en manidar hareket, ona şapkamızı değil maskemizi çıkardığımızı söylemek olurdu herhalde, çünkü "Maske Fabrikası" başlıklı öyküde de gördüğümüz gibi, "İnsanların gerçek yüzleri... genelde korkunçtur." ■

Giovanni Papini, uygar insanın içindeki yok edici canavarı her fırsatta eleştiren bir yazar olmasına rağmen, hayatıyla ilgili bazı gerçekler de onun bu entelektüel tutumuna gölge düşürüyor.

DÜŞSEL KONÇERTO:

CİLT:2

Giovanni Papini

Monokl Yayınları

Çeviren: Sinem Carnabuci

DOĞA, BATI'YA KARŞI

“Alan’ın ensesinde bir tümör, tümörün içinde göçmenlikten askerliğe, işçilikten sendikacılığa, sonunda da satacak bir şeyi kalmamış bir satıcılığa sürüklenmiş bir Amerikan erkeklik geleneği var. Roman, aslında bu tümörden kurtuluş yolculuğu.”

“Satıcı” arketipi, yirminci yüzyıl Amerikan edebiyatında erkekliğin, orta yaşın, orta sınıf kapitalizminin, Amerikan rüyasının hüznünü ve vasatlığını sırtında taşır. Arthur Miller’in oyunu *Satıcının Ölümü*’ndeki Willy Loman, John Updike’in tavşan romanlarındaki Harry Angstrom ve Sinclair Lewis’in *Babbitt*’i unutulmaz portrelerdir. Dave Eggers, *Kral İçin Hologram*’da acındırarak, alay ederek, başarılı olsun diye tezahürat yapmadan, hatta içine düşsün diye tuzaklar kazarak “satıcı” kanonuna yeni bir kahraman ekliyor: Ne zaman geleceği belli olmayan bir kralı, hologram teknolojisi satmak için çölde bir çadırın içinde günlerce beklemek son çaresi olan orta yaşlı Alan Clay.

Alan’ın ensesinde bir tümör var. Otel odasında bir sarhoş gecede kendi kendisine kesmeye kalkışacağı kadar gerçek Alan için. Okur içinse tümörün içinde Alan’ın Suudi Arabistan’a geldiğinde ardında bıraktığı bir sürü borç, bitmiş bir evlilik, satılığa çıkarılmış bir ev, kızının ödenmemiş üniversite ücreti var. Aynı zamanda göçmenlikten askerliğe, işçilikten sendikacılığa, sonunda da satacak bir şeyi kalmamış bir satıcılığa sürüklenmiş bir Amerikan erkeklik geleneği var. Çin’in ucuz üretim rekabeti karşısında üstünlüğünü yitirmiş, endüstrileşme sonunda doğayla kurduğu bağı unutmuş, iğdiş edilmiş

Alan ve iş arkadaşlarını, hologram teknolojisi satmak için ne zaman geleceği belli olmayan kralı beklerlerken bir çadıra tikiyor Eggers.

Furkan Nuka Birgün

bir ABD de tümörün içinde. Roman, aslında Alan'ın bu tümörden kurtuluş yolculuğu. Ama Dave Eggers, olayları bir "kaybeden" hikayesi olarak anlatıyor. Bu zıtlıktan beklenmedik bir gerçekçilik ortaya çıkıyor.

BEKLETEN GODOT

Dave Eggers, neoliberalizm tarafından işgal edilmiş, üzerine tanıdık koloniler kurulmuş bir gezegen gibi görüyor Suudi Arabistan'ı. Klimalı otelin kimliksiz anonimliğinden Kral Abdullah'ın çölün ortasında inşa ettirdiği idealize edilmiş modern ve özgür şehir projesine uzanan bir koloni. Kimine göre distopya, kimine göre çılgın projelerle inşallah kurulacak yeni dünya olan manzaralardan. Batı tarzı cilalanmış görüntünün içinde de, geleneksel örtülerin altında da Suudi kurallarını olduğu kadar kapitalizm kurallarını da işine geldiği gibi eğip büken bir kurnazlık hâkim.

Bir zamanların kapitalizminin en güçlü adamı, kapı kapı dolaşan, istediği eve kendisini kabul ettiren "Amerikalı Satıcı" bu kurnazlık karşısında etkisiz. Alan ve iş arkadaşlarını, hologram teknolojisi satmak için ne zaman geleceği belli olmayan kralı beklerlerken bir çadıra tikiyor Eggers. Böylece, çok sık kullanılsa da girdiği her metni zenginleştiren bir "Godot'yu beklemek" senaryosu kuruyor. Alan, bütün Dave Eggers edebiyatındaki karakterler gibi belli bir toplumsal grubun, içgörülerinin, karakteristik özelliklerinin tek kişide birleştirilmiş hali. Bu nedenle Godot analojisi olan bekleme eylemi, bireysel edilgen bir varoluş sıkıntısından çok, bir sınıfın neredeyse tedavülden kaldırılışına karşı son direniş. Alan ile birlikte çalışan gençler için internet olduğu sürece, Godot kimdi? Kral Abdullah'ın kişileştirdiği "Bekleten Godot" ise, kuralları satıcının değil, alıcının koyduğu düzenin petrol doları zengini baş patriarkası. Godot'yu edebiyattan çıkarıp kurnaz, iş bitirici bir taktiğe çevirmesine seyirci kalmaktan başka çare yok.

Dave Eggers, neoliberalizm tarafından işgal edilmiş, üzerine tanıdık koloniler kurulmuş bir gezegen gibi görüyor Suudi Arabistan'ı.

TRANSANDANTALİST AYDINLANMA

İnşaat halindeki mega şehir projesi henüz üzerinde kurulacağı doğayı tamamen bir beton Batı görünümüne çevirmemiş. Alan, kıydan Kızıldeniz'e ayaklarını sokabiliyor, rüzgarın uçurduğu kum tanelerinin tekrardan çöle geri süpürüldüğünü görüyor, çöle kazılmış bir temel çukurunun içinde volta atarken, en modern binanın içinde hissettiğinden daha kendisi gibi hissediyor. Yusuf'la şehrin dışına gittiği gezide,

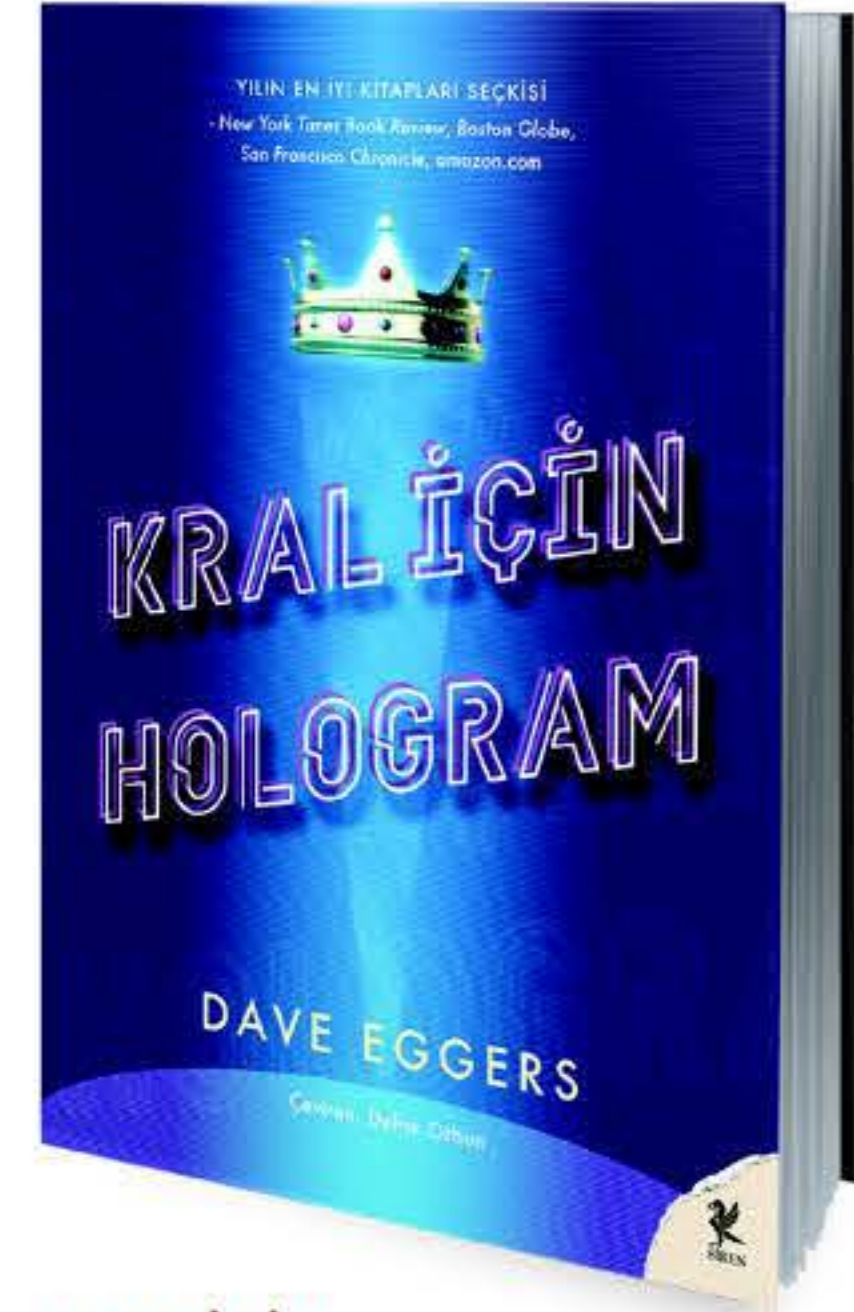
çorak yamaçların arasında, rüzgarın ve susuzluğun, insan elinin doğayı değiştirmesine pek izin vermediğini görmek hoşuna gidiyor. Silahla atış denemesi yapmak, duvar örmek, hatta kurt avına çıkmak Hemingwayvari bir erkekliğe geri dönüş Alan için. Evet doğada da her şeyi yüzüne gözüne bulaştırıyor ama yenildikçe hayatta kalma dürtüsü artıyor. Onu ezen, doğadaki iradesini ve iktidarını elinden alan, başarısızlıklarının ve yenilgilerinin kaynağı ile -adını modernite, kapitalizm, endüstriyel devrim koyabiliriz- bütün bağlarını koparabilecek bir aydınlanma yaşıyor.

Dave Eggers'in romanın ilk sayfalarına, Alan'ın Boston'daki komşusu -kafayı Amerikan transandantalizmine takmış- Charlie'nin donmuş bir gölde intihar etmesi anekdotunu yerleştirmesi Alan'ın yaşayacağı aydınlanmanın bir kehaneti. 19. yüzyılda Boston'da ortaya çıkan transandantal düşünce, materyalist tüketim toplumunun insanı yozlaştırdığını ve bağımlı hale getirdiğini savunur. İnsan, en mükemmel haline doğada kendi kendisine yetecek bir şekilde yaşarsa ulaşabilir. Henry David Thoreau'nun 1854'te yazdığı, yazarın Walden gölü kenarında bir kulübede kendine yeterek geçirdiği yaklaşık iki yıllık bir sosyal deneyi anlatan *Walden: Ormanda Yaşam*, Amerikan transandantalizminin manifestosu gibidir. Eggers'in romanın sonuna doğru seçtiği anekdot, Alan'ın çocukken babasıyla gittiği bir doğa gezisinde, çadırları olmadığı halde geceyi geçirecek bir çözüm bulmaları ve hayatta kalmalarına dair.

İKİNCİ OKUMA

Kral İçin Hologram ilk yayımlandığında İngilizcesini okumuştum. Bu yazı için çevirisini okuduğumda, ilk okumada göz ardı ettiğim, ama Eggers'in metne bilinçli yerleştirdiğini düşündüğüm bazı ayrıntıların izini sürüp romanın finalinde ilk okumada hiç hissetmediğim bir iyimserlik buldum.

Anlamı "bağımlılık, güven" içeren Reliant adlı şirketi artık yoktur arkasında Alan'ın. Ama artık tümörü de yoktur. Ya kendi kendi kendisine yetecek, transandantalist bir "self-reliant" olarak hayatta kalacak ya da komşusu Charlie gibi önünde duran Kızıldeniz'e bir daha çıkmamak üzere girecektir. ■

KRAL İÇİN HOLOGRAM
Dave Eggers
Siren Yayınları
Çeviren: Defne Orhun

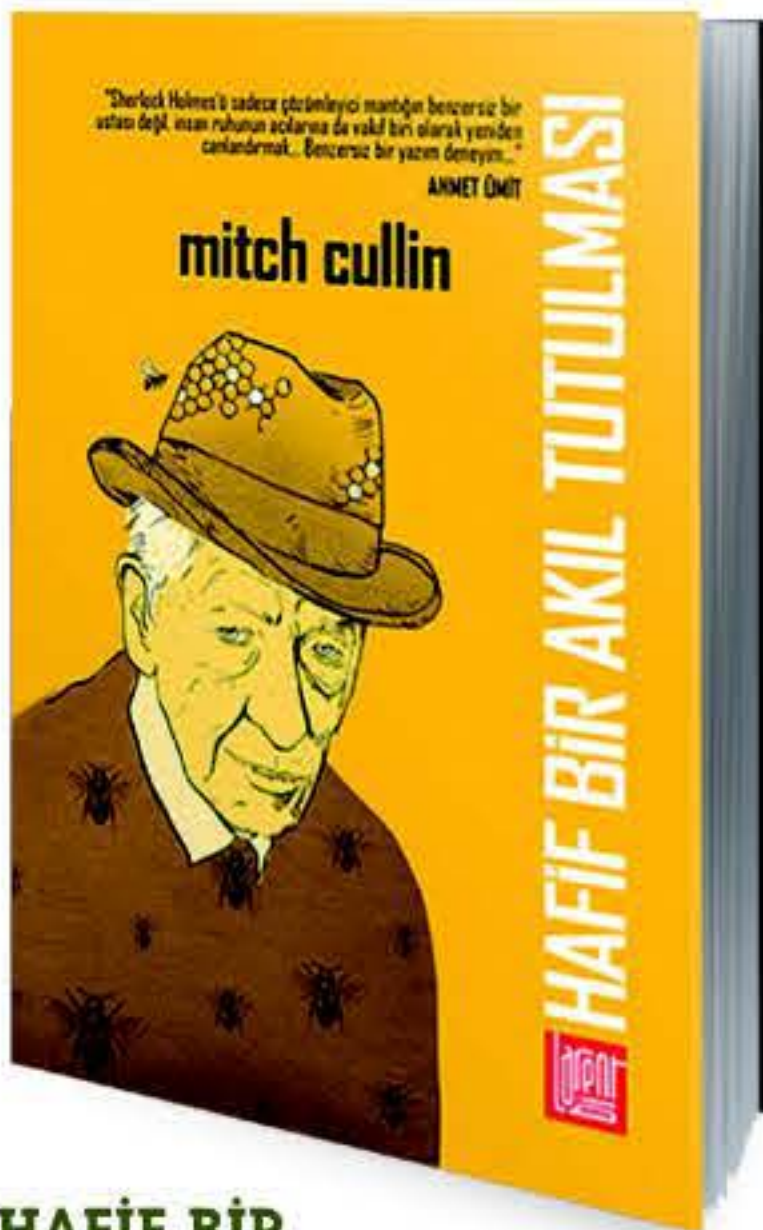
KAHRAMANLAR İHTİYARLAR MI?

O çakı gibi, zeki, gözlemci, detaycı ve hiçbir şeyi unutmazmış ve asla yaşlanmazmış hissi veren Sherlock Holmes'u ihtiyarlamış görünce biraz sarsıldım.

Gerçek hayatta tanıdığınız birilerinin yaşlandığını fark edersiniz ya ansızın. Eskisi kadar hızlı davranamıyordur artık. Ya da daha fazla unutuyor, daha hızlı yoruluyordur... Zamanın getirdiklerini, sizi üzse de kabul edersiniz işte. Ama roman kahramanları öyle mi? Yaratılmalarının üzerinden uzun yıllar geçtikten sonra bile, devam maceralarında, aynı yaşta çıkmazlar mı karşımıza? Belki de bu yüzden o çakı gibi, zeki, gözlemci, detaycı ve hiçbir şeyi unutmazmış ve asla yaşlanmazmış hissi veren Sherlock'u ihtiyarlamış görünce biraz sarsıldım.

Öncesinde şahit olmadığımız esas nokta şu belki de: Kelimelerinin, hareketlerinin ya da Watson'ın tasvirlerinin arasından çekmeye çalışsak da, Sherlock duygularını açık eden bir karakter olmadı hiç. Mitch Cullin'in 93 yaşındaki Sherlock Holmes'u ise gençliğini düşünüyor, eleştiriyor. O, zaman zaman kendisini hatalı bulacak kadar çok yaşamıştır artık...

Bir gördüğünü bir daha unutmayan, zihninin her köşesini ustalıkla kullanan dedektif, artık bir saat önce ne yaptığını bile unuttur hale gelmiştir. Artık Baker Caddesi 221B'deki o meşhur evde değil, Sessex Downs'daki bir köyde yaşamaktadır. Son 44 yılını gelen mektuplarla ve arıcılık yaparak geçirmiştir. Evet arıcılıkla! Hatta bu zaman zarfında Watson'ın onun

HAFİF BİR AKIL TUTULMASI
Mitch Cullin
Labirent Yayınları
Çeviren: Zeynep Ünal

hakkında yazdıklarını da okuma şansı bulmuştur. Sherlock'un bizzat kaleme aldığıysa hemen hiçbir şey yoktur. Bir tek, tamamlanmamış bir dosya -Cam Armonika-, yardımcısının oğlu Roger'ın keşfiyle önümüze serilir. Sherlock Holmes'un kendi kelimeleriyle bir vaka anlatımı! Sanırım kitabın en keyifli yerlerinden biri burası. Zira bu notlar üzerinden Holmes, zaman zaman gençliğini eleştirirken zaman zaman da Watson'ın onu insanların görmek istediği gibi tanıttığının altını

Sherlock Holmes, artık Baker Caddesi'ndeki o meşhur evde değil, Sessex Downs'daki bir köyde yaşamaktadır.

Tufan Kızıllırmak

çizer. Watson'ın onu özellikle göklere çıkarıp kendi marifetleriniyse alçakgönüllülükle sakladığını anlatır. Üstelik zaman zaman, "Bu adam hiç mi yanılmaz!" isyanlarımıza da açıklama getirir: "Gerçekten utanıyorum. John'la ikimizin bir sürü, hem de çok önemli olayda çuvalladığımızı biliyor muydun?"

"Müşterilerime kendi kırgınlıklarından bir parça tattırmayı hep avantajıma bulmuştum. Zira bu duyguyu içlerine aşıladıktan sonra çıkarımlarım pek hızlı olurdu," diye anlatıyor Sherlock. Aslında onu duygusalıktan yoksun biri olarak tanımiştık. Ondan esinlenen çoğu karakter de işle aşkı karıştırmamıştı. Ama yine de, geç bile olsa, beynine girebilmek tuhaf bir tatmin duygusu yaratıyor insanda.

Biz, "Bir gözlemci için bu duygular, insanın amaçlarının ve eylemlerinin ardında yatan gerçeği gösteren belirtilerden başka bir şey değildi," diye tanımlanan bir Sherlock'la büyüdük. Biz büyüdük ama o hiç yaşlanmadı. Fakat şimdi hem kendisiyle yüzleşiyor hem de bizi de duygusalığa itiyor. Hatta itiraf etmeliyim ki, bulanmış zihniyle insanı cesaretlendiriyor, ihtiyar Sherlock'un bir adım önüne geçerek olayları çözme küstahlığına bile itiyor. Kuşkusuz bir Arthur Conan Doyle olmasa da Cullin'in hamleleri de tatmin edici. Birebir onun tarzını kopyalamamış olması da belki saygısından ötürü. Sonuçta itiraf etmeliyim ki biraz içim buruldu. Roman kahramanlarının yaşlanmasını istememek en doğal hakkımız sanırım... ■

UNUTMA, HAYATI HATIRLA: DENİZ HÜSEYİN YUSUF!

“Devir, her şeyden önce, unutmama ve hatırlama üzerine bir roman.

Çıkış noktası ise dilsizlik.

Bir süre önce mübadele döneminin edebiyata yansımaları üzerine küçük bir araştırma yapmıştım. Mübadelenin Türk edebiyatına yansıması o kadar cılız, Yunan edebiyatına yansıması o kadar büyüktü ki şaşırıp kaldığımı hatırlıyorum. Mübadelenin özel bir yeri de yoktu üstelik, toplumsal travmalarımızın hemen hepsi edebiyata çok ama çok az yansıyor, tuhaf bir şekilde susmayı tercih ediyorduk. Olan bitenin sadece siyasi olması da gerekmiyordu hem. Sel felaketleri ve depremler bile ucundan kıyısından giremiyordu edebiyata. İyi ama neden? Kuşkusuz bu sorunun yanıtı bir, hatta birden fazla araştırma kitabına konu olabilir. Ama ben kendi adıma yanıtın yine de edebiyatta olduğunu düşünüyorum.

12 Mart edebiyatı var evet, ama bir 12 Eylül edebiyatı neden yok sorusuna dair şöyle bir yorum getirilmişti: “12 Eylül tüm ümitleri söndürmek için yapılmıştı, tüm ümitleri söndürmek ve anıları silmek için. O kadar güçlüydü ki artık kimse onları hatırlamak da istemeyecekti zaten, bunun için yapıldı ve başarılı oldu.” Öyle bir nesil yaratacağız ki, kim olduğunuzu hatırlamayacaklar, diyordu Evren. Öyle bir söz ki, kahredici, öyle bir söz ki insana tek başına kütüphanelerden taşacak kadar çok 12 eylül romanı, şiiri, öyküsü yazdırmayı şart koşacak cinsten. Oysa biz uzun, çok uzun süre, istisnalar haricinde, yazmayı değil kahrolmayı seçtik. Ta ki, gerçekten unutulmaya yaklaşıncaya, ta ki ki bu unutmamanın etkisiyle mi bilinmez, yeniden direnmeye başlayıncaya kadar... Ece Temelkuran’ın *Devir*’inin, onun kendi kişisel yazım deneyiminin ötesinde, bu direnmeyi yeniden hatırlamaktan çıktığını zannediyorum.

Devir, her şeyden önce, unutmama ve hatırlama üzerine bir roman. Çıkış noktası ise dilsizlik. Döneme ait anlatamama ve kahrolma durumunun ötesine geçmeyi, bir yazar olarak, çocuk dünyasının dili-dilsizliği üzerinden tercih etmiş Temelkuran. İki kahramanımız var: Ali ile Ayşe. Yoksul bir direnişçi ailesi ile orta sınıf direnişçi bir ailenin çocuklarını, dönemin ruhu bir araya getiriyor. Olan biteni onların gördüklerinden, duyduklarından, unuttuklarından ve hatırladıklarından okuyoruz. Olan biten, 12 Eylül Ankara’sının siyasi ve toplumsal gidişatı. Olan biten bir

Ethem Onur Bilgiç

İki kahramanımız var: Ali ile Ayşe. Olan biteni onların gördüklerinden, duyduklarından, unuttuklarından ve hatırladıklarından okuyoruz.

felakete, büyük bir felakete sürüklenen Ankara, büyük bir felaketi bekleyen milyonlarca insan, Türkiyeli... Olan biten, iki çocuğun, masalsı bir şekilde, yangın yerine dönen bir dünyanın içinden, kuğuları kurtarma hikayesi... Temelkuran verdiği söyleşilerden birinde, “Romanda bir çocukluk dili kurdum ama bu dil benim gerçek çocukluk dilim mi yoksa sonradan icat ettiğim kurgusal bir dil mi, çok emin değilim,” diyor. Tabii ki sonradan icat ettiği bir dille karşı karşıyayız. Bir yazarın çocuğa, çocukluğa atfettiği bir dil. Biz okurlar olarak aslında neler olduğunu çok iyi bildiğimiz bir hikayeyi, bu dil sayesinde okumaya devam ediyoruz. Üstelik toplumun birbirine değmeyen ya da birbirini görmezden gelen katmanlarının arasındaki mesafeyi de bu dil sayesinde aşıyor *Devir*’in anlatım biçimi. Ali ile Ayşe’nin hayatlarına devrimci abiler, ablalar kadar, etliye sütlüye bulaşmayan, *Dallas*’ta Ceyar’ı tutan

DEVİR
Ece Temelkuran
Can Yayınları

çocuk gözünden ve yüreğinden anlatıldıkça daha da ağırlaşıyor. Yer yer okurun ilgisini soğutuyor.

Kendi diline sahip, kurgusu iyi, duygusu ise ister istemez ağır bir romana imza atmış Temelkuran.

KUĞU: DİLSİZLİK VE MASUMİYET

Tüm hikaye boyunca Ali ile Ayşe'nin dünyasına eşlik eden, Ankara'nın da simgesi sayılabilecek, kuğu metaforu. Kuğu, hem dilsizliğiyle hem de masumiyeti temsiliyle yer alıyor *Devir*'de ve romana masalsı, naif bir hava katıyor. Daha doğrusu dönemin sert ve acı olduğu kadar masalsı ve naif yapısıyla örtüşüyor.

"Bak Kuğulu'da üç ağaç var, üzerine yazmışlar Deniz, Hüseyin, Yusuf diye. Düşünmüyorlar, ağaç büyüyünce yukarı çıkacak o yazıyı, kimse görmeyecek. 'Unutmadık, unutmayacağız' diye iç serinletiyor insanlar. Bu çocuklar başka şeyler hatırlayacak, unutturmamaya çalıştıklarımızı değil. Ölümü hatırlamaz insan, hayatı hatırlar Aydın. Durmadan ölümü hatırlarsan sen de ölürsün." Durmadan ölümü hatırlamak istemediğimiz, ölmek istemediğimiz için unuttuklarımızı bir yana koyup *Devir*'in sayfalarını çevirebiliriz. İç serinletmenin ötesine geçmek istediğimizi, unutmadan, yapabiliriz bunu. Yazarın düşlediklerine de denk düşebiliriz böylece, neden olmasın.

Sözün kısası kendi diline sahip, kurgusu iyi, duygusu ise ister istemez ağır bir romana imza atmış Temelkuran. *Devir*'in özellikle dönem anlatılarından, bu aralar bir parça moda da olmuş çocuk gözüyle hikaye etme tarzından hoşlanan okurları eli boş bırakmayacağını düşünüyorum. ■

apartman komşuları Jale Hanım Teyzeler de girebiliyor. *Hayat Ansiklopedisi* de geçiyor ellerine *Cumhuriyet* gazetesi de, *Hafta Sonu* gazetesi de. Kulağa gitmesin diye fısıldanan tüm sözler onların çocuk kulaklarından süzülüp bize kadar gelebiliyor. En gizli sırlar, tembihler aracılığıyla okura açık ediliyor... Ancak kimi yerlerde bu kurmaca çocuk dilinin biraz ağır kaçtığını düşünüyorum. Özellikle toplumsal olarak zaten çok ağır olan bu travma,

BEYAZ BAYKUŞ GÖRÜLMİYENİ GÖRÜR!

yayınları

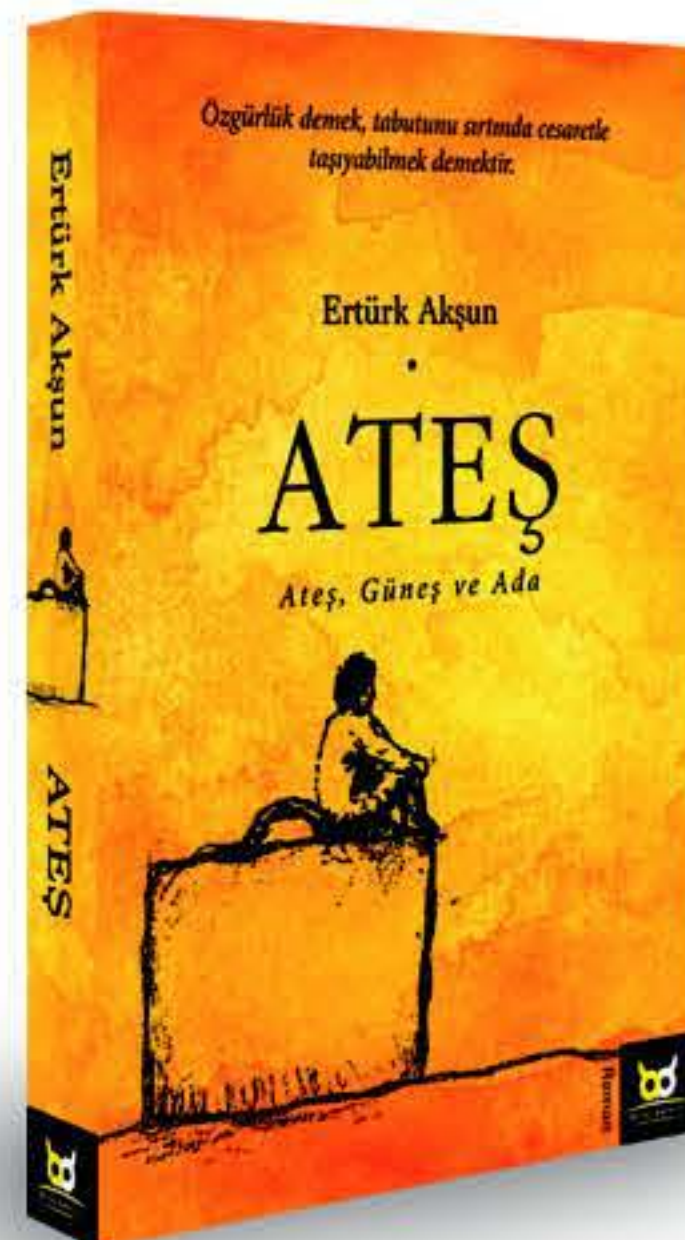
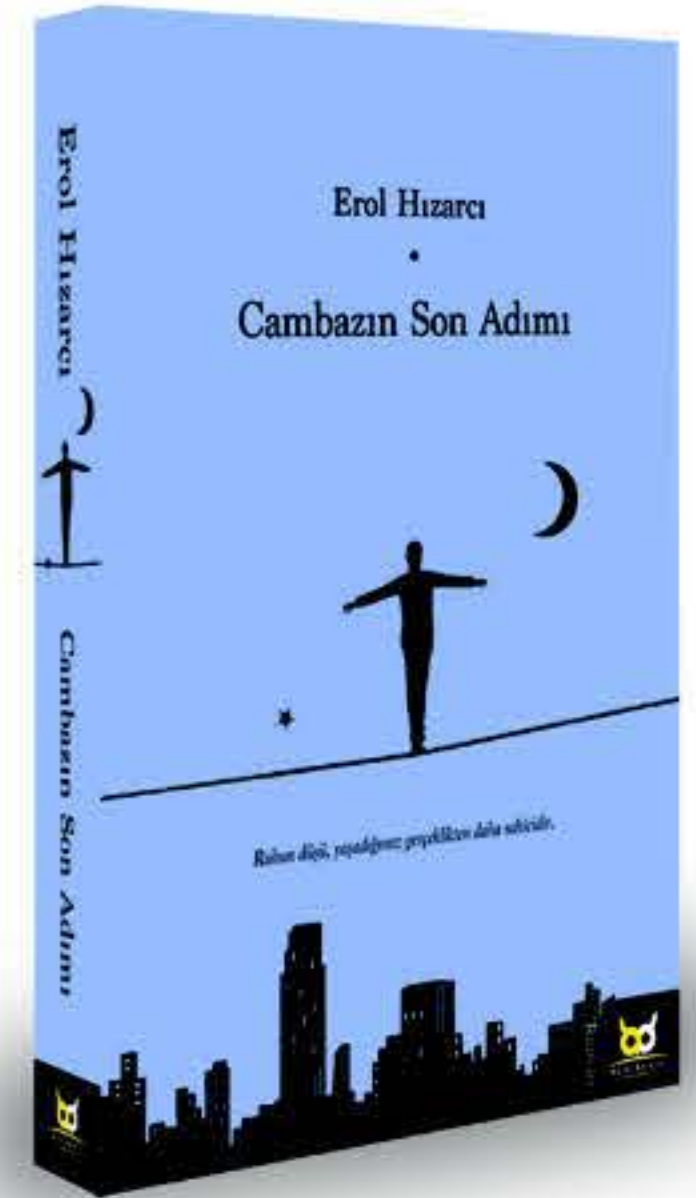
Güneş altında söylenmedik söz yoktur. Beyaz Baykuş gece yazanların yayınevidir. Edebiyat dünyasına yeni bir soluk geliyor.

Beyaz Baykuş Yayınları,
Destek Yayınları'nın tescilli markasıdır.

Erol Hızarcı Cambazın Son Adımı

*Ruhun düşü,
yaşadığımız gerçeklikten
daha sahicidir.*

Ertürk Akşun ATEŞ

*Özgürlük demek,
tabutunu sırtında
cesaretle taşıyabilmek
demektir.*

RUHUMUZA ÇÖKEN TORTULAR

“Kendisi zapzayıfken basenlerde fazlası olanları, hiç evlenmemişken dul kalmışları, sıfatı hakkıyla taşıyan bir “akil kadın”ken zır cahilleri, kendi sosyal statüsünden, sınıfından, politik görüşünden olmayanları ustalıkla anlatmayı beceriyor Pınar Ögünç.

Bu sene kış geç geldi. Ancak kasım ayında yaktı Arif Bey kazanı. Bir akşam üşüyorum diye düşünürken baktım kalorifer dilimlerinin sadece üst kısımları sıcak, yarıdan aşağıysa alenen buz gibi. Evde ilk kışımız, girdisini çıktısını bilmiyoruz apartmanın, emektar kapıcıya sordum haliyle. Efendim, dilimler çok eski olduğu için yıl be yıl içlerinde tortular birikiyormuş. İçlerindeki sıcak suyun bile çözemediği tortularmış bunlar, geçen on yıllarla yerlerini iyice kanıksamışlar, şuradan şuraya gitmezlermiş... *Aksi Gibi* de ruhumuza çöken tortulara dair.

“Kendimize iyi gelen şeyler keşfedebiliyoruz,” diyor Pınar Ögünç, buna rağmen “dipte hiç kıpırdamayan bir tabaka var. Bir oturuşta roman bitirilebilen günlere, kağıt helvalara, mangallı pikniklere, on beş dakika fazla uyuyabilmelere rağmen iyi olamıyoruz.” Hayatını vasatın altında, mutad bir “iyidir, senden” teranesiyle geçiren öyle büyük bir kalabalık var ki!.. “Mutsuzluk” deseniz kelimenin özüne uzak, “depresyon” demek ağır kaçır, “can sıkıntısı” gibi hafif olsa keşke. Yazar yüzde yüz haklı, muhteviyatı muamma bir tabaka işte içimize basan, “Bir akasyanın altında tütürülen sigaralara, uzun sabah yürüyüşlerine, öğle sevimlerine” rağmen dağılmıyor. Acaba “hiç bilmediğimiz bir Ahmet Kaya şarkısı daha olsa,” işimiz gerçekten daha kolay olur muydu?

Hikayenin hikaye halinden çok -yani karakterlerinden, olay örgüsünden, duygusundan, kokusundan çok- içinde geçen bir cümle, bir paragraf, birkaç satır hikayeleri ve dolayısıyla da kitabı güzel kılıyor.

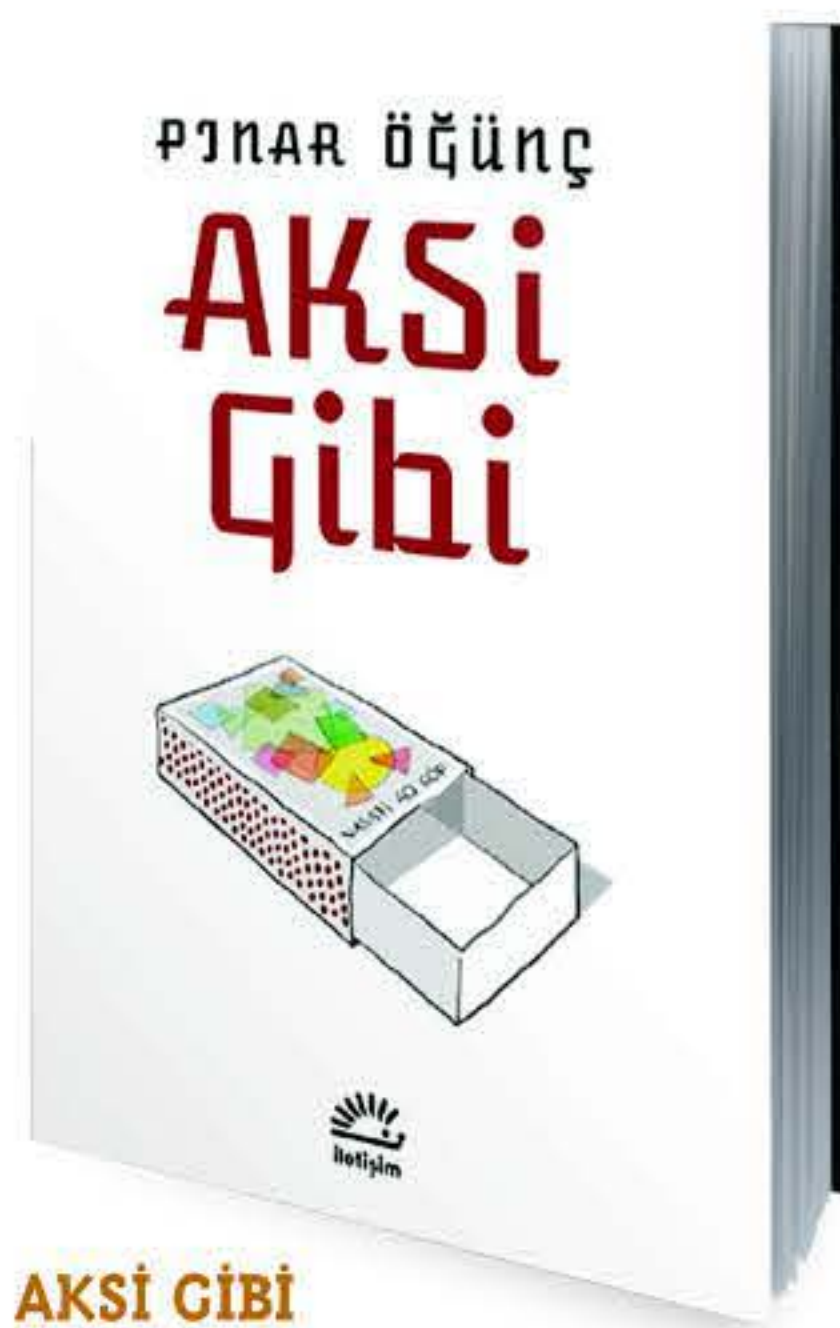
HAKİKİ KARAKTERLER

Kendisi zapzayıfken basenlerde fazlası olanları, hiç evlenmemişken dul kalmışları, sıfatı hakkıyla taşıyan bir "akıl kadın"ken zırcahilleri, kendi sosyal statüsünden, sınıfından, politik görüşünden olmayanları ustalıkla anlatmayı beceriyor Pinar Öğünç. Alt sınıflara ve büyük şehrin ötesine dair hikayelerde hakiki karakterler çiziyor. Tezgahtar -pardon, satış görevlisi- genç kadınları anlattığı "Paket Lastiği"nde müşterilere -pardon, misafirlere- büyük anlayış ve güler yüz gösteren Sevdâ'nın evdeki afra tafrası sınıflar arası ilişkilerin bireyler üzerindeki etkisini zahmetsizce özetleyebiliyor. Zaten sınıfsal duyarlılık şehrin mutena semtlerinin ev köpeklerine dair hikayede ("Hayvan Kaynakları") bile kendisini hissettiriyor: "Bu şehrin köpekleri zengini fakiri biliyor. Öyle hırsıza ayyaşa, deliye filan havlamak değil, bildiğin kıyafetinden ayırıyor. Ucuzdansa başlıyor ulumaya. ... Fakirin kokusu mu var lan, onu mu alıyor eşşeğin evlatları?"

Didim'deki mevsimlik turizm emekçilerine dair "I love you Şermin" de çok iyi bir hikaye. Yazları büyük otellerde garsonluk yapan, diğer mevsimlerde yol kenarında organik -ev yapımı demek yetmiyor artık- salça, reçel, kekik satan Ali'nin, ilkokul arkadaşı İsmail'in dükkanında gördüğü Finlandiyalı turist kıza kara sevdası hikayemizin konusu. Zeki Demirkubuz filmlerindeki yarım yamalak romantizmi hatırlatıyor. Ali en yakın arkadaşlarından saklasa da bu hikayenin okuru olma ayrıcalığıyla biliyoruz, aslında genç adamın aşkı çok büyük, adeta içi kendine dar geliyor. Ama duygularını anlatmaya, yaşamaya kalkınca, aşkı bir anda güdük kalıyor, komik oluyor, otoyol kenarına kurulan iğreti tezgahlardan farkı kalmıyor.

Kitaptaki en iyi hikayelerden biri -belki kendim dahil birçok gerçek kişiyi pek güzel anlattığı için- "Bülent Ersoy Taklidi." Çok yazan ama yazar olamayan

birinin hikayesi bu. Eşantıyon ajandalara yıllar yılı günlükler tutan, yarışmalara öykü yollayan, çocukluktan beri kitaplarını oyuncaklardan daha çok seven... Ama daha önce söylenmemiş sözler bulmak zor. Çok zor. Sevdğine, eski sevgilisinin sözleriyle iltifat etmiş gibi olunca hiç şansınız yoktur, diyor Öğünç. Evet, işte okumayı seven insanın kendi hikayesini yazarkenki trajedisi: Kafanın

AKSİ GİBİ
Pinar Öğünç
İletişim Yayınları

Pinar Öğünç'ün gazete yazılarından röportajlarına, denemelerinden öykülerine gayet net bir sesi var. Ama kitabın geneline hakim ses, bir hikaye anlatmaktan çok kendi kendisiyle dertleşiyor gibi.

içinde çınlıyor Borges'in meftunu olduğu satırları ama Borges parodisi olmadan nasıl Borges kadar iyi yazar insan? Az buz değil, yıllarını edebiyatın tribününde geçirmiş sadık okur sahaya iniyor. İyi izleyicilerden iyi oyuncu çıkar mı? Bazen. Ama işte kendi oyununu kurmak esas mesele. Kendi sesini bulabilmek: "Peki ya insan hep başladığı yerde kalır, kendini birileri gibi yazmaktan alıkoyamazsa? Her yazdığı bir başkasının satırlarını çağırıştırıyorsa, okuyana çalıntı, taklit hissi veriyorsa? Söyleyeceği bütün sözlerin, hem de kullanmak istediği noktalama işaretleriyle birlikte çoktan söylendiğinden, illa yazmak için inat ederse en fazla birilerinin sesini çıkarabileceğinden emin olursa?"

GÖZDEN KAÇMAYACAK BİR İMZA

Pinar Öğünç'ün kendi sesini bulduğuna şüphe yok. Gazete yazılarından röportajlarına, denemelerinden öykülerine yazarın gayet net bir sesi, gözden kaçmayacak bir imzası var. Ama şunu da eklemek gerek, kitabın geneline hâkim ses, okura bir hikaye anlatmaktan çok kendi kendisiyle dertleşiyor gibi. *Aksi Gibi*, bir kurgu eser olarak çok güçlü değilken, deneme türünü hatırlatan bilgelikleriyle akılda kalıcı. Mesela: "İnsan ucuna ekleneceği kuyruğu uzaktan gördüğü an, tam orada olmayı hak ettiğini düşünüyor. Sonra araya biri girmesin diye çevredeki herkesin o kuyruğa doğru yürüdüğünden kuşkulananarak, bu kuşku üzerine daha da hızlanarak bir an evvel ulaşmak istiyor."

Hikayenin hikaye halinden çok -yani karakterlerinden, olay örgüsünden, duygusundan, kokusundan çok- içinde geçen bir cümle, bir paragraf, birkaç satır hikayeleri ve dolayısıyla da kitabı güzel kılıyor. Yazarın sıradan gibi görünen birçok saptaması çok daha derin, neredeyse felsefi tartışmalara götürebilecek denemelere dönüştürülebilir.

Örneğin, "teşhis edilemeyen tüm hastalıkların sebebi olarak stres" diye bir kitap yazsa Pinar Öğünç! Zira, "Vücut A.Ş."de, "O zamana kadar kaynağı sıkıntı, stres olmayan bir hastalık teşhisi konmamıştı bana," derken o kadar haklı ki. Stresin kolay bir tanımı yok, gel gör ki saç sakal döküyor, sivilce çıkan çıkarıyor, baş kış ağrıtıyor, doğurmanıza emzirmenize mani oluyor, ve daha neler neler. Öğünç gerçekten haklı, ey sevgili mide "İşi gücü belli bir organsın, benim sıkıntım sen niye kendine dert çıkarıyorsun?" ■

TARİH, POLİSİYE, SİYASET

“Polisiye kurguyu tarihsel gerçeklerle, ırkçılık ve ayrımcılığa karşı bir dünya görüşüyle derinleştiren Ray Celestin, *New Orleans Cinayetleri* ile kariyerine iyi bir başlangıç yapıyor.

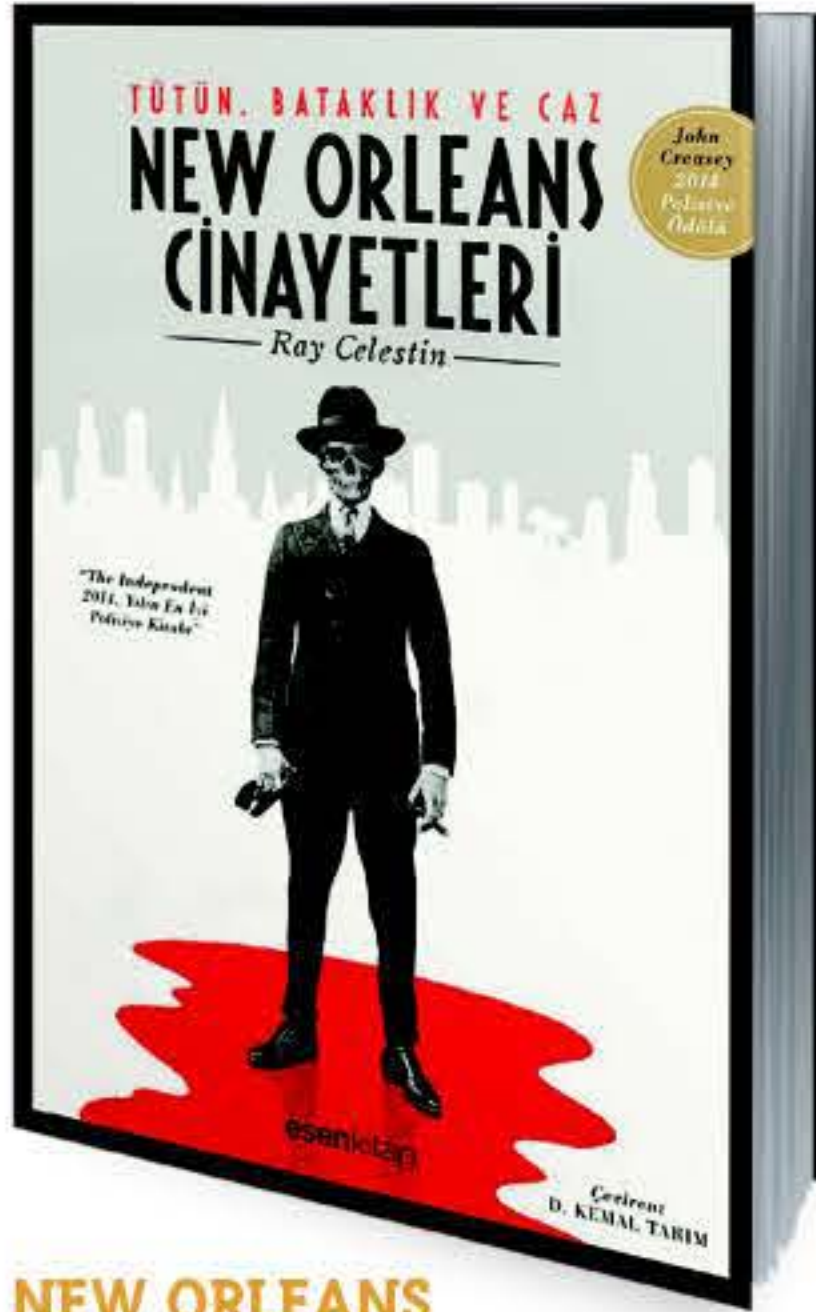
Akif Kaynar Caz meraklıları -isterlerse- bu gencin ünlü caz sanatçısı Louis Armstrong olduğunu hayal edebilirler.

Ray Celestin, *New Orleans Cinayetleri* romanında gerçek olaylara dayanan bir seri katil hikayesi anlatıyor. Bu gerçek olaylar, 1918-1919 yıllarında yaşanmış. New Orleans'ta Baltacı adıyla ünlenen bir katil, rivayetlere göre, altıdan fazla insanı öldürmüştü ve kimliği hiç ortaya çıkmamış. Ray Celestin, işte bu olaydan esinlenerek kurgulamış romanını. Anlatılan döneme ilişkin bilgiler ciddi bir arşiv çalışması yapıldığını belli ediyor ama roman kahramanlarının, katilin, olayların ve katili cinayete iten nedenlerin bütünüyle kurmaca olduğunu söyleyelim.

1919 yılı Mayıs'ında, bir gazeteciye gönderilen mektupla başlıyor hikaye. Çok vaatkar ve dikkat çekici bir başlangıç. Çünkü söz konusu mektup, Baltacı'nın gazetelere gönderdiği orijinal mektubun birebir kopyası. Yani yazar tarafından kaleme alınmamış, arşivlerden bulunup çıkarılmış. Baltacı şu ifadelerle sesleniyor Orleans ahalisine: "Saygıdeğer Ölümlü; Beni hiç yakalayamadılar ve asla yakalayamayacaklar. Beni hiç görmediler, çünkü ben görünmezim, hem de dünyanınızı saran hava kadar. Ben bir insan değil, en sıcak cehennemden gelen bir ruh, bir iblisim. Siz Orleanslılar'ın ve aptal polisinizin Baltacı dediğim ben..."

Mektubun özellikle sonu ilginç; evinden ya da bulunduğu yerden caz sesi gelmeyen herkesi baltasının tadına varmakla tehdit ediyor Baltacı. Belli ki kendisine güvenli, cüretkar ve narsist bir katil var karşımızda. Seri katilin ruh durumunu yansıtan bu mektupla birlikte, romana daha ilk baştan gerçeklik duygusu katmış Celestin. Ardından 1910'ların

NEW ORLEANS CİNAYETLERİ

Ray Celestin

Esen Kitap

Çeviren: D. Kemal Tarım

New Orleans'ını insanları, sokakları, binaları, bataklıkları ve batakhaneleriyle canlandırarak tarihsel polisiye türünde bir hikaye anlatmak için mükemmel bir atmosfer yaratmış. Bundan sonrası işin macera ve muamma kısmı. Doğrusunu söylemek gerekirse, romanın daha çok polisiyeseverlere hitap eden bu yanı da beklentileri fazlasıyla karşılıyor.

Üç ayrı soruşturma süreci üzerinden akıyor hikaye. İlkinde, polis detektifi

Teğmen Michael Talbot'un resmi soruşturmasını takip ediyoruz. Yıllar önce amiri Luca D'Andrea'nın yolsuzluklarını ortaya çıkardığı için teşkilatta kimsenin sevmediği Talbot, romanın "iyi"lerinden. "Zenci" bir kadınla evli ama ırkçılığın hüküm sürdüğü o yıllarda karısını evin hizmetçisi olarak göstermek zorunda. İkinci soruşturma -öldürülenlerin genellikle Sicilyalı esnaflar olması nedeniyle- durumdan vazife çıkaran mafyanın himayesinde. Soruşturmayı yürütme işi ise hapisten yeni çıkan eski polis şefi Luca D'Andrea'ya veriliyor. Son olarak da, Pinkerton Dedektiflik Acentesi'nin sekreteri Ida'nın araştırması var. Sherlock Holmes hayranı, melez, cin gibi bir genç kız Ida. Yardımcısı ise Lewis Armstrong adında genç bir caz müzisyeni; "tombul yüzlü, adının telaffuzunu henüz Fransızca söylenişindeki gibi Louey'e dönüştürmemiş ve Ida'nın da, Battlefield'daki diğer herkesin de Küçük Lewis Armstrong olarak bildiği, ikinci kornetteki genç kornocu." Caz meraklıları -isterlerse- bu gencin ünlü caz sanatçısı Louis Armstrong olduğunu hayal edebilirler, benzerlikler yok değil ama benzerlik romanın akışına etkide bulunmuyor. Ray Celestin ustaya uzaktan bir selam göndermiş.

Cinayetlerdeki şiddet, dehşet uyandırıcı. Kan gölüne dönmüş olay mahallerinde duvarlara kanla yazılan ifadeler, katilin imzası haline gelen tarot kartları, batıl inançlara sahip kent ahalisinde karanlık çağrışımlar yaratacak ve olası şüpheliler listesinde "zenciler" ilk sırayı alacaktır.

Soruşturmayı yürüten her üç araştırmacı da önyargılar ve boş inançlara itibar etmez. Her biri kendi yolunda adım adım ilerlerken olayların ardında psikopat bir katilden çok daha fazlası olduğu yavaş yavaş ortaya çıkar. Baltacı'nın tehditlerinden ürken New Orleanslılar'ın caz müziğinin sesini sonuna

kadar açtıkları, sağanak yağmurun bataklığı taşma noktasına getirdiği bir akşam vakti üç koldan akan hikaye -kanlı olaylarla- bir noktada kesişir...

TARİHİ POLİSİYE

"Tütün, bataklık ve caz" alt başlığından da anlaşılacağı üzere, Ray Celestin bu ünlü caz başkentini -egzotik ve kaotik atmosferi ile- hikayenin merkezine yerleştirmiş. "Big Easy, Kaygının Unuttuğu Kent, Hilal Kenti, Mississippi Üstündeki Paris, Amerikan kentlerinin en Amerikan olmayanı" gibi pek çok ismi olan New Orleans, gerçekten de tarihi polisiye türünde bir roman için mükemmel bir mekan. Fransızca konuşan ahalisiyle, ırksal sınırlarının bulanıklığıyla, tropik iklimiyle ABD'nin güneyinin kalbine saklanmış egzotik ve dışa kapalı bir yabancı yer sanki.

Celestin, pek çok polisiye yazarın izlediği kolaycı yola sapmamış; tarihi olayları oyuna çevirmiyor, New Orleans'ı sadece renkli bir dekor, egzotik bir atmosfer olarak, hikayeyi süslemek maksadıyla kullanmıyor; kentin tarihini, bir dönemin inanç ve düşünce biçimlerini, gizlenen ya da bastırılan kirli geçmişini deşiyor. Söz konusu kirliliğin asıl kaynağı da ırk ayrımcılığına dayalı. Bu yazı boyunca birkaç yerde -tırnak içinde- yer verdiğim "zenci" ifadesini bilerek kullanmış. Bu aşağılayıcı sözcüğün ve barındırdığı anlamların bir zamanlar ne kadar doğal olduğuna dikkat çekmek istemiş. Irk ayrımcılığı romanın ana teması. Bu temayı her üç soruşturma boyunca, farklı bakış açılarından, farklı veçheleriyle sıklıkla tekrarlıyor.

Evinden ya da bulunduğu yerden caz sesi gelmeyen herkesi baltasının tadına varmakla tehdit ediyor Baltacı.

New Orleans Cinayetleri, Celestin'in ilk romanı. Bir söyleşisinde tarihi romanları sevdiğini vurgulayan Celestin, bu romandaki amacının farklı türleri bir araya getirmek olduğunu söylemiş. Yazarın amacına ulaştığından hiç kuşku yok. Ancak bunun bir yenilik olmadığını da eklemeliyim. Tarih, polisiye, siyaset karışımını örnekleyebileceğimiz pek çok roman sayılabilir. Mesela farklı türleri bir araya getirmek, deyim yerindeyse "Tarihi CSI" yazmak konusunda Umberto Eco'nun *Gülün Adı* adlı romanı, tarihsel olaylarla suç kurgusunun dengelendiği ve hem felsefi arka planı hem de tarihsel atmosferiyle bu türün en parlak örneklerinden birisiydi. Aslında *Gülün Adı*'nı bir türe sokmak doğru olmaz. Buna karşılık Celestin "tür" romanı yazmak için yola çıkmış, polisiye kurguyu tarihsel gerçeklerle, ırkçılık ve ayrımcılığa karşı bir dünya görüşüyle derinleştirmiş. Celestin, *New Orleans Cinayetleri* ile kariyerine iyi bir başlangıç yapıyor. ■

BİR AVRUPA YAZARI: MILAN KUNDERA

“Milan Kundera’nın tüm eserleri 2011’de Pleiade kapsamında tekrar basıldı. Yeni romanı *La fête de l’insignifiance* da yayınlandı. Hal böyleyken, Kundera’ya ilginin yeniden artacağını öngörmek mümkün.

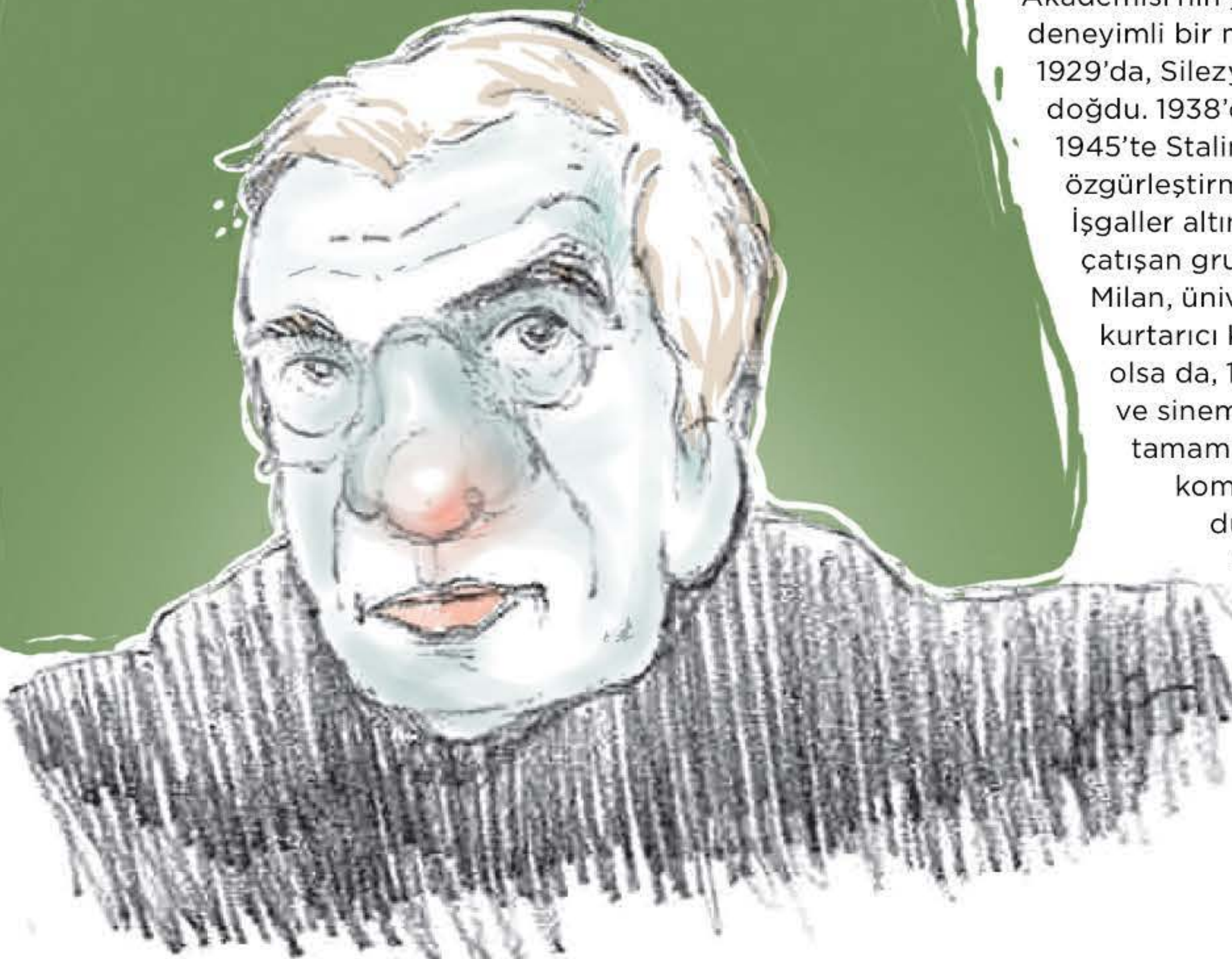
Avrupa, bugün dünyanın her tarafına yayılmış olan küresel kültürün yüzyıllar boyunca şekillendiği merkez olarak, 20. yüzyılda trajik kabul edilebilecek pek çok değişim yaşadı. Hemen hemen her yerinde imparatorluklardan ulus-devletlere savaşlarla geçildi, ulus-devletler arasında ve içinde ideolojik rejim savaşları yaşandı, iktidarı ele geçirenler sıkıdüzenler kurdu, muhalifler sözle ve eylemle bu rejimleri sarsmaya çalışırken ya cezalandırıldı ya da kaçmak

durumunda kaldı. İki büyük ve sayısız irili ufaklı savaşın ardından, bir bakıma statüko kuruldu. Nihayet yüzyılın sonlarına doğru özgürleşme ve hafifleme hareketleri, yeni bir birliğin çerçevesini oluşturacak biçimde, kıtanın neredeyse tamamını kapsadı. Savaş, şiddet, baskı bitmiş değil elbette, farklı bahanelerle farklı biçimlerde -mesela Kosova’da, mesela Ukrayna’da, mesela kentlerin kıyılarında- birden alevlenebiliyor; yine de, siyasi mekanizmaları deneyimli, halkları bilinçli ve koşulları konforlu, kültürel açıdan da muazzam bir mirasa sahip oldukça önemli bir kıta olarak Avrupa, gözalcı bir yaşam alanı sayılabilir.

Yukarıda belirttiğim süreçleri tek bir yazar üzerinden tekrarlayalım: Milan Kundera. Habsburg İmparatorluğu’nun eyaletlerinden biri olan Moravya, 1918’te Büyük Savaş neticesinde kurulan Çekoslovakya’nın kurucu unsurlarından biriydi. Bu süreçte Kundera’nın babası Ludvík Kundera, Moravya Müzik Akademisi’nin yöneticisi olacak kadar deneyimli bir müzik adamıydı. Milan 1929’da, Silezya’yla birleşen Moravya’da doğdu. 1938’de trajik Nazi işgalini, 1945’te Stalin’in Sovyet ordularının özgürleştirme müdahalelerini izledi. İşgaller altında, katliam haberlerinin ve çatışan grupların arasında büyüyen Milan, üniversite yıllarına kadar kurtarıcı Komünist Partinin üyesi olsa da, 1948’te partiden ihraç edildi ve sinema eğitimini ancak 1952’de tamamladı. Avrupa’nın doğusunun komünist rejim altında yeniden düzenlendiği bir dönemde, Stalin’in ölümüyle birlikte skandallar, siyasi idamlar ve ekonomik/ idari dışlamalar ayyuka çıktı. 1956’da Macaristan’da olanlar,

Yavuz Girgin

Bir dönem, tıpkı diğer Çekoslovak entelektüeller gibi, yaşayabilmek için başka işler yapmak zorunda kaldı Milan Kundera.

Sovyet/Rus kontrolünün özgürleşme çabalarına nasıl bir kükremlerle karşılık vereceğine örnek oldu, ancak tarihe yazılan bu gelişmeler, dönemin halkları tarafından pek bilinemedi. Çekoslovakya 60'larda muazzam bir özgürleşme ve kültür hamlesi sürecine girerken Milan Kundera da yazdığı *Şaka* romanıyla, biraz da sansür kurulunun müsamahası altında, düzenin ve insanların baskısını yansıttı ve o dönemde 150 bin okura ulaştı. Ancak 68 Prag Baharı yeni bir Rus işgaliyle bastırıldı. İnsani sosyalizm hayalleri tutuklamalar, işten çıkarmalar, idari yaptırımlar ve çok daha sert işletilen sansür mekanizmalarıyla suya düştü. Kundera da tüm bunlardan nasibini aldı, hem sinema okulundaki öğretmenlik görevinden oldu hem de kitapları yasaklandı. Tıpkı diğer Çekoslovak entelektüeller gibi, yaşayabilmek için başka işler yapmak zorunda kaldı. Bu dönemde yapıtları, Fransa başta olmak üzere, dünyanın başka ülkelerinde çevrilip yayımlansa da, hükümet telif haklarını almasını engelledi. Oysa 1973'te yazdığı *Yaşam Başka Yerde* romanıyla Fransa'dan Prix Médicis'i de kazanmıştı. Baskılardan bunalan Kundera, eşi Veronica'yla birlikte, *Ayrılık Valsi*'ni yazdıktan sonra, 1975'te Fransa'daki Rennes şehrine mülteci olarak geçti ve Kunderalar'ın Fransa dönemi böylece başlamış oldu.

İRONİK BİR SELAM

Avrupalı bir entelektüel olarak öğretmenliğe ve yazarlığa devam eden Kundera, Rennes Üniversitesi'nde çalışırken dergilere yazılar yazdı, *Ayrılık Valsi* 1976'da yayımlandı, bunu 1979'da *Gülüştün ve Unutuşun Kitabı* takip etti, 1981'de Fransız vatandaşlığına geçti, 1984'te en popüler romanı -sinemaya da aktarılan- *Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği* yayımlandı. Bu dönemde Doğu Bloku'nun peyderpey yeni bir çözülmeye gittiğini ve komünist rejimin çürüdüğünü içeriden bakanlar göremediye de, 1989'dan 1991'e kadar geçen dönemde domino taşları misali muazzam bir çöküş yaşandı ve Avrupa'nın birleşme sürecine girildi. Kundera Çekçe kaleme aldığı son romanı *Ölümsüzlük*'le 1990'da yeni Avrupa'nın romanını yazdı, Goethe'ye ironik bir selam çaktı. Memleketiye, Kadife Devrimi'ni takiben anlaşmalı bir boşanmayla Çek Cumhuriyeti ve Slovakya olarak

Şaka'yı, Gülüştün ve Unutuşun Kitabı'nı ve de Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği'ni tekrar okuyunca, yeni kuşakların bu Avrupalı yazarla tanışmasının ne kadar önemli olduğunu düşündüm.

Kundera'nın yeni romanı, ilk olarak İtalya'da iki sene önce yayımlandı.

ayrıldı, Avrupa tarafından vesayet altına alındı ve 2004'te Avrupa Birliği'ne katıldı, kültürel turizm yolcularının gözdesi Prag sayesinde tüm dünyanın uğradığı bir coğrafya haline geldi. Hem Kundera hem de memleketi artık tamamen Avrupalı olmuştu.

Fransız Kundera, zamanla sadece kimliğini değil, yazarken kullandığı dili de değiştirerek Fransızca yazdı romanlarını. Önce denemeleri, ardından 1995'teki *Yavaşlık*, 1997'deki *Kimlik* ve 2003'teki *Bilmemek* Fransızca yazıldı. Gerçi dünya edebiyat piyasasının gözdesi bir romancı olarak yapıtları, hemen hemen her dile çevrilmektedir artık. Avrupa çok dilli, çok ülkeli, çok halklı muazzam bir mozaiktir ve mesela ABD'nin ya da Çin'in tersine, tek bir hâkim dil ve tek bir piyasadan oluşmaz. Dolayısıyla bırakalım Kundera gibi majör bir ismi, Avrupalı ortalama bir yazar bile onlarca farklı dile ve piyasaya aktarılacağından pek çok çevirmene, yayıncıya, editöre ve okura can verebilir. (Kültür endüstrisinde çoğulluğun bir örneği olarak Avrupa deneyimini de incelemek gerekir günün birinde.)

Kundera'nın tüm eserleri 2011'de Pleiade kapsamında, nadir bir örnek olarak, yazar henüz ölmeden önce Fransa'da basıldı. Yeni romanı *La fête de l'insignifiance* da yayımlandı (ilk olarak İtalya'da iki sene önce, geçen sene Fransa'da, bu sene de Anglosakson piyasasında ve muhtemelen bizde de eli kulağında), hal böyleyken Kundera'ya ilginin yeniden artacağını öngörmek mümkün. Ona tekrar bakarken de (bu yazıyı yazmadan önce *Şaka'yı, Gülüştün ve Unutuşun Kitabı'nı ve de Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği'ni* tekrar okumuştum) yeni kuşakların bu Avrupalı yazarla tanışmasının ne kadar önemli olduğunu düşündüm. Böylece Prag'daki deneyimi ya da Avrupa'da mülteci olmanın bir entelektüeli nasıl etkileyeceğini ve hatta Kundera'nın son yapıtlarındaki yönelimleri henüz Avrupalılaşmayı başaramamış ve gitgide bu hedeften uzaklaşan bizler biraz irdeleyebiliriz. ■

BİR BÜYÜLÜ GEZGİN OLARAK NIKOLAY LESKOV

“Hikaye anlatıcılığının son büyük örneklerinden biriyle tanışmayı ertelememek gerek.”

“9. dereceden memur Kovalev bir sabah uyandığında burnunu yerinde bulamaz.” Böyle bir açılış cümlesiyle karşılaştığınızda, Rus edebiyatından müthiş bir eserle karşı karşıya olduğunuzu bilirsiniz. St. Petersburg’un aristokrat sınıfının skandalları ile küçük memurların hayat mücadeleleri, gelişen işçi sınıfı hareketleri, vicdan muhasebeleri, nefes kesen soğuk, insanlık hallerine dair can sıkacak kadar gerçek gözlemler 19. yüzyıl Rus edebiyatının romantizmden realizme geçişinin her biri birer klasik olan roman ve öykülerle önünüze serilmiştir. Nikolay Leskov müstesna.

Dostoyevski ve Tolstoy’un çağdaşı olan Nikolay Leskov, herkesin bir partiye mensup olduğu ve edebiyat camiasının bu mensubiyetler üzerinden yürüdüğü dönemde bağımsız kalıyor

ve “büyük çıkış”ını bir türlü gerçekleştiremiyordu. Eserleri ekseriyetle dergiler tarafından geri çevriliyor ve hakkında bir iki güzel söz söyleyecek bir eleştirmen bulamıyordu. Şimdi zamanı biraz ileri saralım ve eleştirmenlerin onun ardından neler söylediğine bakalım. Örneğin, şu güzel Alberto Manguelimiz onu yere göğe konduramıyor: “Leskov olmadan Bulgakov da olmazdı. Çehov da, dahası Marquez de, Cortazar da olmazdı.

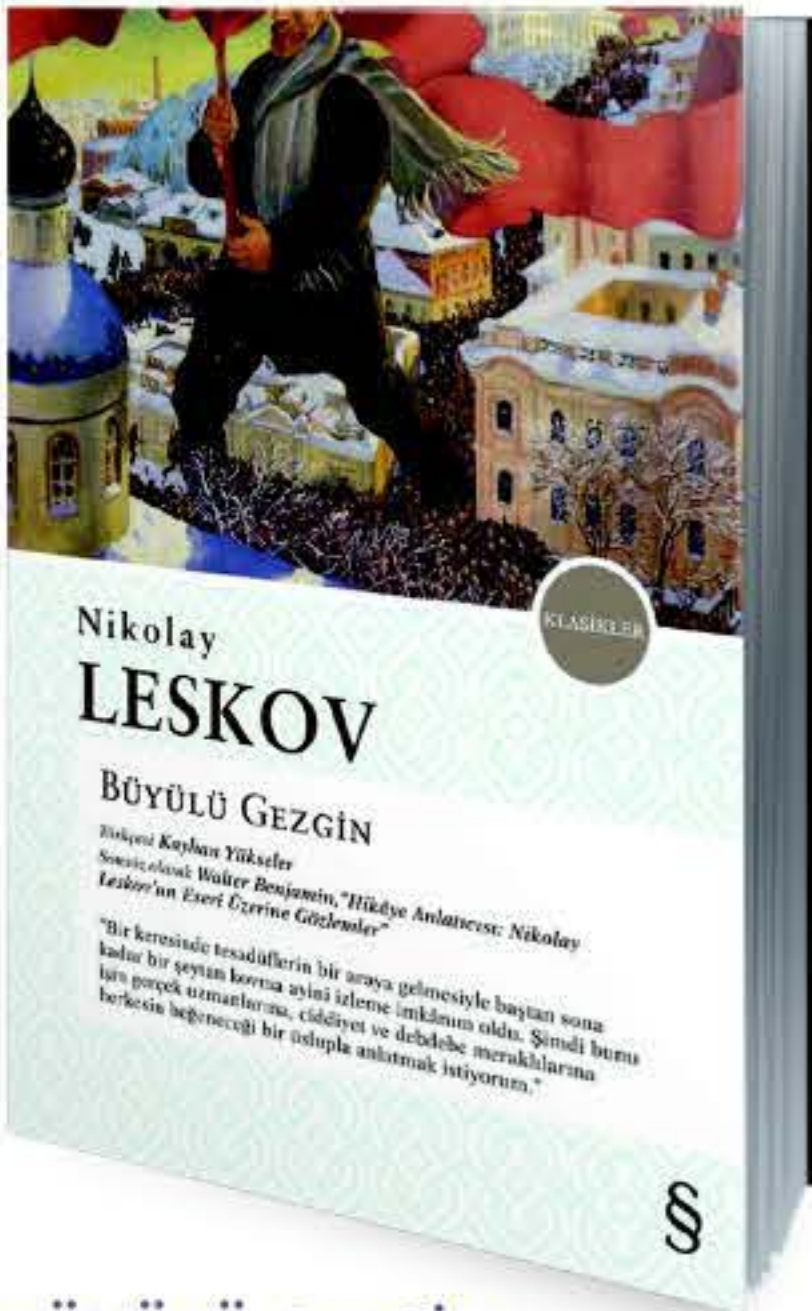
Leskov kelimenin tam anlamıyla bir hikaye anlatıcısı: O dünyayı resmetmiyor yaratıyor - tüm ihtişamı, dehşeti ve büyüyle...” Bu iddialı girişin ardından, Alice Munro’nun, Margaret Atwood’un ve Walter Benjamin’in de Leskov’dan övgüyle bahsettiğine şaşırmanız gerek.

RUSYA’NIN SON BÜYÜK HİKAYE ANLATICISI

Peki, ne oldu da Leskov yıllarca bizim o ihtişamlı Rus edebiyatı raflarımızdan uzak kaldı? O, bu ölümüne ciddi ve gülünemeyecek denli “dark humor”la dolu Rus edebiyatı geleneğinin çok uzağında, bambaşka bir gökte parıldadı. St. Petersburg köprülerinde vicdan muhasebesi yapan karakterlerin değil, halkın hikayesini, halk hikayelerini anlatmayı tercih etti. Perilerin, cinlerin ve azizlerin ruhlarının gündelik hayatın rutin bir parçası olduğu zamanların hikayelerini, modernist bir öykücü olarak değil, tam da orali bir hikaye anlatıcısı olarak dile getirdi.

Leskov’u Türkçede ilk olarak *Mtsensk İlçesi’nin Lady Macbeth’i* ile okuduk. Everest Yayınları ise geçtiğimiz günlerde *Büyülü Gezgîn*’i dilimize kazandırdı. Kitapta Leskov’un beş hikayesi ile Walter Benjamin’in Leskov üzerine yazdığı bir makale mevcut. “Büyülü Gezgîn” ile kitaptaki diğer hikayelerin ortak mayası, eski ve büyümlü zamanların, Çingenelerin, göçebe Tatarların, köylülerin, manastırların, at arabalarının dünya üzerindeki günlerini tüketmediği zamanlara çalınmış. Leskov meta-anlatılar ile iç içe geçen hikayeleri bilinçli bir kurgu taktiği olarak değil, hikaye öyle istediği, hikaye anlatmanın böyle bir şey olduğunu düşündüğü için kullanıyor. Hepimiz birer Şehriyar olup Şehrazat’ı dinliyoruz. Hatta hikayeleri hiç bitmesin istiyoruz.

“Hikaye anlatma sanatı sonuna yaklaşıyor, çünkü gerçeğin epik yönü olan bilgeliğin soyu tükenmekte.” Benjamin’in bunları söylemesinin üzerinden hayli zaman geçti. Biraz da bu yüzden acele etmek ve soyu tükenen bilgeliğin, hikaye anlatıcılığının son büyük örneklerinden biriyle tanışmayı ertelememek gerek. ■

BÜYÜLÜ GEZGİN
Nikolay Leskov
Everest Yayınları
Çeviren: Kayhan Yükseler

Ahmet İtaş
Perilerin, cinlerin ve azizlerin ruhlarının gündelik hayatın rutin bir parçası olduğu zamanların hikayeleri...

FIRTINADAN UZAKTA

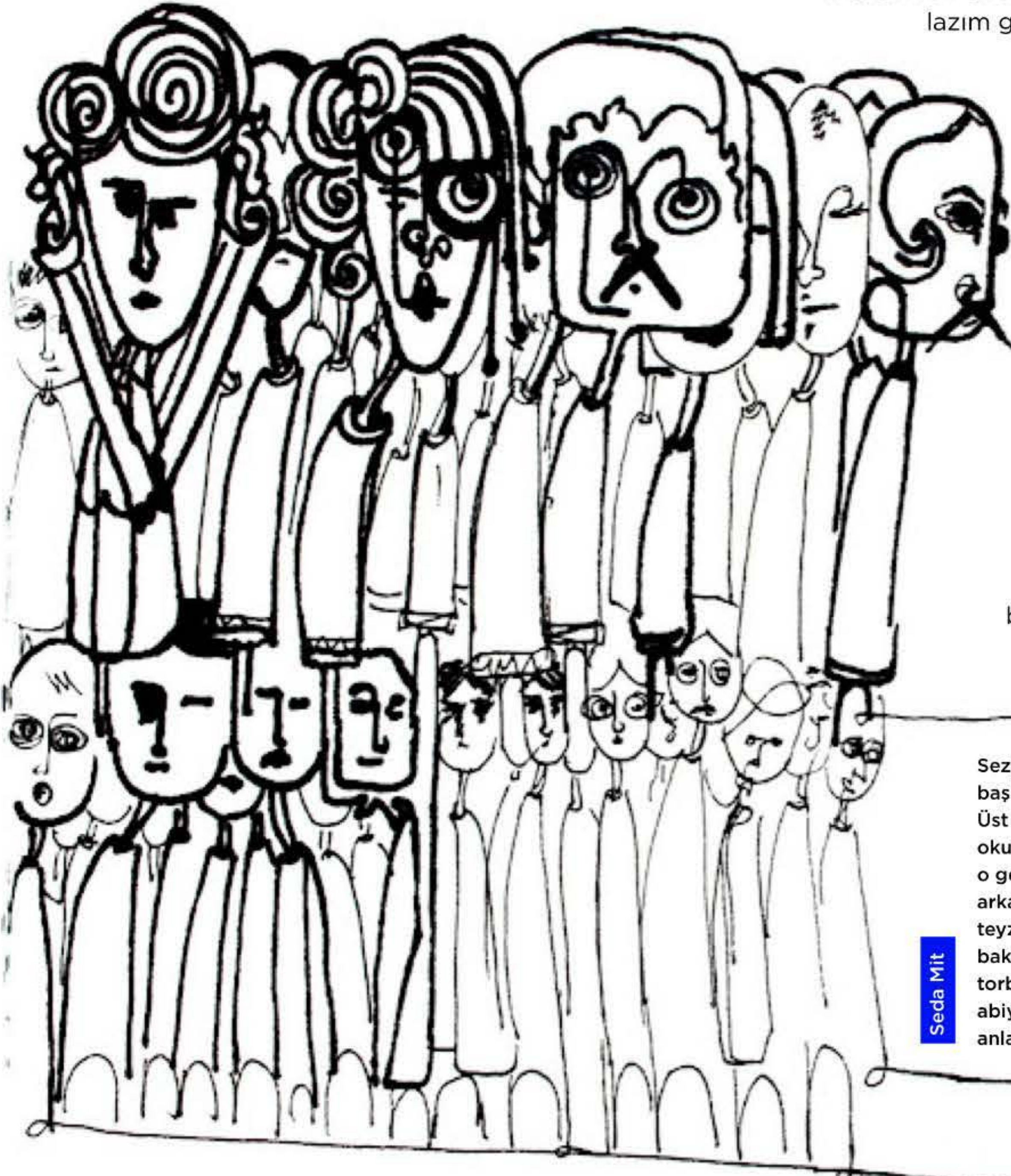
Bakele, hayatın insanoğluna her an çelme takmaya hazır vaziyette köşede beklediğini hatırlatan öykülerden oluşuyor.

Bu gezegenin daha fazla başarılı insana ihtiyacı yok. Daha fazla hikaye anlatıcısına ihtiyacı var. David W. Orr'un *Earth in Mind* adlı kitabında geçiyor bu fikir. Bir süredir benim de üzerine düşündüğüm bir şey. Kazanmanın bunca yüceltildiği, başarıma yolunda "her şeyin" mubah sayıldığı bir dünyada, başarmaktan vazgeçsek nasıl olur; alkışlanmayı istemekten, çok satmaktan, birilerini etkilemeye çalışmaktan... Konumuz elbette edebiyat ve hal böyle olunca sorular

başka yönlerde uçuşmaya devam ediyor: "Başarılı yazar" kimdir? Bir yazarın "başarılı" olması gerekir mi? Yazı gibi insanın içinden bir öksürük gibi engellenemez şekilde dışarı atılan bir şeyi rasyonel ve objektif akılla ölçüp tartabilir miyiz? Çok satan mı başarılıdır, çok uzun satan mı, yoksa bu at yarışında kendisi kalabilen mi?

Sezgin Kaymaz'la geç tanıştım. Ve galiba bu konuda yalnız değilim. Bunun sebebi benim yeterince meraklı bir okur olmayışım olabilir, okumak

lazım gelen kitaplar kulesi hızla arşa yükselirken "kısmet bugüneymiş" deyip de çıkabilirim işin içinden. Ama onun mütevazı okur kitlesine geç katılışımız biraz da şundan: O bir "çıgırtkan" değil. Sadece yazıyor. Durmaksızın hikayeler anlatıyor. Birbirinden lezzetli hikayeler. Okyanusların dip akıntıları gibi. Çoğu çağdaşı yüzeyde dalgalarla boğuşurken o derinde sakince yazmaya devam ediyor. Türk edebiyatında "Ankara'dan yazmak" diye bir şey varsa -ki bunun fazlasıyla kaba saba bir çıkarım olduğunu kabul

Sezgin Kaymaz bizden başkasını anlatmamış aslında. Üst komşumuza, dedemize, okulda çok âşık olduğumuz o gence, akbil kuyruğunda arkamızda hoflayıp duran teyzeye, yumurta aldığımız bakkala, birayı hep siyah torbaya koyan tekerci abiye benziyor hikayelerini anlattıkları.

Seda Mit

ediyorum- Kaymaz tam da bunu yapıyor. Dışarıda kopan fırtına ona erişmiyor. Ve onun bu şekilde, camianın kuru gürültüsünden uzak durarak suyunu bulandırmadığını, kendi sesini koruyabildiğini ve bu sayede bir yazara ilk kez bir kitap yazdıran “o en derindeki şeyi” yitirmedikçe düşünüyorum. Özellikle “büyük çıkışlar” yapıp “şöhret”in rüzgarıyla her şeyden evvel samimiyetini yitiren yazarlara bakıp -bir yandan okur olarak onları kaybedişime üzülürken- bir yazar için yola çıktığı o naif yerde sakın kalabilmenin “başarmak” gereken tek şey olduğuna inanıyorum inatla. “Yazıyorum, çünkü hoşuma gidiyor,” diyor Kaymaz bir röportajında. Ve içine kitaplar doğurduğu dünyanın gerçeklerini şöyle özetliyor: “Kimsenin istikbali yetenekleriyle belirlenmiyor artık. Yetenek istikbalin yegâne kurucu unsuru olması gerekirken, dünya hayatından tekme tokat kovuldu ve onun yerini ‘ilişki’ denilen bir şey aldı.”

***Bakele*, sahici bir hikaye anlatıcısı olarak Sezgin Kaymaz’ı tanımak ve tanımaz da bağrına basmak için bir vesile. Bir yandan karnınızı burup bir yandan sırtınızı pıspışlayacak, gücünü en çok Türkçeden ve samimiyetten alan bu öykülerden etkilenmekten başka çaremiz yok.**

NEŞE İLE KEDER ARASINDA

Bakele, Sezgin Kaymaz’ın son kitabı. Hayatın insanoğluna her an çelme takmaya hazır vaziyette köşede beklediğini hatırlatan öykülerden oluşuyor. Okuru etkilemek amacıyla özene bezene yazılmamışlar. Oldukları gibiler, Kaymaz’ın sanki bir çırpıda, içinden geldiği gibi anlatıverdiği ve o kayıtsızlık içinde bizi en çok doğallığıyla etkileyen öyküler. Neşe ile keder arasında gidip geliyor kahramanlar. İkisine de o kadar inanmıyorlar. Hepsi bizden biri. Bizi anlatmış Sezgin Kaymaz. Ya da şöyle mi demeliyim: Bizden başkasını anlatmamış aslında. Üst komşumuza, dedemize, okulda çok âşık olduğumuz o gence, akbil kuyruğunda arkamızda hoflayıp duran teyzeye, yumurta aldığımız

bakkala, birayı hep siyah torbaya koyan tekerci abiye benziyor hikayelerini anlattıkları; yolda görsen, “Hah işte, Kaymaz’ın *Bakele*’sinde Hülya bu kadın,” diyeceğin kadar gerçekler. Sıradan ve abartısızlar ama galiba en çok da bu yüzden kitap bittikten sonra da bir süre seninle hayatın içinde, yanında dolaşıyorlar.

Bakele üzerine düşündüğümde, yani Sezgin Kaymaz’ın öykülerinden neden bu kadar etkilendiğime kafa yorduğumda, aklıma bir sürü şey doluyor. Anlattıklarının tanıdık olması bir sebep. Onun bir hikaye anlatıcısı olarak şahsına münhasır üslubu ve elbette zengin ve okuması çok keyifli Türkçesi de bir sebep. Ama bunları tespit etmek bana yetmiyor. Biraz daha düşününce bu öykülerin -kendimce- sırrını çözüyorum: Sezgin Kaymaz onu yaratan şeylerin, onu Sezgin Kaymaz yapan şeylerin hikayesini anlatıyor. İçinde çocuk olduğu dünyayı, içinde genç olduğu dünyayı, içinde olgunlaşıp yaş aldığı dünyayı. İçinde hayal kırıklığına uğradığı, içinde çok âşık olduğu, özlediği, kaybettiği... Kastettiğim şey kendi hayat hikayesini yazmış olması, yani bu öykülerine aslında “yaşanmış” olmaları değil – ki bu her zaman olası. Daha çok, keskin yazar gözlerini çok uzağa gitmeden hemen yakınına dikmiş olması. Üzerinde durduğu zeminden güç alması. Bu zemin, sokaklarında top koşturduğumuz mahalleler, o mahalledeki erkek berberi, pazartesiileri “Korkma Sönmez” okuduğumuz okul bahçesi, emlakçının kakaladığı it bağlasan durmaz ev... Bu zemin, tüm bunların ötesinde Türkçe... Sezgin Kaymaz okuduğunda insan en çok Türkçe bildiğine seviniyor.

Bakele, sahici bir hikaye anlatıcısı olarak Sezgin Kaymaz’ı tanımak ve tanımaz da bağrına basmak için bir vesile. Bir yandan karnınızı burup bir yandan sırtınızı pıspışlayacak, gücünü en çok Türkçeden ve samimiyetten alan bu öykülerden etkilenmekten başka çaremiz yok. Çok sevdiğimiz müzik grupları ünlü olmasın isteriz, çok sevdiğimiz yazarları herkes bilmesin isteriz. Herkes sevince bozulur sanırız, ki bozulmuşluğu da çoktur. Yine de sessizliğini bozsun istiyorum, Sezgin Kaymaz edebiyatı ve kıymeti anlaşılсын. ■

BAKELE
Sezgin Kaymaz
April Yayıncılık

BİR VİRÜS OLARAK KİTAP

“İki türlü okumaya elverişli bir metin var elimizde: fazla kurcalamadan yüzeydeki ile yetinebilir ya da ipuçlarının peşinde keşiflere çıkabilirsiniz.”

Mert Tugen

Kitaplar insanların kaderlerini çok farklı şekillerde değiştirebilir, mesela esir alabilirler.

“Çevirmeni ve yayımcısı -eğer böyle bir hakları varsa- bu kitabı Cem Ersavcı’nın aziz hatırasına ithaf eder.” Carlos María Domínguez’in *Kâğıt Ev* isimli “romancığı” bu ithaf ile başlıyor. Cem Ersavcı’yı geçtiğimiz ağustos ayında bir trafik kazasında kaybettik. Özellikle son 40 yıldır gençlerini öldürmek için her türlü imkanı seferber eden bu devletlü ve devletli toplumsallıkta bu kez sabıkalı oyuncuların trafik sahneye çıkmıştı. Kitabın kapağında o güzel çocuğun, Cem’in çektiği bir fotoğraf var, çevirmen ise ikiz kardeşi Seda Ersavcı, bu da kitabımızın ilk cümlesi: “1998 ilkbaharında Bluma Lennon, Soho’daki bir kitapçıdan Emily Dickinson’ın Şiirler’inin eski bir baskısını aldı ve ilk köşe başında, tam da ikinci şiiri okumaya başladığında bir arabanın altında kaldı.”

Hikaye/kitap bir başka coğrafyada, yazarın asla aklına gelmeyecek bir biçimde bir başka insanlık durumunun parçası haline geliyor. Bir gün önce

sıradan bir nesne, kitaplardan bir kitap olan şu kitap, şimdi karşımda tarif edemediğim duygulanımların kaynağı olarak duruyor. Anlatı sayfaların dışına taşıyor, nesnellik kazanıyor; bir sele kapılmış sürükleniyor gibi hissediyorum. Beynime doluşan imgeleri, metindeki referanslarla birlikte oluşan çağrışımları kontrol edip, derleyip toparlayıp anlamlı ve düzgün cümleler haline getirebilme becerisinden yoksunum.

“Kitaplar insanların kaderlerini değiştirir,” cümlesi geliyor üsttekinin ardından. Pek çok benzer cümle vardır, mesela *Yeni Hayat*’ın ilk cümlesi. Kitaplar insanların kaderlerini çok farklı şekillerde değiştirebilirler. Mesela esir alabilirler. Bu esaretinse iki biçimi vardır: Kitaba ve her türlü basılı nesneye olan olan esaret, ki koleksiyonculuk da denir, ve okuma esareti. İkisinin kesiştiği bir küme de mevcuttur; ancak o kümede bulunan kişi biriktirme bağımlılığından kendisini kurtaramaz ise, o kadar büyük kitap yığınları

arasında kalır ki onları düzenlemeye çalışmaktan artık okumaya fırsat bulamaz hale gelir. O keşif duygusu ve keşfin gerçekleştiği andaki adrenalin insanın tüm bedenini ele geçirir; kişinin gözü artık iş, eş, aş görmez olur, bir mecnun gibi basılı matbuatın peşinde dolaşarak tüketir yaşamını. İnsanlar kitapları kullanmaz, kitaplar insanları kullanır; biz tükendikçe yeni kurbanlarını ele geçirirler; eleştirmenin dediği gibi bilirler ki insan tükenmez!

Kâğıt Ev'i okuyunca Borges'in şu sözleri geliyor akla:
"Conrad haklıydı. Gerçekten kimse dünyanın realistik mi fantastik mi olduğunu bilemez, yani dünya doğal bir süreç midir yoksa bir tür düş müdür, bizim diğerleri ile paylaştığımız ya da paylaşmadığımız bir düş."

Öte yandan organik bütünlüğümüzün bir parçasıdır düşünce ve kendisi de organik ve fizikidir. Dolayısıyla kitap ile kurduğumuz düşünsel ilişkinin sonucunda fiziksel olarak da değişiriz, benimsediğimiz düşünceler fiziki/organik varlığımızın bir parçası olarak bizi de değiştirir, dönüştürürler: Kitaplar ve düşünceler bir metafor olmanın ötesinde gerçek virüslerdir.

DİNAMİK TEMATİK DÜZENLEME

"Onun sanat eseriymiş bu kütüphane." Okuyucu ve biriktirici olan pek çok kitapsever için öyledir. Kitapların nasıl düzenleneceği konusu da kitapların sayısı ve çeşidi standart kütüphane sistemlerini kullanmayı gerektirmeyecek kadar az ama yine de bir düzen bulmayı gerektirecek kadar çok olduğunda, ayrı bir keyifli sorun olarak ortaya çıkar. Romanımızın tam merkezi noktalarından birisinde de bu soruya verilmiş fantastik bir yanıt bulunuyor: Dinamik tematik düzenleme. Kitapseverin yaşı ilerledikçe, vefat etmiş kitapseverlerin kütüphanelerinin başlarına gelenler artık gözlerini parlatan bir fırsat olarak değil, pek yakında kendi başına gelecek kaçınılmaz bir kader gibi gözükür. O ağır soru ortaya böylece çıkar: Benden sonra ne olacak bu sanat eserine?

Şiir okurken araba altında kalan Bluma Lennon, Cambridge'de bir akademisyendir. Anlatıcı ise onun yerini alan, sağlığında yatağını da paylaşmış olduğu (ama tek sevgilisi değil) bir arkadaşı, bir başka akademisyen. Bir gün Bluma adına bir zarf gelir okuldaki odasına: "Zarfı açmamla elimin ayağımın

birbirine dolaşması bir oldu. Gidip odanın kapısını kapattım ve *Gölge Hattı*'nın bu eski püskü baskısına bir kez daha baktım. Bluma'nın Joseph Conrad üzerine yazmakta olduğu tezden haberdardım, fakat beni daha çok şaşırtan, kitabın ön ve arka kapaklarının kir tabakasıyla kaplı olmasıydı. Sayfalarının kenarlarında çalışma masasının pırıl pırıl ahşap yüzeyine ince bir toz yayılmasına neden olan çimento kalıntıları vardı." Ve kapağı açtığında

Bluma'nın ithafını görür: "Carlos'a. Çılgın Monterrey günlerinde bana havaalanından havaalanına kadar eşlik etti bu kitap. Cadının teki olduğum ve hemen tahmin ediverdiğim için üzgünüm: Beni asla şaşırtamazsın. 8 Haziran 1996." Anlatıcımız bu kitabın gizinin peşine düşecektir. Bluma'nın Carlos isimli bir şahsa ithaf ederek verdiği bu kitap neden yeniden ona gönderilmiştir ve bu alışılmadık çimento kaplı halinin nedeni nedir? Carlos kimdir?

Bu arada yazarın, Domínguez'in, kitabı "Büyük Joseph'in anısına" yani Joseph Conrad'a ithaf ettiğini de belirtelim. Yani okuyucu açısından işin içine bir de Conrad ve "Gölge Hattı" öyküsü problemi dahil oluyor. Bu arada kafaları biraz daha karıştırmak için şu ipucunu da fısıldayalım: Domínguez Arjantinli, malum Borges de Arjantinli, ve Conrad'ın bu öyküsü Borges'in de sevdiği ve üzerinde düşündüğü öykülerden. "Gölge Hattı"nı merak eden okur, Can Yayınları'ndan çıkmış olan *Üç Deniz Öyküsü* kitabını okuyabilir.

Kâğıt Ev'i okuyunca ister istemez Borges'in şu sözleri geliyor akla: "Sanıyorum ki Conrad haklıydı. Gerçekten kimse dünyanın realistik mi fantastik mi olduğunu bilemez, yani dünya doğal bir süreç midir yoksa bir tür düş müdür, bizim diğerleri ile paylaştığımız ya da paylaşmadığımız bir düş." Domínguez de romanında Conrad'dan şu alıntıyı yapar: "Canlıların dünyası kendi içinde yeterince mucize ve gizem barındırır; bu mucizeler ve gizemler öylesine açıklanamaz bir şekilde duygularımızı ve zihnimizi etkiler ki, hayat mefhumunu neredeyse efsunlu kılar."

Yine iki türlü okumaya elverişli bir metin var elimizde: fazla kurcalamadan yüzeydeki ile yetinebilir, ya da ipuçlarının peşinde keşiflere çıkabilirsiniz. Keyfinize kalmış. Ben ikincisini yaptım ama hâlâ karayı göremedim, açık denizdeyim. ■

KÂĞIT EV
Carlos María Domínguez
 Jaguar Kitap
 Çeviren: Seda Ersavcı

VICTOR SERGE DEĞİRMENE KARŞI

“Victor Serge, *İçerdekiler*’de kendisini anlatıyor gibi görünse de asıl yaptığı hapishaneyi ve oradaki insanların başından geçenleri aktarmak.

“Anarşizm Tarihi” diye sıkı bir külliyat hazırlansa (belki de vardır) Victor Serge, o kitabın önemli bir maddesi olurdu herhalde. Serge, gözü kapalı şekilde olayların içine dalan bir eylemci değildi; yazarlığının yanı sıra çevirmenliği, gazeteciliği ve şairliği de vardı. Çar II. Aleksandr suikaste kurban gidince ailesiyle birlikte Rusya’yı terk etmek zorunda kalan Serge, Brüksel’de geçirdiği gençliğinde Brüksel Devrimci Çetesi ile tanıştı. Lavrov, Kropotkin, Herzen, Çernişevski ve Belinski’ye olan hayranlığı onu sıkı bir militan haline getirdi. Rirette Maitrejean’la da bu sayede yakınlaştı ve ona âşık oldu.

L’Anarchie dergisi için çalışmaya başlaması ise hayatının dönüm noktasıydı. Paris yıllarında hem dergiye destek çıkıyor hem de soygunlar yapıp burjuvaziye karşı tavır koyan Bonnot Çetesi’ne yaklaşıyordu. Bu yakınlık Serge’e 1912-1917 yılları arasında beş yıllık hapis cezası olarak geri döndü. İşte *İçerdekiler*, Serge’in Bolşevik Devrimi’ni büyük bir iştahla takip ettiği o beş yıllık dönemini anlatıyor.

Serge’in, hayatının 1912-1917 arasını politik mahkum olarak geçirdiği göz önüne alınırsa hapishanede

de “uslu” durmadığı tahmin edilebilir. Sitkını sıyıran sistemden dolayı etrafı rahatsız eden Serge, hapisliğinde içeriden dışarıya seslenmekten geri durmaz. *İçerdekiler*’e bu tarafından da bakmamız gerekiyor.

Serge, “her şeyin durduğu an” dediği tutuklanışıyla söze başlıyor ve hapishanenin anlamı ya da “hapishane kültürü” de denebilecek bir metin yazmaya koyuluyor. Anlatıcının hapishaneyle ilgili ilk gözlemi, hücrenin kuşatıcılığı ve otomatlaşan insanların kaybolan ruhu. İkincisi, hapishanenin geometrisi ve benlik üzerinde baskı kuran mimarisi. Anlatıcı Serge, bir bütün olarak hapishane deneyimini hikayeletirmeye başlamasının nedenini kendini oyalama çabası biçiminde açıklar. Hapishanenin insanı ezen yapısını düşündüğümüzde Serge’in “çalış, akli meşgul et” formülünün ne denli önemli olduğunu görürüz. Belki de bu yolla Serge ve arkadaşları, hapishane yöneticilerinin keyfi uygulamalarına karşı isyan taktikleri geliştirecek zihin jimnastikleri yapma fırsatı buluyor. Gardiyanlara karşı geliştirilen taktiklerin gerisinde, onların mahkumlara herhangi bir şekilde saygı göstermemesi ve ayrımcı

Tayfun Pekdemir

“Bir kalabalık barındırırken herkesi birbirinden ayırmayı gayet iyi başaran mimari.” Panoptikon’un mucidi Bentham’ın kulakları çınlasın.

uygulamaları yer alıyor. Serge'e göre, patron-işçi gerilimi gibi gardiyan-mahkum gerilimi de doğal bir süreç.

Serge, hapishaneyi "modern bir şehre" benzetiyor; içindekilerin kendilerini "güvende," dışındakilerin ise korumasız hissettiği, mahkumları adam eden bir yapı: "Bir kalabalık barındırırken herkesi birbirinden ayırmayı gayet iyi başaran mimari." Panoptikon'un mucidi Bentham'ın kulakları çınlasın.

"Ölüler evi" hapishanenin en halis yeri hücre, zamanı durduran, boş ve sıkıcı anları çoğaltıp önceden yapılan ne varsa insanı hepsinden koparan, kapısı çılgınca kilitli bir oda. Anarşistimiz için hücrenin belki de tek faydası var: Deliliğin geçerli olduğu o yerde "burjuva ahlakı kimseyi aldatmıyor."

Serge'e göre, patron-işçi gerilimi gibi gardiyan-mahkum gerilimi de doğal bir süreç.

MEZAR YA DA DÜELLO

Hücreye tıkdıktan sonra kendisiyle ve dünyayla hesaplaşmak için bol bol vakit bulan anlatıcı Serge, ömrü boyunca sistemle sorunu olduğunu ve hapishanedeki hayatın küçük farklar haricinde dışarıdakine benzediğini anlar. Saat gibi tıkır tıkır işleyen hapishane sisteminin temel dişlisi ya da daha doğru deyişle baskın karakteri az maaşlı yankesici gardiyanlar. Onların öncülüğünde yavaşlayan veya hızlanan hapishane yaşamı, bazen nabızı durduracak noktaya geliyor. Serge'in de dediği gibi, "gelecekteki zaman korkunç, şimdi ise uyuşuklukla dolu." Dış dünyanın gerçekliğinden kopan mahkum, akli dengesini yitirmeye ve sabit fikirlerle zihnini doldurmaya başlar. Hatta mistisizme yönelen ve patolojik bencillikler geliştirenlerden de bahseder yazar.

Rahatlama ihtiyacı duyan mahkumların imdadına da hapishaneye serbest giriş hakkına sahip olan din adamları yetişir. Tanrısızların hücreleri ise, Serge'in deyişiyle, "mezarlık" gibidir; onlar kimseyi görmez.

Ölü ya da ölüm demişken Serge, mahkumiyetin, hele müebbetin büyük bir işkenceden sonra gözü yummak olduğuna inanır. Hatta bu yüzden ağır ağır hapishanede ölmektense idamı yeğler. Serge bu babta hapishaneyi "mükemmel bir mezar" gibi veya bir düello olarak görür; genellikle morali yüksek suçluların ikincisini seçtiğine tanıklık eder. Söz konusu düellonun bir tarafında mahkum yer alırken, öbür tarafında ise "kişinin acı çekmeden yaşamasını sağlayan" hapishanenin mekanik ritmi bulunur. Serge bu ritme, kolektif olarak yaşamdan koparılmış baskı altında çalıştırılma, der: Hem mahkumları hem de gardiyanları kısıtlayan bir tür öğütücü değirmen. Belki de daha çok gardiyanları çünkü cezasını çeken gidiyor ama

emekliliğini bekleyen gardiyan kalıyor. Sonuçta Serge'e göre bu değirmende en güçlü ve kötü olan şey sistem, "mükemmelliği" de onda gizli zaten.

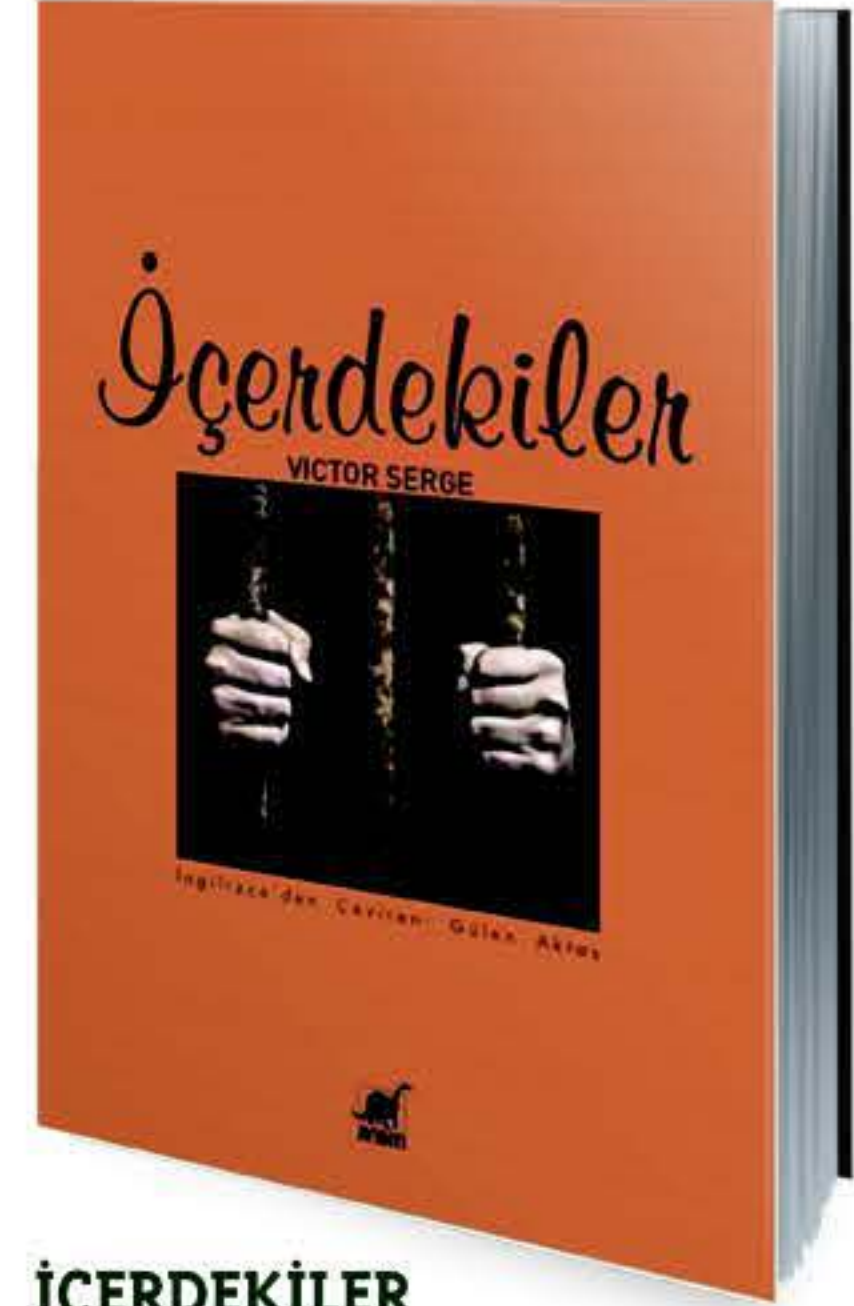
Sessizlik kuralı ve açlık üzerine kurulu disiplinin geçerli olduğu hapishanede çok şey biriktiren Serge'in başına gelenlerden biri de Birinci Dünya Savaşı. Daha doğrusu hücrelerden, koğuşlar ve avludan duyulan top sesleri. Hapishaneye doğru yaklaşan çarpışmalarla birlikte içeride süren savaş ilginç bir ironi yaratıyor. Tutukluların elinde çırpınan kanatlara benzeyen mektuplar da umudu temsil ediyor. Hiç bitmeyecekmiş gibi gelen öğütölüş, orayı ardında bırakana kadar Serge'in yaşadıklarının tümünü barındırıyor.

KODESİN GÖLGESİNDE

Serge, cezaevinin içini olduğu gibi anlatıyor. Mahkumluğun ne anlama geldiğini gayet iyi bilen yazarın kitap boyu yaptığı en dikkat çeken şeylerden biri hükümlüleri hem iyi hem de kötü anlamda abartmaması, yani romantizme yönelmemesi. Serge'in anlattıkları, "Müebbet mi ölüm mü?" gibi bir sorunun mahkumlar arasında yaygın olduğunun kanıtı ve çoğunlukla ikincisinin bir kurtuluşu simgelediği de epey açık.

Yazar, *İçerdekiler*'de kendisini anlatıyor gibi görünse de asıl yaptığı hapishaneyi ve oradaki insanların başından geçenleri aktarmak. Belli oranda benzerlikler bulunsa da bunlar, Serge'in anıları değil. Yoldaşlarını ihbar etmeye yanaşmadığı için tutuklanıp beş yıl hapis yattığı döneme dayanan *İçerdekiler*, Serge'in tekrar kodesi boylama gölgesinde tamamladığı birkaç romandan biri. Yazarın bir başka özelliği, mahkum olup intiharı seçen bazı arkadaşlarının aksine hapishane ortamını dışarı yansıtmayı; bir anlamda yaşarken ya da yaşayarak ölmeyi tercih etmesi.

Hapishane mimarisine de yine bu dönemde merak salan Serge'in, burayı "suçun ve kötülüğün azgınlaştığı bir merkez" diye nitelenmesinin de altını çizmeli. Bir bakıma oranın "mükemmelleştirilme" çabasının beyhudeliğini vurgulaması, uzak görüşlülüğünü ön plana çıkarıyor. Yirminci yüzyılda devrimlerin yorumlanması ve uygulanışındaki kimi sakatlıkları en iyi anlatanlardan biri olan Serge'in, *İçerdekiler* başta olmak üzere geriye bıraktığı kitaplarla tanıklığını belgelediğini de söylemek gerek. ■

İÇERDEKİLER

Victor Serge

Ayrıntı Yayınları

Çeviren: Gülen Aktaş

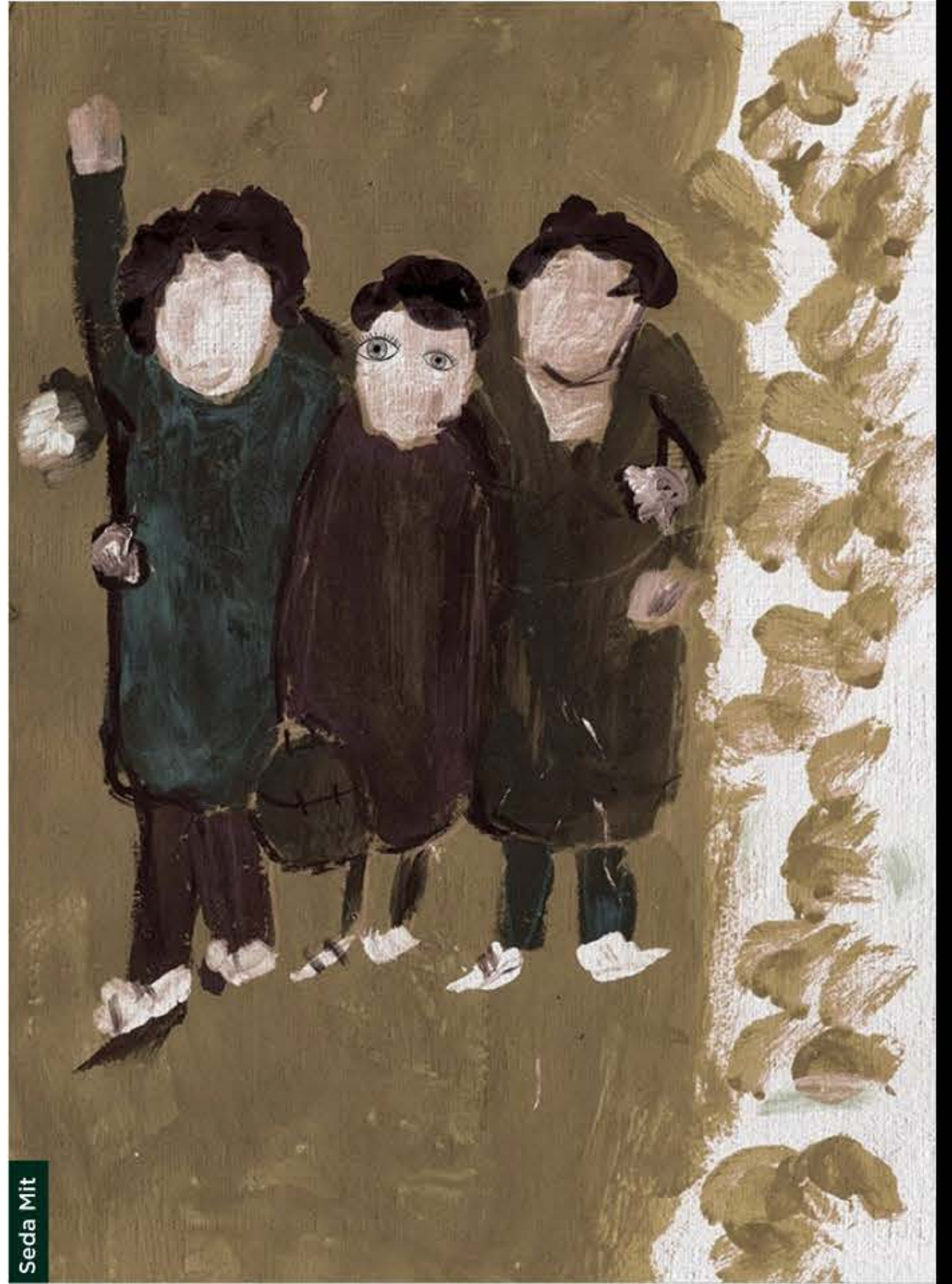
“TÜRKİYE GİDEREK ÜZÜCÜ BİR HABERE DÖNÜŞÜYOR!”

“Şairler, Türkiye’de yaşanan kadın cinayetlerine, hızla artan erkek şiddetine dikkat çekmek için bir şiir yazmışlar.”

Kadının yaratıcı gücünün, doğurganlığının önüne geçmek için yazılan bütün hikayelerde erkeğin kadını ve kendisini öldürüp kendisini kendisinden yeniden doğurması var. Adem Havva’yı kaburgasından yaratıyor, Athena babasının kafasından doğuyor. İsa, kadınlardan doğup berbat ettiğimiz bu hayat için ölümü ve yeniden doğuşu müjdeliyor. Deli Dumrul’un yaşaması için karısının kendi isteğiyle ölmesi gerekiyor. Erkeğe kadından doğmak yetmiyor; erkek ölmek ve erkek bir tanrıdan yeniden doğmak istiyor. Hikayeler kötücül, kulağımıza fısıldıyor. Ölmek isteği işte tam buradan geliyor, bu istekle öldürüyor öldürüyor... Doğumla elinden alınan gücün bedelini her an kadına ödetiyor. Ne bitmek bilmez bir intikammış!

Aslı Serin soruyor şiirde Birhan Keskin’e “Kadınların kaburgadan yapıldığına/ kadınları bile inandıran neydi Birhan?” Bir hikayeyi ancak bir başka hikaye bozabilir çünkü. Çünkü cevabı ancak Birhan Keskin verebilir, cevabı şiir, şairler ve edebiyat verebilir. Bir acı, ancak yazılmaya başlandığında iyileşebilir, bir acı ona ancak şairler ağlıyorsa şifadan, çözümden medet umabilir. Uzun zamandır pek çok şey yazılıp çiziliyor, duyarlık Özgecan cinayetinden sonra en yüksek noktasına varıyor, ama bu kakafoni içinde bizi en çok etkileyen söz, Aslı Serin ve Birhan Keskin’den geliyor. Şairler, Türkiye’de yaşanan kadın cinayetlerine, hızla artan erkek şiddetine dikkat çekmek için bir şiir yazmışlar. Erkek şiddetinin dikkat çekmesinin çok ama çok ötesine geçtiğimiz bir zamanı yaşıyoruz şimdi. Şimdi yaşadığımız, erkek şiddeti karşısında hissettiğimiz dipsiz, kopkoyu bir dehşet. Ve bu dehşetle nasıl baş edeceğimize dair etekleri tutuşturan bir arayış.

Erkek şiddeti, politik bir şiddet şüphesiz. Bunun karşısında kadının savaşçı ve dirençli ruhunu çağırmanın tam sırası. Evlere kapanmanın vakti geçti diyor şairler. Kadını, ne olursa olsun sokağa çağırıyorlar. Bize anlatılan kadim hikayelere artık inanmamamız, kendi hikayelerimizi yazmamız gerektiğini ima ediyorlar. Belki de o yüzden üzgünüz ama yasta değiliz, diyorlar. Belki o yüzden hiçbir devletten ve saraydan adalet beklemiyoruz, diyorlar.

Seda Mit

Evlere kapanmanın vakti geçti, diyor şairler. Kadını, ne olursa olsun sokağa çağırıyorlar. Bize anlatılan kadim hikayelere artık inanmamamız, kendi hikayelerimizi yazmamız gerektiğini ima ediyorlar. Sözle verilen, sözle alınır çünkü.

Hikayeyi değiştirmeye başlıyorlar. Kendinden olan, kendinden bir başkasını doğuran kadının hikayesini yazmaya çalışıyorlar. Sözle verilen, sözle alınır çünkü. ■